“सभ्य, समृद्ध उत्तरगया हाम्रो शान ! कृषि, जलश्रोत, पर्ययटन विकासको अभियान !!”

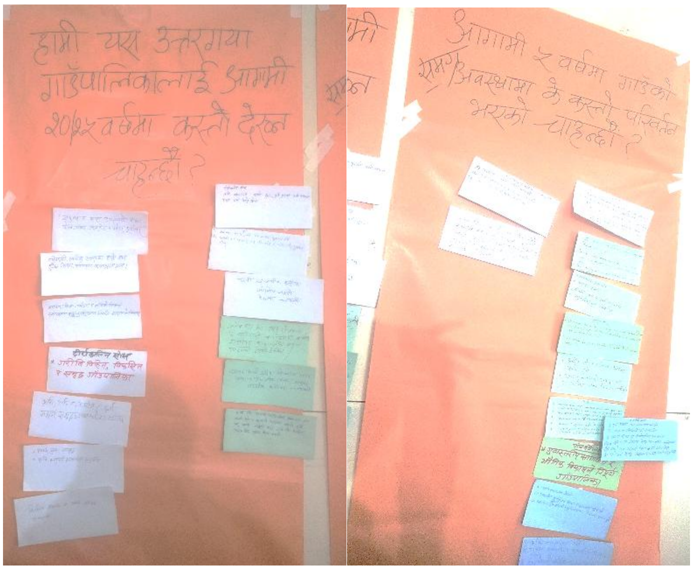

आवधिक विकास योजना
(आ.व. २०७६/०७७ –२०८०/०८१)

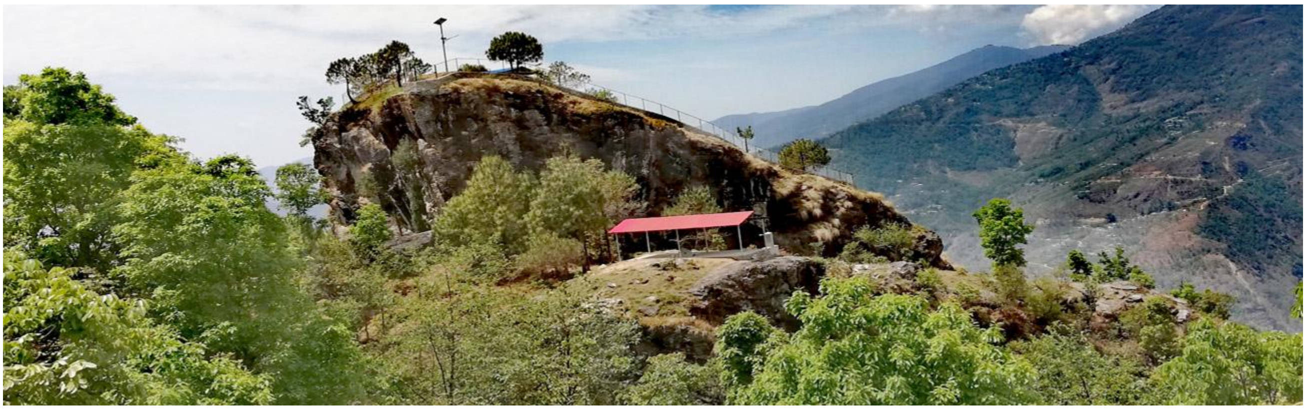

उत्तरगया गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
लहरेपौवा, प्रदेश नं. ३, रसुवा
२०७६

दस्तावेज:	*गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजना २०७६*
प्रकाशक:	*उत्तरगया गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय, लहरेपौवा, रसुवा, प्रदेश नं. ३* *http://www.uttargayamun.gov.np*
सर्वाधिकार:	*प्रकाशकमा*
प्राविधिक सहयोग :	*सपोर्ट फर डेभलपमेन्ट ईनिसियटिभ्स कन्सल्टेन्सि प्रा.लि. काठमाडौं*
सहयोग :	*पूर्णिमा : भूकम्प पश्चात्को पुनर्लाभमा वेलायती सहयोग नियोगको सहयोग*
© फोटो :	*पृष्ठ पेजमा राखिएको हिमालको फोटो उत्तरगया गाउँपालिको वेवसाइटबाट लिईएको*

उत्तरगया गाउँपालिकाको राजनितिक नक्शा

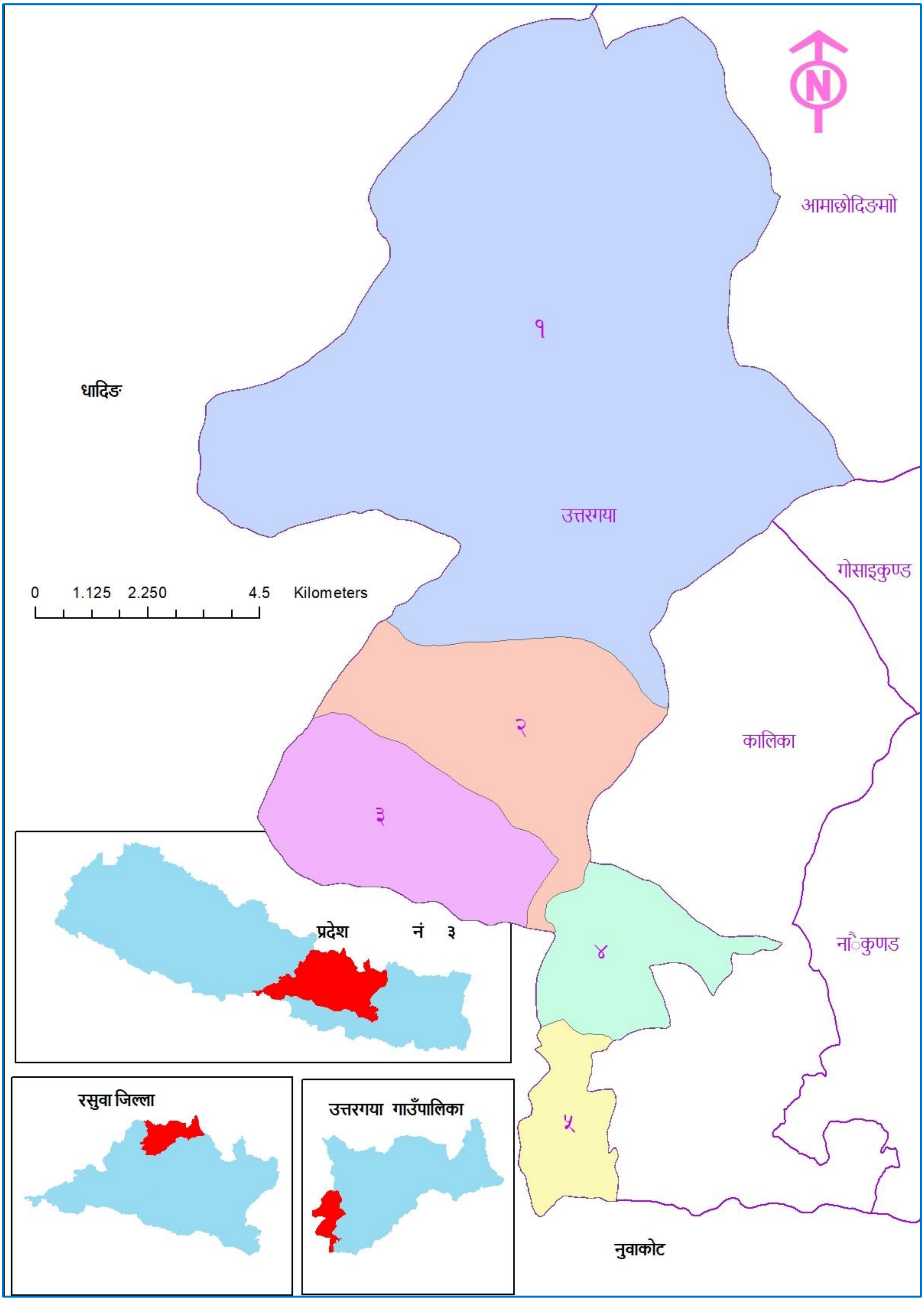

श्रोत: स्थानीय तह पुनरसंरचना आयोगको प्रतिवेदन २०७३

उत्तरगया गाउँपालिकाको भू–उपयोग नक्शा

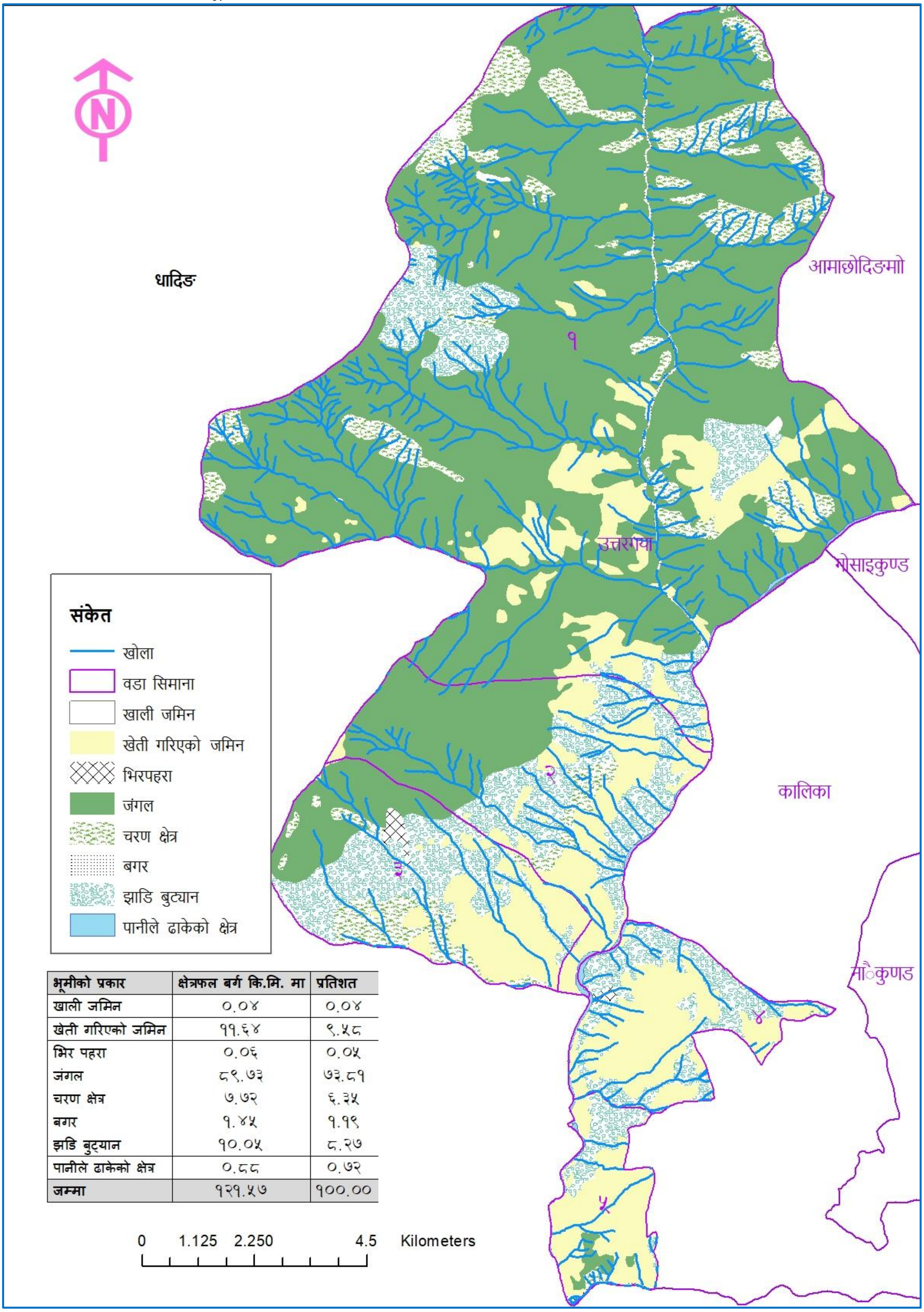

भूमीको प्रकार	क्षेत्रफल बर्ग कि.मि. मा	प्रतिशत
खाली जमिन	०.०४	०.०४
खेती गरिएको जमिन	११.६४	९.५८
भिर पहरा	०.०६	०.०५
जंगल	८९.७३	७३.८१
चरण क्षेत्र	७.७२	६.३५
बगर	१.४५	१.१९
झडि बुट्यान	१०.०५	८.२७
पानीले ढाकेको क्षेत्र	०.८८	०.७२
जम्मा	१२१.५७	१००.००

श्रोतः *Land Resource Mapping Project (LRMP), 1996, नापी विभाग*

उत्तरगया गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
लहरेपौवा, रसुवा
बागमती प्रदेश

भूमिका

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ बमोजिम यस गाउँपालिकाले पहिलो पञ्चवर्षीय आवधिक योजना तर्जुमा गरी सार्वजनिक गर्न पाएकोमा गौरवान्वित भएको छु। नेपालको संविधानमा व्यवस्था भएबमोजिम स्थानीय तहको कार्यजिम्मेवारी र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनमा व्यवस्था भएको कार्यक्षेत्रको दायरालाई आधार मानेर यस योजनाको तर्जुमा गरिएको छ। योजना तर्जुमामा स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७६ द्वारा निर्दिष्ट प्रक्रियामा अवलम्बन गरिएको छ।

उत्तरगया गाउँपालिकाले योजनाबद्ध विकासद्वारा आर्थिक सामाजिक समृद्धिका निमित्त "सभ्य,समृद्ध उत्तरगया हाम्रो शान,कृषि जलश्रोत पर्यटन विकासको अभियान" भन्ने दीर्घकालीन सोचसहित आर्थिक वर्ष २०७६/७७ देखि २०८०/८१ सम्मका लागि प्रथम पञ्चवर्षिय योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन आरम्भ गरेको छ।

आवधिक योजना तर्जुमामा गाउँ कार्यपालिकाका पदाधिकारी, राजनीतिक दलका प्रमुख तथा प्रतिनिधिहरू, गाउँसभाका सदस्य, शिक्षक, बुद्धिजीवि एवं गैरसरकारी, निजी र सहकारी क्षेत्र, विभिन्न संघ-संस्थाहरूप्रति वहांहरूको सक्रिय सहभागिता, सुझाव र योगदानका लागि आभार व्यक्त गर्दछु। यसैगरी आवधिक योजना तर्जुमामा महत्वपूर्ण जिम्मेवारी निर्वाह गर्नुहुने प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत लगायत सबै कर्मचारीप्रति धन्यवाद प्रकट गर्दछु।

यस महत्वपूर्ण कार्यमा सहयोग प्रदान गरेर स्थानीय सरकारको विकास प्रयासमा योगदान पुऱ्याउनुभएकोमा पूर्णिमा परियोजना (Mott MacDonald/DFID), परियोजनका सिनियर गभर्नान्स मेनेजर श्री सन्तोष विष्ट, परियोजनाका समन्वयकर्ता, सल्लाहकार र विज्ञहरूप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु। यसै गरी गाउँपालिकाको आवधिक योजना तर्जुमा गर्न विशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्ने एसडिआईसी नेपाल (SDIC.NEPAL) लाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु।

अन्तमा यस गाउँपालिकाले तर्जुमा गरेको आवधिक विकास योजना कार्यान्वयनमा सबै क्षेत्र, समुदाय, निकाय तथा साझेदारहरूको सद्भाव, सहयोग र क्रियाशीलताको अपेक्षा गरेको छु।

....

(उपेन्द्र लम्साल)

अध्यक्ष

मन्तव्य

संघीय शासन प्रणाली अनुरुप नेपालको संविधान, नीति तथा कानून बमोजिम संघीय, प्रदेश र स्थानीय तह बीच समन्वय, सहकार्य र सहअस्तित्वको सिद्धान्तका आधारमा शासन संचालन, सेवा प्रवाह तथा विकास कार्यको सम्पादन मार्फत् जनआकांक्षा सम्बोधन गर्ने ऐतिहासिक जिम्मेवारी तिनै तहका सरकारलाई प्राप्त भएको छ। गाउँपालिका स्तरमा निर्वाचित पदाधिकारी, कर्मचारी संगठन, समुदायमा आधारित संस्था, स्थानीय समुदाय, निजी क्षेत्र र विकास साझेदार तथा गैससससँगको निकटतम सहकार्य र समन्वयबाट अपेक्षित परिवर्तन सुनिश्चित हुने विश्वास गर्न सकिन्छ। स्थानीय सरकार संचालनको बलियो आधार तयार गरी सेवा प्रवाह र विकास निर्माण प्रभावकारी गराउन गाउँपालिकाको समग्र पक्षको क्षेत्रगत तथा खण्डिकृत तथ्याङ्क खुल्ने गरी वस्तुस्थिति विवरण (Profile) तयार गर्नु अति महत्वपूर्ण कार्य रुपमा रहेको छ। गाउँपालिकाको विकासको विद्यमान स्थितिको विश्लेषण गरी विकासको प्रयासलाई दिशानिर्देश गर्न आवधिक, विषय क्षेत्रगत तथा वार्षिक विकास योजना तर्जुमा, योजनाको नतिजामूलक अनुगमन तथा प्रभावको लेखाजोखा गर्न गाउँ वस्तुस्थिति विवरण तयारी तथा अद्यावधिक गर्नु जरुरी रहेको छ।

उपरोक्त नीतिगत तथा कानूनी आधारमा गाउँ कार्यपालिकाको मार्गदर्शनमा विषयगत शाखा र कर्मचारी तथा विकासका सरोकारवालाको सहयोग तथा सम्बन्धित विषय क्षेत्रका विशेषज्ञको प्राविधिक सहयोगमा यस गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण तयार गरिएको हो। यसबाट गाउँपालिकाको विकास र समृद्धिको सपना पुरा गर्न प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा योजना तर्जुमा गरी श्रोत परिचालन गर्न आधार प्राप्त हुने अपेक्षा गरेको छु। अन्त्यमा, वस्तुस्थिति विवरण तयारीको कार्यमा प्रत्यक्ष, अप्रत्यक्ष रुपमा सहयोग पुऱ्याउनु हुने सम्पुर्ण व्यक्ति, संघ, संस्था लगायत सरोकारहरुमा धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु।

धन्यवाद !

चमेली गुरुङ्ग

उपाध्यक्ष

चमेली गुरुङ्ग
उपाध्यक्ष

मन्तव्य

रसुवा जिल्लाको दक्षिण पश्चिमी भेगमा अवस्थित नुवाकोट र धादिङ जिल्लासँग सिमाना जोडिएको उत्तरगया गाउँपालिका भौगोलिक रुपमा निकै नै सुन्दर र रमणिय गाउँपालिका हो । हाल केन्द्र सरकारका सहयोगमा पक्की सडक संजालले जोडिन पुगेको र जिल्ला सदरमुकामबाट २ देखि ३ घण्टाको यातायात दुरीमा गाउँपालिकाको केन्द्र र अन्य वडाहरुमा पुग्न सकिन्छ । गुरुङ, तामाङ, वाहुन, क्षेत्री जातीको बाहुल्यता रहेको यस गाउँपालिकामा धार्मिक रुपमा हिन्दु, बुद्ध धर्मालम्बीहरुको बाहुल्यता रहेको छ । उत्तरगयाधाम,घलेगडी पर्यटक स्थल झरना, वनस्पति र वनजन्तुको प्राकृतिक सौन्दर्यका साथै पैदल मार्गका कारण पर्यटकीय हिसाबले महत्वपुर्ण मानिएता पनि यसको व्यापक प्रचार प्रसार हुन सकिरहेको अवस्था छैन । यसका साथै सामाजिक रुपमा पछाडी परेको, आर्थिक रुपमा कमजोर, राजनीतिक रुपमा केन्द्र सरकारसम्म पहुँचको कमी, भौगोलिक विकटता तथा सांस्कृतिक रुपमा पछौटेपनका कारण विकासको दृष्टिकोणमा यो गाउँपालिका अलि पछाडी नै छ । यी यावत कुराहरुलाई मध्ये नजर गर्दै गाउँपालिकाको समग्र विकास र समृद्धिका लागि दिर्घकालीन परिकल्पना "सभ्य,समृद्ध उत्तरगया हाम्रो शान,कृषि जलश्रोत पर्यटन विकासको अभियान" उत्तरगया को सपना साकार पार्नका लागि आ.व. ०७६/०७७ देखि ०८०/०८१ सम्म कार्यान्वयन गर्ने गरी प्रथम पञ्चवर्षीय आवधिक गाउँ विकास योजना तयार गरी विकासको प्रतिफल नागरिकसम्म पुऱ्याउने प्रयासको थालनी गरिएको छ ।

नेपालको संविधानले स्थानिय तहलाई संविधान र कानुन बमोजिम राज्य शक्तिको प्रयोग गर्ने अधिकार प्रदान गरेकोछ । यस अनुसार संविधानको अनुसुची ८ मा स्थानिय तहको एकल अधिकार र अनुसुची ९ ले साझा अधिकारको सुचीलाई सुचीबद्ध गरेको छ । स्थानिय सरकार संचालन ऐन २०७४ ले स्थानिय तहको आफ्नो क्षेत्रको विकासका लागि आवधिक, बार्षिक, रणनैतिक र विषय क्षेत्रगत योजनाहरु तर्जुमा गरी लागु गर्नुपर्ने भनी उल्लेख गरिए बमोजिम उत्तरगया गाउँपालिकाको प्रथम पञ्चवर्षीय आवधिक गाउँ विकास योजना निर्माण गरिएकोछ । दक्ष जनशक्तिको अभाव, श्रोत साधनको कमी, प्रविधिको पहुँचमा कमी, भौगोलिक कठिनाईका बाबजुद पनि गाउँपालिकालाई समृद्धीको बाटो हिडाउनका लागि आवधिक योजना तयार गर्न पाउँदा मैले आफैलाई भाग्यमानी ठानेको छु र गौरवान्तित महशुस गरेको छु ।

आवधिक योजनाको तयारी चरणदेखि दस्तावेजीकरणसम्म अभिभावकत्व प्रदान गर्ने यस गाउँपालिकाका अध्यक्ष उपेन्द्र लम्साल र उपाध्यक्ष चमेली गुरुङ ज्यूप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । यस क्रममा सक्रिय सहभागीता जनाई सहयोग गर्नुहुने गाउँ सभाका सदस्यहरु, वडा अध्यक्ष ज्यूहरु, कार्यपालिकाका सदस्य ज्यूहरु, गाउँपालिकामा कार्यरत कर्मचारी साथीहरु, राजनीतिक दलका प्रतिनिधिहरु, सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाका प्रतिनिधिहरु, स्थानिय क्लब, आमा सुमह, महिला समुह, लगायत सरोकारवाला सबैलाई धन्यबाद दिन चाहान्छु । यस महत्वपुर्ण कार्यमा स्थानिय सरकारको विकास प्रयासमा सहयोग गर्ने डि.एफ.आई.डी./मट म्याक डोनाल्ड पुर्णिमा कार्यक्रम र यससँग सम्बद्ध वरिष्ठ सुशासन व्यवस्थापक, योजना सल्लाहकार र इन्जिनियरप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । यसै गरि गाउँपालिकाको आवधिक योजना तर्जुमा गर्दा विशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्ने एसडिआइसी नेपाल र सम्बद्ध टिमलाई विशेष धन्यबाद दिन चाहन्छु ।

अन्तमा यस आवधिक योजनाको सोचलाई सार्थक तुल्याउन र आवधिक योजनाको शतप्रतिशत लक्ष्य प्राप्त गर्नका लागि यस योजनाको कार्यान्वयनको चरणमा यहाँहरु सबैको तह र तप्काबाट सहयोग, सदभाव, सुझाव र समन्वयको अपेक्षा गर्दछु ।

धन्यबाद ।

....

अर्जुन खड्का

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

कृतज्ञता ज्ञापन

उत्तरगया गाउँपालिकाले सहभागितामूलक प्रक्रियाबाट पहिलो आवधिक गाउँविकास योजना तर्जुमा गरिएको तथा यस गाउँपालिकाको आवधिक गाउँविकास योजनाको दीर्घकालिन सोच "सभ्य,समृद्ध उत्तरगया हाम्रो शान,कृषि जलश्रोत पर्यटन विकासको अभियान" उत्तरगया निर्धारण भएको छ र यस गाउँविकास आवधिक योजनाका नतिजा तथा सूचकहरू हासिल गर्न, लगानीलाई उत्पादनशील कार्यहरू तर्फ उन्मुख गराउन र गाउँवासीको सामाजिक, आर्थिक स्थिति सुधार्न यस योजनाको उल्लेख्य योगदान रहनेमा उत्तरगयावासी, जनप्रतिनीधि तथा राष्ट्र सेवक कर्मचारीहरू विश्वस्त छन् ।

उत्तरगया गाउँपालिकाको प्रथम आवधिक गाउँविकास योजना तर्जुमा कार्यलाई शुरुदेखि अन्त्यसम्म अविभावकत्व र रचनात्मक सल्लाह तथा सहयोग प्रदान गरी सफल बनाउन सहयोग पुऱ्याउनु हुने गाउँपालिकाका अध्यक्ष श्री उपेन्द्र लम्साल, उपाध्यक्ष श्री चमेली गुरुङ्ग, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत श्री अर्जुन खड्का, वडा अध्यक्ष श्री बम बहादुर तामाङ्ग, खुवा बहादुर गुरुङ्ग , लाल बहादुर लामा तामाङ्ग , केशर बुलन, इश्वर थापा, गाउँ कार्यपालिका सदस्य श्री शान्ता गलान, ज्ञानु वि.क., सिता भट्ट, कृष्ण कुमारी नेपाली विन्दा रैला, तिर्थ बहादुर घल्ले, गाउँ सभा सदस्य ज्यूहरू, प्रशासन अधिकृत बलदेब न्यौपाने, लेखा अधिकृत रुपचन्द्र अधिकारी, स्वास्थ्य शाखा प्रमुख श्री रविन्द्र ठकुरी, शिक्षा शाखा अधिकृत पदम कवुर, इन्जीनियर श्री रामबावु यादव, सुचना प्रविधी अधिकृत जनक आचार्य, मुल समिति, विषय क्षेत्रगत समितिहरू, प्राविधिक समिति तथा कृषि तथा पशु शाखा, सम्पूर्ण राजनीतिक दलका प्रमुख तथा प्रतिनीधिज्यूहरू, वुद्धिजीवि तथा समाज सेवीहरू प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गदर्छौं ।

प्रथम गाउँविकास योजना निर्माण कार्यमा सहयोग गर्ने उत्तरगया गाउँपालिकामा कार्यरत विकास साझेदार (गैसस) तथा परियोजनाहरू, UK AID/Mott MacDonald (पूर्णिमा परियोजना) का सिनियर गर्भनेन्स म्यानेजर श्री सन्तोष विष्ट, जिल्ला संयोजक चन्द्र बहादुर आलेमगर, उत्तरगया गाउँपालिकाका योजना सल्लाहकार श्री कुमार के.सी, इन्जीनियर रश्मि मल्लिक, स्थानीय होटल व्यवसायीहरू लगायत सबैमा हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछौं । त्यसैगरी, यस कार्यमा रचनात्मक सुझाव तथा सहयोग प्रदान गर्नुहुने विज्ञहरू तथा सम्पुर्ण सरोकारवाला निकायहरूमा हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछौं ।

अध्यक्ष
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, (परिवार) लहरेपौवा,
रसुवा

आवधिक विकास योजनाको सार संक्षेप

विकास अवधारणा	विवरण
दीर्घकालिन सोच	**“सभ्य, समृद्ध उत्तरगया हाम्रो शान !कृषि, जलश्रोत, पर्यटन विकासको अभियान !!”**
ध्येय	कृषि, जलश्रोत र पर्यटन क्षेत्रको आधुनिक र दीगो विकास गर्दै उत्तरगयालाई समृद्ध बनाउने
लक्ष्य	उत्तरगयाबासीको रोजगारी, आय र जीवनस्तरमा गुणात्मक र दीगो सुधार हुने
उद्देश्य	• उत्पादन, रोजगारी र आयमा दीगो वृद्धि गर्नु • स्वस्थ, प्रतिस्पर्धी र सीपयुक्त मानव संशाधनको विकास गर्नु • गुणस्तरीय पूर्वाधार, व्यवस्थित बजार तथा अन्तरआवद्धतामा वृद्धि गर्नु • वन, जैविक विविधता, जमीन र जलश्रोतको दीगो उपयोग गर्नु • सेवा प्रवाह, कार्यसम्पादन र जवाफदेहिताको स्तरमा अभिबृद्धि गर्नु
रणनीतिहरु	• कृषि तथा पशुपंक्षी उत्पादनको व्यवसायीकरण, विविधिकरण र औद्योगिकरण गर्ने • धार्मिक, साँस्कृतिक, जलश्रोत, कृषि तथा पर्यापर्यटन प्रवर्धन र विकास गर्ने • गुणस्तरीय तथा व्यवसायिक शिक्षा, आधारभूत स्वास्थ्य, सरसफाई तथा खानेपानी सेवा सुविधा, सशक्तिकरण प्रवर्धन तथा सुनिश्चिता गर्ने, • अन्तर आवद्धता, बजार र सुरक्षित आवास, स्वच्छ उर्जा, पर्यटन र संचारका पुर्वाधारको विस्तार र स्तरोन्नति गर्ने • विकास प्रक्रिया तथा नतिजालाई वातावरणमैत्री, उत्थानशील र दीगो बनाउने • अन्तर सरकार, सहकारी, नीजि क्षेत्र र नागरिक समाजको समन्वय, साझेदारी र सहकार्यलाई सुदृढ बनाउने
प्रतिफलहरु	**उद्देश्य १:**उत्पादन, रोजगारी र आयमा दीगो वृद्धि गर्नु
प्रतिफल १.१	• आधुनिक, व्यवसायिक, अर्गानिक एवं प्रतिस्पर्धी कृषि उत्पादनमा बृद्धि भएको हुनेछ ।
प्रतिफल १.२	• खेतीयोग्य भूमीमा भरपर्दो सिंचाई सुविधा पुगेको हुनेछ ।
प्रतिफल १.३	• पशुपालन व्यवसायिक एवं आधुनिक भई पशुजन्य उत्पादनबाट आयमा बृद्धि भएको हुनेछ ।
प्रतिफल १.४	• स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगको स्थापना एवं प्रवर्द्धन भई रोजगारीमा वृद्धि भएको हुनेछ ।
प्रतिफल १.५	• बैंक तथा वित्तीय सेवामा सवैको पहुँच कायम भएको हुनेछ ।
प्रतिफल १.६	• स्थानीय कला तथा संस्कृतिको संरक्षण तथा सम्बर्द्धन भएको हुनेछ ।
प्रतिफल १.७	• स्वस्थ, व्यवस्थित र आकर्षक पर्यटकीय पूर्वाधारको विकास भएको हुनेछ ।
	उद्देश्य २: स्वस्थ, प्रतिस्पर्धी र सीपयुक्त मानव संशाधनको विकास गर्नु
प्रतिफल २.१	• पूर्व प्राथमिक तथा प्राविधिक शिक्षामा पहुँच तथा विद्यालय शिक्षाको गुणस्तरमा बृद्धि भएको हुनेछ ।
प्रतिफल २.२	• आधारभूत तथा गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको पहुँचमा वृद्धि भएको हुनेछ ।
प्रतिफल २.३	• सुरक्षित खानेपानी सुविधामा बृद्धि भई सरसफाइजन्य व्यवहारमा सुधार भएको हुनेछ ।
प्रतिफल २.४	• लक्षित वर्गको निर्णय प्रकृयामा सहभागिता, सामाजिक मर्यादा र आत्मनिर्भरतामा बृद्धि भएको हुनेछ ।
प्रतिफल २.५	• व्यवसायिकता तथा युवा लक्षित अवसर सृजना भइ युवाहरु आत्मनिर्भर हुनेछन् ।
	उद्देश्य ३: गुणस्तरीय पूर्वाधार, व्यवस्थित बजार तथा अन्तरआवद्धतामा बृद्धि गर्नु
प्रतिफल ३.१:	• यातायातका साधनहरुको नियमितताले आवागमन सहज भएको हुनेछ ।
प्रतिफल ३.२:	• आवास र वस्ती विकास व्यवस्थित र सुरक्षित भएको हुनेछ ।
प्रतिफल ३.३	• सूचना तथा संचार प्रविधिको पहुँचमा बृद्धि भएको हुनेछ ।
प्रतिफल ३.४	• विद्युतको उत्पादन र उपलब्धतामा बृद्धि भएको हुनेछ ।
प्रतिफल ३.५	• वैकल्पिक उर्जाको प्रवर्धन र विस्तार भएको हुनेछ ।
	उद्देश्य ४ : वन, जैविक विविधता, जमीन र जलश्रोतको दीगो उपयोग गर्नु
प्रतिफल ४.१	• वन क्षेत्रको वैज्ञानिक व्यवस्थापन र उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि भएको हुनेछ ।
प्रतिफल ४.२	• भू तथा जलाधार क्षेत्रको संरक्षण र भूक्षयमा न्यूनीकरण भएको हुनेछ ।
प्रतिफल ४.३	• जलवायु परिवर्तनको प्रभाव न्यून भएको हुनेछ ।
प्रतिफल ४.४	• विपद् जोखिम तथा विपद्जन्य क्षति न्यूनीकरण भएको हुनेछ ।
	उद्देश्य ५: स्थानीय सेवा सुविधा, कार्य सम्पादन र जवाफदेहिताको स्तरमा बृद्धि गर्नु
प्रतिफल ५.१	• कार्य सम्पादन, तथा संचालन प्रक्रिया सरल, स्पष्ट र पारदर्शी भएको हुनेछ ।
प्रतिफल ५.२	• स्थानीय सेवाको व्यवस्थापन क्षमता, मानव संशाधन र कार्य दक्षतामा अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।
प्रतिफल ५.३	• गाउँपालिकाको आन्तरिक तथा वाह्य श्रोतमा बृद्धि भएको हुनेछ ।

प्रतिफल ५.४

- स्थानीय विकास व्यवस्थापन प्रणाली सूचना प्रविधिमा आधारित, सहभागितामूलक तथा नतिजामूलक भएको हुनेछ ।

योजना लागि आवश्यक स्रोत अनुमान

विषय क्षेत्र	अनुमानित श्रोत (हजारमा)	प्रतिशत
आर्थिक विकास	४६५,५००	११.६९
सँस्कृती र पर्यटन	३३२,०००	८.३४
सामाजिक विकास	७११,८६०	१७.८७
पूर्वाधार विकास	२,०८७,२५०	५३.६४
विद्युत तथा उर्जा	१०८,२८५	२.७२
वन तथा वातावरण व्यवस्थापन	७४,८५०	२.५३
विपद् व्यवस्थापन	२६,०५०	०.६५
संस्थागत विकास र सुशासन	१७७,०००	३.४१
कूल जम्मा	३,९८२,७९५	१००.८५

योजनाको स्रोत प्रक्षेपण

वार्षिक प्रक्षेपण (आर्थिक बर्ष अनुसार रकम रु. हजारमा)					
२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	कूल
४६८२७१	५२९१३५	६०४८६१	६९१९९५	७९२३३७	३०८६५९९

योजनाको नपुग रकम

रु. हजारमा: ८९६,१९६

शब्द संक्षेप

अहेव(AHW)	:	Assistant Health Worker
आ.व.	:	आर्थिक वर्ष
आर सि.सि. (RCC)	:	Reinforced Cement Concrete
एफ. Pd (FM)	:	Frequency Modulation
कि.मि.	:	किलोमिटर
गाविस	:	गाउँ विकास समिति
गापा	:	गाउँपालिका
झो.पु.	:	झोलुङ्गे पुल
नं.	:	नम्बर
नपा	:	नगरपालिका
वि.सं.	:	विक्रम सम्वत
मावि	:	माध्यमिक विद्यालय
मि.	:	मिटर
रु.	:	रुपैंयाँ
लैससास	:	लैगिक समता तथा सामाजिक समावशीकरण
हे.	:	हेक्टर
हेअ(HA)	:	Health Assistant

विषय सूची

परिच्छेद १ 1
परिचय 1
१.१ पृष्ठभूमि : १
१.२ योजना तर्जूमाको उद्देश्य १
१.३ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था २
१.४ आवधिक विकास योजना तर्जूमा तथा प्रक्रिया ३
१.४.३ आधाररेखा सूचना तथा वस्तुस्थिति विश्लेषण ४
१.५ सीमा ५
परिच्छेद २ 6
योजनाको अवधारणा र प्रारूप 6
२.१ गाउँ विकासको दीर्घकालिन सोचः ६
२.२ लक्ष्य तथा उद्धेश्य ७
२.३ समष्टिगत प्राथमिकता तथा रणनीतिहरू ७
२.४ नतिजा तालिका ७
परिच्छेद ३ 9
आर्थिक विकास योजना 9
३.१ वस्तुस्थिति विश्लेषण ९
३.१.१ कृषि विकास 9
३.१.२ सिंचाई 10
३.१.३ पशु विकास 10
३.१.४ उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय 11
३.१.५ बैंक, वित्तीय संस्था एवं सहकारी 11
३.२ लक्ष्य १२
३.३ उद्देश्य १२
३.४ रणनीति तथा कार्यनीति १२
३.५ कार्यक्रम तथा योजना १४
परिच्छेद ४ 17
सस्कृति तथा पर्यटन योजना 17
४.१ वस्तुस्थिति विश्लेषण 17
४.२ लक्ष्य १७
४.३ उद्देश्य १७
४.४ रणनीति तथा कार्यनीति १७
४.५ प्रमुख रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना (कार्यान्वयन योजना) १८
परिच्छेद ५ 20
सामाजिक विकास योजना 20
५.१ वस्तुस्थिति विश्लेषण २०
५.१.१ शिक्षा तथा सिप विकास 20
५.१.२ स्वास्थ्य तथा पोषण 21
५.१.३ खानेपानी तथा सरसफाई 21
५.१.४ लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण 21
५.१.५ युवा तथा खेलकुद 22
५.२ लक्ष्य २२

५.३ उद्देश्य..२२

५.४ रणनीति तथा कार्यनीति २२

५.५ प्रमुख रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना (कार्यान्वियन योजना) २४

परिच्छेद ६..26

पूर्वाधार विकास योजना 26

६.१ वस्तुस्थिति विश्लेषण..२६

६.२ लक्ष्य..२७

६.३ उद्देश्य..२७

६.४ रणनीति तथा कार्यनीति..२८

६.५ प्रमुख रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना (कार्यान्वियन योजना) २९

परिच्छेद ७ 31

उर्जा विकास योजना 31

७.१ वस्तुस्थिति विश्लेषण..३१

७.२ लक्ष्य..३१

७.३ उद्देश्य ३१

७.४ रणनीति तथा कार्यनीति..३१

७.५ प्रमुख रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना (कार्यान्वियन योजना)..३२

परिच्छेद ८ 33

वन तथा वातावरण व्यवस्थापन योजना...33

८.१ वस्तुस्थिति विश्लेषण ३३

८.२ लक्ष्य ३५

८.३ उद्देश्य..३५

८.४ रणनीति तथा कार्यनीति..३५

८.५ प्रमुख रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना (कार्यान्वियन योजना)..३६

परिच्छेद ९..39

विपद् व्यवस्थापन योजना...39

९.१ वस्तुस्थिति विश्लेषण..३९

९.२ लक्ष्य..३९

९.३ उद्देश्य..३९

९.४ रणनीति तथा कार्यनीति..४०

९.५ प्रमुख रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना (कार्यान्वियन योजना) ४०

परिच्छेद १० 42

संस्थागत विकास तथा सुशासन योजना...42

१०.१ वस्तुस्थिति विश्लेषण.. ४२

१०.२ लक्ष्य..४४

१०.३ उद्देश्य ४४

१०.४ विषयगत रणनीति तथा कार्यनीति...४४

१०.५ प्रमुख रणनीतिक कार्यक्रम आयोजना तथा लगानी योजना.. ४६

परिच्छेद ११..50

कार्यान्वियन योजना 50

११.१ संस्थागत व्यवस्था तथा मानव संशाधन योजना...५०

११.२ स्रोत अनुमान तथा प्रक्षेपण ५०
११.३ विषयक्षेत्र अनुसार प्रस्तावित बजेट ५२
११.४ श्रोत परिचालन रणनीति ५३
११.५ आवधिक विकास योजना कार्यान्वयन ५४
अनुसूचहिरू 56
अनुसूची १: नतिजा तालिका 56
अनुसूची ३: विषयगत समितिहरूको छलफलमा सहभागीहरूको नामावली 72
अनुसूची ४: विज्ञ टोली सदस्यहरूको विवरण 74
अनुसूची ५: २०७६ बैशाख ५ गते सम्पन्न भएको योजना तर्जूमा अभिमुखीकरण तथा पुर्व योजना तर्जूमा कार्यशालाको उपस्थिति 75
अनुसूची ६: २०७६ असार १ र २ गते सम्पन्न भएको योजना तर्जुमा गोष्ठीका सभागिहरूको उपस्थिी 77
अनुसूची ७: २०७६ असार २५ र २६ गते सम्पन्न भएको योजना तर्जुमा गोष्ठीका सभागिहरूको उपस्थिी 80
अनुसूची ८: २०७६ भादौ १२ गते सम्पन्न भएको योजना प्रमाणीकरण गोष्ठीका सभागिहरूको उपस्थिी 82

तालिका सूची

तालिका १ : विषयगत क्षेत्र-उपक्षेत्रअनुसार रणनीति तथा कार्यनीति......१२
तालिका २: आवधिक योजनाको नतिजा प्राप्तिको लागि तर्जूमा गरिएका कार्यक्रम तथा योजना......१४
तालिका ३ : विषयगत क्षेत्र-उपक्षेत्रअनुसार रणनीति तथा कार्यनीति......१८
तालिका ४: आवधिक योजनाको नतिजा प्राप्तिको लागि तर्जूमा गरिएका कार्यक्रम तथा योजना......१८
तालिका ५ : विषयगत क्षेत्र-उपक्षेत्रअनुसार रणनीति तथा कार्यनीति......२३
तालिका ६: आवधिक योजनाको नतिजा प्राप्तिको लागि तर्जूमा गरिएका कार्यक्रम तथा योजना......२४
तालिका ७ : विषयगत क्षेत्र-उपक्षेत्रअनुसार रणनीति तथा कार्यनीति......२८
तालिका ८: आवधिक योजनाको नतिजा प्राप्तिको लागि तर्जूमा गरिएका कार्यक्रम तथा योजना......२९
तालिका ९ : विषयगत क्षेत्र-उपक्षेत्रअनुसार रणनीति तथा कार्यनीति......३१
तालिका १०: आवधिक योजनाको नतिजा प्राप्तिको लागि तर्जूमा गरिएका कार्यक्रम तथा योजना......३२
तालिका ११ : विषयगत क्षेत्र-उपक्षेत्रअनुसार रणनीति तथा कार्यनीति......३६
तालिका १२: आवधिक योजनाको नतिजा प्राप्तिको लागि तर्जूमा गरिएका कार्यक्रम तथा योजना......३७
तालिका १३ : विषयगत क्षेत्र-उपक्षेत्रअनुसार रणनीति तथा कार्यनीति......४०
तालिका १४: आवधिक योजनाको नतिजा प्राप्तिको लागि तर्जूमा गरिएका कार्यक्रम तथा योजना......४०
तालिका १५ : विषयगत क्षेत्र-उपक्षेत्रअनुसार रणनीति तथा कार्यनीति......४४
तालिका १६ : प्रमुख रणनीतिक कार्यक्रम आयोजना तथा लगानी योजना......४६
तालिका १७: प्रक्षेपण गरिएको आवधिक/वार्षिक बजेट (रू. हजारमा)......५०
तालिका १८: विषयक्षेत्र अनुसार कुल प्रस्तावित बजेट......५२
तालिका १९: उपलब्ध हुन सक्ने बजेट अनुमानित खर्चको तुलना......५३
तालिका २०: आवधिक योजनाको अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रक्रिया......५५

परिच्छेद १

परिचय

नेपालको संविधान र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ ले तोकेको कार्यक्षेत्र र दिएको काम, कर्तव्य, र अधिारलाई योजनाबद्ध बनाई कार्यान्वयन गर्न उत्तरगया गाउँपालिकाले आफ्नो आवधिक विकास योजना (२०७६/०७७-२०८०/८१) तयार गरेको छ । उक्त योजनाको यस परिच्छेदमा योजना तर्जूमाको पृष्ठभूमि तथा औचित्य, यसको उद्देश्य, योजना तर्जूमा चरणहरु आदि प्रस्तुत गरिएको छ ।

१.१ पृष्ठभूमि :

लामो समय सम्मको राजनैतिक अन्योलता पछि नेपालमा संघात्मक शासन प्रणालीको सुरुवात भएको छ । नयाँ राजनैतिक प्रणालीमा नयाँ जननिर्वाचित पदाधिकारीहरुले स्थानीय सरकारको नेतृत्व लिएका छन् । स्थानीय तह संचालन सम्बन्धी संघीय कानून (स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४) ले गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले स्थानीयस्तरको विकासका लागि आफ्नो अधिकारक्षेत्र भित्रका विषयमा आवधिक, वार्षिक, रणनीतिक क्षेत्रगत मध्यकालिन तथा दीर्घकालिन विकास योजना बनाई लागू गर्नु पर्ने व्यवस्था गरेको छ । यस प्रकारका योजना तर्जूमा गर्दा नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको नीति, लक्ष्य, उद्देश्य, समयसीमा र प्रक्रियासँग अनुकूल हुनेगरि गर्नुपर्ने ऐनमा उल्लेख गरिएको छ । यसैगरी योजना तर्जूमा गर्दा सुशासन, वातावरण, बालमैत्री, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन, विपद् व्यवस्थापन, लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण जस्ता अन्तरसम्बन्धित विषयलाई ध्यान दिनु पर्ने व्यवस्था समेत स्पष्ट गरिएकोछ । यसका अतिरिक्त योजना तर्जूमा गर्दा प्राथमिकता दिनु पर्ने विषयहरू समेत तोकेको र स्थानीय तहले कार्यसम्पादनका क्रममा लागत न्यूनीकरण, स्रोत साधनको अधिकतम उपयोग र प्रभावकारी सेवा प्रवाह सम्वन्धी व्यवस्था स्पष्टरुपमा उल्लेख गरेकोछ ।

नेपाल संघीय लोकतान्त्रीक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्था लागु भई पुनसंरचना अनुसार स्थानीय तह लागु भएको र स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ जारी पश्चात उत्तरगया गाउँपालिकाको पहिलो आवधिक योजना (२०७६/०७७-२०८०/८१) तर्जूमा भएकोहो । स्थानीय तहले आफ्नो अधिकारक्षेत्रका विषयमा आफ्नो मापदण्ड तथा कार्यविधि वनाई अल्पकालिन, मध्यकालिन तथा दिर्घकालिन विकास योजना तर्जूमा गरी कार्यान्वयन गर्नसक्ने प्रावधान अनुसार आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जूमा कार्यविधि निर्माण गरी सोही अनुसार यो योजना तर्जूमा गरिएको छ । यस योजनाले गापाको दीर्घकालिन सोच निर्धारण गरी, आगामि ५ वर्षमा गापालाई कस्तो अवस्थामा पुऱ्याउने भनेर लक्ष्य किटान र सो प्राप्तीका लागि श्रोत परिचालनको योजना समेत तर्जूमा गरेकोछ । गापाको नतिजामुखी तथा समग्र विकासमा यो योजना महत्वपूर्ण मार्गदर्शक सावित हुने विश्वास लिईएको छ ।

१.२ योजना तर्जूमाको उद्देश्य

गाउँपालिकाको नेतृत्वमा योजनाबद्ध विकासका लागि सरकारी, गैरसरकारी, सहकारी, समुदायमा आधारित संस्था तथा निजी क्षेत्रलाई एक स्थानमा ल्याई गाउँपालिकाको एकीकृत तथा समष्टिगत विकास प्रक्रियालाई मार्गदर्शन गर्नु नै आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जूमाको मुख्य उद्देश्य हो । योजना तर्जूमाका सहायक तथा निर्दिष्ट उद्देश्यहरू देहायअनुसार छन् :

- गाउँपालिका क्षेत्रको एकीकृत, नतिजामुलक र योजनाबद्ध विकासका लागि साझेदार तथा सरोकारवालालाई एकथलोमा राखी विकासमा साझा उत्तरदायित्व सिर्जना गर्ने ।
- विकास तथा स्रोत परिचालनको विद्यमान स्थिति विश्लेषण गरी गाउँबासी तथा सरोकारवालाको चाहानाअनुसार सहभागितात्मक छलफलका आधारमा गाउँ विकासको खाका तयार गर्ने ।
- विकासको दीर्घकालिन सोच, निर्देशक सिद्धान्त, लक्ष्य, रणनीति र प्राथमिकता निर्धारण गर्ने ।
- विकासका प्रयासलाई मार्गदर्शन गर्ने तथा अपेक्षित नतिजा हासिल गर्ने कार्यनीति, प्रमुख कार्यक्रमहरू तय गर्ने ।
- विकास प्रयासहरूको प्रक्रिया तथा नतिजाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको खाका प्रस्तुत गर्ने ।

१.३ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था

स्थानीय तहको आवधिक विकास योजना तर्जूमाका कानूनी तथा नीतिगत आधारका रुपमा नेपालको संविधान, नेपाल सरकारबाट स्वीकृत संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारहरूको कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदन २०७४, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४, स्थानीय तहको योजना तर्जूमा दिग्दर्शन २०७५ (नमुना)र आवधिक विकास योजना तर्जमा सम्बन्धमा उत्तरगया गाउँ कार्यपालिकाले पारित गरेको आवधिक विकास योजना तर्जूमा कार्यविधी २०७६ मुख्य रुपमा रहेका छन् । नेपालको संविधानको मौलिक हक, राज्यका निर्देशक सिद्धान्त र नीति, स्थानीय तहको अधिकार स्थानीय योजना तर्जूमाको संवैधानिक आधारका रुपमा रहेको छ । नेपाल सरकारबाट स्वीकृत संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारहरूको कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदनमा स्थानीय स्तरका आवधिक विकास योजना र वार्षिक योजना तथा बजेट स्वीकृतीसम्बन्धी कार्यलाई स्थानीय तहको कार्यसूचीमा सूचीकृत गरेको छ। स्थानीय शासन ऐनको परिच्छेद ६ दफा २४ उपदफा १ मा गाउँ/नगरपालिकाले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रका विषयमा स्थानीयस्तरको विकासका लागि आवधिक, वार्षिक र विषय क्षेत्रगत मध्यकालिन तथा दीर्घकालिन विकास योजना बनाई लागू गर्नुपर्ने कुरालाई स्पष्ट पारेको छ। स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले योजना तर्जूमा तथा कार्यान्वयन गर्दा देहायअनुसार गर्नु पर्ने समेत व्यवस्था गरेको छ ।

- नेपाल सरकार, प्रदेश सरकारको नीति, लक्ष्य, उद्देश्य, समयसीमा प्रक्रियासँग अनुकुल हुने गरी सुशासन, वातावरण, बालमैत्री, जलवायु परिवर्तन अनुकुलन, विपद् व्यवस्थापन, लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरण जस्ता अन्तरसम्बन्धित विषयहरूलाई ध्यान दिनु पर्ने
- योजनामा मध्यम तथा दीर्घकालिन प्रकृतिका आयोजनाहरूको सूचीसमेत तयार गर्नु पर्ने,
- योजना तर्जूमा तथा कार्यान्वयन गर्दा स्थानीय वृद्धिजिवि, विषयविज्ञ, अनुभवी, पेशाविद्, सीमान्तकृत तथा लोपोन्मुख समुदाय, महिला, बालबालिका, दलित, युवा, अल्पसंख्यक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, ज्येष्ठ नागरिक लगायतका सरोकारवालाको अधिकतम सहभागिता गराउनु पर्ने,
- योजना तर्जूमा गर्दा आयोजनाहरूको संभाव्यता अध्ययनको आधारमा स्रोत साधनको पूर्वानूमान, आयोजनाको प्राथमिकता निर्धारण, योजना कार्यान्वयन तालिका र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजना समेत तयार गर्नु पर्ने,
- नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारले विशेष कार्यक्रमका लागि अनुदान प्रदान गरी कार्यान्वयन प्रक्रिया निर्धारण गरेकोमा गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले सोही प्रक्रिया बमोजिम सो कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नु पर्ने,
- नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारको संयुक्त लगानी वा सार्वजनिक निजी साझेदारीमा संभाव्य आयोजना सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्ने
- संघीय र प्रदेशस्तरको आयोजना कार्यान्वयनमा समन्वय, सहजीकरण र सहयोग गर्नु पर्ने
- स्थानीयस्तरका विकास आयोजनाहरूको आवश्यक अध्ययन, अनुसन्धान तथा प्रभाव मूल्याङ्कनको कार्य गर्ने
- गैर सरकारी संस्था, उपभोक्ता समिति, सहकारी संस्था र सामुदायिक संस्थाले स्थानीय सरकारसँग समन्वयमा रही कार्य गर्नु पर्ने र आफ्नो वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट स्थानीय सरकारको वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रममा समावेश गराउनु पर्ने एवं स्थानीय तहले तोकेको संयुक्त अनुगमन तथा प्रगति प्रतिवेदन प्रणाली अपनाउनु पर्ने
- नेपाल सरकारको पूर्व स्वीकृति लिएर मात्र कुनै पनि अन्तरराष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाले स्थानीय तहसँग समन्वयमा कार्य गर्नु पर्ने

स्थानीय तहलाई विकास योजना तर्जूमा सम्बन्धमा आवश्यक ज्ञान, सूचना, प्रविधि र प्राविधिक सहयोगका साथै योजना तर्जूमाका लागि आवश्यक न्यूनतम विषय समावेश गर्ने, गराउने काममा सहयोग पुर्याउने उद्देश्य स्थानीय तहको योजना तजुर्मा दिग्दर्सन २०७५ (नमुना) ले राखेको छ ।उत्तरगया गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजना तर्जूमा कार्यविधी २०७६ ले आवधिक विकास योजना तर्जूमा सम्बन्धी ढाँचा, चरण र प्रकृया सम्बन्धमा स्पष्ट पारेको छ । यसका अतिरिक्त स्थानीय तहको आवधिक विकास योजना तर्जूमा प्रक्रियामा देहायअनुसार कानूनी तथा नीतिगत दस्तावेजहरूलाई समेत आधारका रुपमा लिइएको छ :

- दीगो विकासका लक्ष्यहरू
- पन्ध्रौ योजना २०७६–८१
- राष्ट्रिय भूउपयोग नीति, २०६९
- विषयगत ऐन तथा नीतिहरू
- नेपाल पक्ष भएका सन्धी सम्झौताहरू
- राष्ट्रिय योजनाबाट जारी राष्ट्रिय अनुगमन तथा मूल्याङ्कन निर्देशिका
- राष्ट्रिय, प्रादेशिक तथा जिल्लास्तरीय विषयगत गुरुयोजनाहरू

१.४ आवधिक विकास योजना तर्जूमा तथा प्रक्रिया

यस गाउँपालिकाको विस्तृत स्वरुपको आवधिक विकास योजना गाउँ कार्यपालिकाबाट तयार तथा स्वीकृत कार्यविधि बमोजिम देहायको विधि तथा प्रक्रिया अनुसार तर्जूमा गरियो ।

१.४.१ आवधिक विकास योजना तर्जूमा कार्यविधि तयारी तथा स्वीकृती

आवधिक विकास योजना तर्जूमाको पहिलो चरणमा आवधिक विकास योजना तर्जूमा कार्यविधि मस्यौदालाई उत्तरगया गाउँ कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गरी सोही कार्यविधि बमोजिम आवधिक विकास योजना तर्जूमा गर्ने निर्णय गरियो । यस क्रममा गाउँ कार्यपालिकाले पुर्णीमाः भुकम्प पश्चातको पुर्नलाभमा वेलायती सहयोग नियोगको आर्थिक सहयोग र परामर्शदातृ संस्था एसडिआसीको प्राविधिक तथा विशेषज्ञ सहयोग मार्फतआवधिक विकास योजना तर्जूमा गर्ने निर्णय समेत गरिएको थियो ।

१.४.२ योजना तयारी कार्याशाला गोष्ठी

तोकिए बमोजिमको ढाँचामा आवधिक विकास योजना तर्जूमा गर्ने निर्णय बमोजिम गाउँपालिकाको आयोजना एसडिआइसीको प्राविधिक सहयोगमा २०७६ साल बैशाख५गते आवधिक विकास योजना तर्जूमा कार्यशाला सम्पन्न गरी योजना तर्जूमा कार्य अगाडि बढाइयो (अनुसूची ५) । २०७६ साल बैशाख ६गते (अनुसूची ६) वडाध्यक्षहरुको सिफारिसमा आएका सर्वेक्षहरुलाई घरधुरी सर्वेक्षण सम्बन्धी तालिम दिई गाउँपालिकाको प्रोफाईल तयार गर्न घरधुरी सर्वेक्षण सुरु भएको थियो ।

१.४.३ आधाररेखा सूचना तथा वस्तुस्थिति विश्लेषण

आवधिक विकास योजना तर्जूमाको महत्वपूर्ण आधारका रुपमा रहेको गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरणको तयारी सम्पन्न सामुदायिक विकास कार्यक्रम अन्तरगत विश्व खाद्य कार्यक्रमको प्राविधिक तथा व्यवस्थापकिय सहयोगमा तयार भइ सकेको छ । डिजिटल वस्तुगत विवरणमा गाउँपालिकाको भौगोलिक तथा भौतिक अवस्थिति, जनसांख्यिक, आर्थिक, सामाजिक, पूर्वाधार विकास, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन र संस्थागत विकास तथा सुशासनको अवस्था सहित विषयगत वस्तुस्थिति विवरण समावेश गरिएको छ । आवधिक विकास योजना तर्जूमाको क्रममा प्रस्तुत गरिएको वस्तुगत विवरणमा प्राप्त सुझाव अनुसार थप उपयोगी हुने गरी तयार गरिएको छ । आवधिक विकास योजना तर्जूमा प्रक्रियामा वस्तुगत विवरणको विश्लेषण एवं सहभागितामूलक छलफल गरी सरोकारवालाको नक्शाङ्कन, भूमिका तथा योगदानको लेखोजोखा समेत गरिएको थियो ।

१.४.४ आवधिक विकास योजना तर्जूमा कार्यशाला गोष्ठी

उत्तरगयागाउँपालिकाको आयोजना विषय विज्ञहरुसँगको परामर्श तथा प्राविधिक टोलीको सहयोगमा आवधिक विकास योजना तर्जूमाअन्तर्गत विषय क्षेत्रगत कार्यशाला गोष्ठी २०७६ साल असार १ र २ गते सपन्न भयो । गाउँपालिकाको नेतृत्व तथा विषयगत समितिहरुका संयोजक(अनुसूची १, गाउँ विकासका सरोकारवालाको सहभागिता र विषय विज्ञहरु (अनुसूची २) को सहजीकरणमा सम्पन्न योजना तर्जूमा गोष्ठीमा गाउँ विकासको वस्तुस्थिति विश्लेषणका साथै दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य निर्धारण गरियो ।

विषय क्षेत्रगत छलफल पछि, २०७६ असार २५ र २६ गते योजना तर्जूमा कार्यशाला गोष्ठीको आयोजना गाउँपालिका

लो गऱ्यो । यस क्रममा सवै विषयक्षेत्रगत विकास अवधारणा, नतिजा खाका, कार्यनीति, प्रमुख कार्यक्रम तथा आयोजना, भौतिक लक्ष्य, आवश्यक श्रोत र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन खाकामा सहमति गरियो । यस चरणमा विगतका कार्यशालाहरुबाट प्राप्त उपलब्धी तथा सूचनाहरु समेतको सहयोग मार्फत योजना तर्जूमा कार्य सम्पन्न भयो । गाउँपालिकाको समष्टिगत आर्थिक तथा सामाजिक विकासको लक्ष्य प्राप्त गर्न गाउँपालिका तथा स्थानीय तहका सरोकारवालाहरुको स्रोत तथा क्षमता आधार मानी ५ बर्षको अवधिको योजना प्रारम्भिक मस्यौदा तयार गरिएको थियो । योजनालाई बार्षिक योजना (बार्षिक नीति, कार्यक्रम तथा बजेट) मार्फत कार्यान्वयन गर्ने र नियमित अनुगमन, नजितामूलक

अनुगमन तथा आवधिक समीक्षा तथा मूल्याङ्कन गरी नतिजाको मापन तथा सिकाईको प्रारुप समेत तयार गरिएको थियो ।

१.४.५ योजना दस्तावेज तयारी

आवधिक विकास योजना तयारी कार्यशाला गोष्ठी तथा लक्षित समूह परामर्श गोष्ठीबाट आएका सूचना तथा अपेक्षालाई विषय विज्ञहरुसँगको परामर्श तथा प्राविधिक टोलीको सहयोगमा नतिजामूलक योजनाको स्तरीय ढाँचामा विषयगत रुपमा लिपिवद्ध गरी दस्तावेज तयार गरियो । योजना दस्तावेज मुख्य चार परिच्छेदमा विभाजन गरिएको छ । जसअनुसार परिचय, वस्तुस्थिति विश्लेषण, योजना अवधारणा तथा प्रारुप र कार्यान्वयन योजना रहेका छन् । सन्दर्भ सामग्रीको रुपमा विगतका योजना, साविकका गाविसहरुका आवधिक, एकीकृत तथा विषय क्षेत्रगत गुरुयोजनाको प्रारुपलाई उपयोग गरिएको छ । साथै योजनामा योजनाविद् तथा विषयविज्ञहरुको सुझाब लिई योजना तर्जूमा प्राविधिक सहयोग टोलीद्वाराआवधिक विकास योजना दस्तावेज लेखन तथा दस्तावेज नतिजामूलक योजनाको ढाँचामा स्थानीय तहका अधिकार क्षेत्रका सवै विषय एवं प्राविधिक पक्षहरुलाई तर्कपूर्ण एवं वस्तुनिस्ठ ढंगबाट प्रस्तुत गरी आवधिक योजनाको मस्यौदा दस्तावेज तयार गरियो ।

१.४.६ योजना प्रमाणीकरण कार्यशाला तथा अन्तिम दस्तावेज तयारी

गाउँपालिकामा प्रस्तुत गरिएको ढाँचा, सहभागितामूलक कार्यशाला तथा परामर्श, विषयविज्ञको सुझाब र परामर्शका आधारमा तयार गरेको योजनाको दस्तावेजलाई कार्यपालिका तथा गाउँ सभा, स्थानीय तहका सरोकारवाला माझ २०७६ साल भदौ १२ गते प्रमाणीकरण कार्यशालाको आयोजना गरी प्रस्तुती, छलफल तथा सुझाव प्राप्त गरियो । प्रमाणीकरण कार्यशालामा विषयगत रुपमा समूहगत छलफल र परामर्श गरी समूहको निश्कर्ष तथा सुझावलाई वृहत समूहमा प्रस्तुत तथा छलफल गरी योजना तयार गरियो । यसरी कार्यशालाबाट प्राप्त सुझाब तथा पृष्ठपोषणलाई समावेश गरि उत्तरगयागाउँपालिकाको ५ वर्षे एकीकृत योजनाको दस्तावेज तयार गरियो ।

१.५ सीमा

आवधिक विकास योजना तर्जुमाको लागि गाउँपालिकाले गत वर्ष तयार गरेको वस्तुस्थिती विवरण र हाल संस्थागत सर्भेक्षणबाट प्राप्त तथ्याङ्क एवं सहभागितामूलक कार्यशाला तथा छलफलबाट उपलब्ध तथ्यहरुको आधारमा विश्लेषण गरिएको छ ।गाउँक्षेत्रभित्र क्रियाशील विकासका सरोकारवालाको परामर्श एवं सहभागितामूलक छलफल विधिद्वारातर्जूमा गरिएको आवधिक गाउँ विकास योजना स्थानीय तहको पुनसंरचनापछिको पहिलो आवधिक विकास योजना हो । प्रस्तुत योजना विगतको योजना तर्जूमाका अभ्यास तथा स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ तथा स्थानीय तहको योजना तर्जूमा दिग्दर्शन २०७५ मा आधारित छ । योजनालाई सूचनामा आधारित, सहभागितामूलक र नतिजामूलक बनाउन अधिकतम प्रयास गरिएको छ । गाउँपालिकाको समग्र विकासमा स्थानीय तह, संघ तथा प्रदेश सरकारको साथै गैर सरकारी संघ/संस्था, सहकारी एवं स्थानीय समुदायमा संस्था र विकास साझेदार संस्थाका प्रतिनिधिलाई पनि यथासम्भ्व सहभागिता गराउने कोशिस गरिएको छ । गाउँपालिकाको आन्तरिक स्रोत, संघ तथा प्रदेशबाट प्राप्त हुने अन्तर सरकारी वित्तिय हस्तान्तरण तथा अन्य स्रोतबाट गरिने कार्यक्रमहरु आवधिक योजनासंग हरेक वर्ष तादाम्यता कायम गर्ने प्रयत्न गरिएको छ । साथै, योजना तर्जुमा गर्दा अन्तरनिकाय योजनाको बीचमा अन्तरसम्बन्ध कायम गर्ने समेत अधिकतम प्रयास गरिएको छ ।

परिच्छेद २

योजनाको अवधारणा र प्रारूप

२.१ गाउँ विकासको दीर्घकालिन सोचः

गाउँ कार्यपालिकाले तयार गरेको दीर्घकालीन सोचलाई आवधिक विकास योजना तर्जुमा कार्यशाला गोष्ठीका सहभागीहरु बीचको छलफल, विषयविज्ञको सुझाब तथा परामर्शका आधारमा विकासका संभावना, अग्रणी क्षेत्र, गाउँवासीले चाहेको अवस्थालाई मध्यनजर गर्दै पुनः परिमार्जन सहित देहाय बमोजिम तयार गरिएको छ ।

"सभ्य, समृद्ध उत्तरगया हाम्रो शान ! कृषि, जलश्रोत, पर्ययटन विकासको अभियान‼ "

प्रारम्भिक बाल विकास तथा प्राविधिक शिक्षामा सहज पहुँच र माध्यामिक एवं उच्च शिक्षामा गुणस्तर अभिबृद्धि गरी प्रतिस्पर्धी तथा क्षमतावान मानव संशाधन विकास हुने, कृषि उत्पादनका दृष्टिले माछापालन, अमिलो प्रजातिका फलफुल, तरकारी खेती र पशुपालनमा आधुनिकीकरण तथा व्यवसायीकरणका माध्यमबाट उत्पादन, आम्दानी र रोजगारीका अवसरमा वृद्धि हुने तथा पर्यटकिय संभावना बोकेको उत्तरगयाधाम, बाघद्वार, कुम्भेश्वर गुफा, शिवालय त्रिवेणीधाम, थर्पेलिङ गुम्बा लगायत नेपालको प्रमुख पर्यटकीय गन्तव्यका रुपमा रहेको, लाङटाङ राष्ट्रिय निकुञ्जसँगको सामिप्यताका साथै निर्माणाधिन राष्ट्रिय गौरबको काठमण्डौ केरुङ लोकमार्गले श्रृजना गरेका अवसरबाट उत्तरगया गाउँपालिकाको मानवीय विकास सहित सामाजिक, आर्थिक, पर्यावरणीय तथा भौतिक विकासको अवस्थामा व्यापक सुधार भइ दीगो विकास र समृद्ध उत्तरगया हासिल हुने परिकल्पना गरिएको छ । यसै आधारमा यस आवधिक योजनाको ध्येय (Mission)***कृषि, जलश्रोत र पर्यटन क्षेत्रको आधुनिक र दीगो विकास गर्दै उत्तरगयालाई समृद्ध बनाउने*** भन्ने तय भएको छ ।

गाउँपालिकाको उपरोक्त दीर्घकालिन सोंच र ध्येयलाई साकार पार्न कृषि, जलश्रोत र पर्यटनमा विशेष प्राथमिकता सहित देहायअनुसार विकासको निर्देशक सिद्धान्त अवलम्बन गरिने भएको छः

- **स्थानीय अर्थतन्त्रको विकास र विस्तार** : संघ र प्रदेश सरकारको विकास सम्बन्धी सोच, लक्ष्य, उद्देश्य प्राप्त गर्न समन्वय, सहयोग र सहकार्यको माध्यमद्वारा स्थानीय अर्थतन्त्रको किास र विस्तार गरी समृद्धिको आधार तयार गरिनेछ ।
- **व्यवस्थित भू-उपयोग र योजनाबद्ध विकासः** राष्ट्रिय भूउपयोग नीति २०६९ बमोजिम भूमिको बनौट, क्षमता र उपयुक्तताका, आवश्यकता र वर्तमान उपयोग समेतको आधारमा भूउपयोग क्षेत्र निर्धारण सहित भू-उपयोग योजना तर्जूमा गरी सोको पालना अभिृद्धि गर्ने संयन्त्र र कानूनी र नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ ।
- **उत्पादनमूलक, जलवायु तथा विपद् उत्थानशिल पूर्वाधार** : भूउपयोग योजनाको आधारमा बस्ती तथा भौतिक पूर्वाधार विकास एकीकृत योजना तजुमा गरी सो अनुसार पूर्वाधार विकास र सुविधा अभिबृद्धि गरिनेछ ।
- **प्रभावकारी सेवा प्रवाह र विकास व्यवस्थापनः** गाउँपालिकालाई प्रभावकारी सेवा प्रवाह र विकास व्यवस्थापनको आधार केन्द्रको विकास गर्दै जनतालाई शिक्षा, स्वास्थ्य, विद्युत, खानेपानी, सरसरफाई लगायतका सेवा सुविधा प्रत्याभूति गरिनेछ । यसका लागि सूचना, प्रमाण र ज्ञानमा आधारित ठोस योजना तर्जूमा, प्रभावकारी कार्यान्वयन र प्राप्त उपलब्धीको नतिजामूलक अनुगमन र प्रभावको लेखाजोखाको व्यवस्था गरिनेछ ।
- **नीजि, गैर सरकारी तथा समुदाय साझेदारी र सहकार्यः**आधुनिक कृषि, उर्जा विकास, पर्यटन विकास, पूर्वाधार निर्माण, संचालन, सेवा प्रवाहमा नीजि, गैर सरकारी, सहकारी र समुदायसँग साझेदारी र सहकार्य गरी विकास उपलब्धीलाई प्रभावकारी गरिनेछ ।
- **समावेशीकरण, सुशासन तथा सदाचार प्रर्वधन** : सुशासन, विकास र समृद्धि देश विकासको अवको कार्यसूची तय भएको छ । सुशासन विकास र समृद्धिको पूवसर्तको रुपमा रहेको छ । सुशासनको लागि विद्यमान सबै खालका

विभेद तथा वहिष्करण अन्त्य, कानून तथा विधिको शासन, सरकारी, नीजि, सहकारी र सामुदायिक साझेदारी, पारदर्शिता र जवाफदेहिता उच्चतम अभ्यास गरिनेछ।

- **सूचना तथा नतिजामा आधारित विकास व्यवस्थापन :** विकास व्यवस्थापन प्रक्रियालाई सूचना, प्रमाण तथा ज्ञानमा आधारित तथा नतिजामूलक बनाईनेछ। यस प्रक्रियामा सूचना प्रविधि, अनुभव र सफल अभ्यासलाई अधिकतम परिचालन गरिनेछ।

"सभ्य, समृद्ध उत्तरगया हाम्रो शान ! कृषि, जलश्रोत, पर्यटन विकासको अभियान"लाई गाउँपालिकाको योजनावद्ध, समष्टिगत तथा दीगो विकासको लागि तय गरिएको दीर्घकालिन सोच हासिल गर्ने मूल ध्येयको रुपमा लिइनेछ।

२.२ लक्ष्य तथा उद्धेश्य

गाउँपालिकाको समष्टिगत विकासका लागि ***उत्तरगयाबासीको रोजगारी, आय र जीवनस्तरमा गुणात्मक र दीगो सुधार हुने***लक्ष्य निर्धारण गरिएको छ। साथै यस योजनाले निर्धारित विकास लक्ष्य प्राप्त गर्न देहायअनुसारको उद्देश्य निर्धारण गरेको छ :

- उत्पादन, रोजगारी र आयमा दीगो वृद्धि गर्नु
- स्वस्थ, प्रतिस्पर्धी र सीपयुक्त मानव संशाधनको विकास गर्नु
- गुणस्तरीय पूर्वाधार, व्यवस्थित बजार तथा अन्तरआवद्धतामा बृद्धि गर्नु
- वन, जैविक विविधता, जमीन र जलश्रोतको दीगो उपयोग गर्नु
- सेवा प्रवाह, कार्यसम्पादन र जवाफदेहिताको स्तरमा अभिबृद्धि गर्नु

२.३ समष्टिगत प्राथमिकता तथा रणनीतिहरू

उत्तरगया गाउँपालिका क्षेत्रको समिष्टगत विकासका लागि आवधिक योजनाले देहायअनुसारका विषय क्षेत्रलाई विशेष प्राथमिकता दिई विकास प्रयासलाई संचालन गर्ने रणनीति अवलम्बन गरिनेछ:

१. कृषि तथा पशुजन्य उत्पादनको व्यवसायीकरण, विविधिकरण तथा औद्योगिकरणद्वारा दीगो उत्पादन, रोजगारी तथा आय बृद्धि गर्ने
२. कला र सँस्कृतिको जगेर्ना गर्दै पर्यटन व्यवसायको प्रवर्द्धन गरी रोजगारी तथा आयमा बृद्धि गर्ने
३. व्यवसायिक शिक्षा, गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा, स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाई, सामाजिक समावेशीकरण तथा सशक्तिकरणको प्रवर्द्धन मार्फत स्वस्थ, सिर्जनशिल, सीपयुक्त र सभ्य मानव शक्तिको विकास गर्ने
४. व्यवस्थित यातायात, बजार र सुरक्षित आवासतथा संचारका पुर्वाधार विकासको माध्यमबाट अन्तरसम्वन्ध विकास, बजार तथा आधारभूत सुविधाको स्तर र पहुँच बृद्धि गर्ने
५. जलश्रोत, वायु तथा सौर्य श्रोतको अधिकतम परिचालनबाट प्रचुर मात्रमा उर्जा उत्पादन गरी औधोगिक विकास तथा उच्पादनकार्यलाई सहज बनाउने
६. वातावरण विकास, जलवायु परिवर्तन अनुकुलन तथा जैविक विविधता संरक्षणलाई स्थानीय विकास प्रक्रियामा एकीकृत गरी विकास नतिजालाई समावेशी र दीगो बनाउने।
७. विपद् व्यवस्थापनका लागि पूर्व तयारी, प्रतिकार्य, उद्दार कार्य र पुनस्थापना कार्यको सम्पूर्ण क्षमतामा अभिबृद्धि गरी विकास तथा जनजीवनलाई विपद्जोखिममुक्त बनाउने।
८. अन्तर सरकार, निजी क्षेत्र र नागरिक समाजको साझेदारी र सहशासनको माध्यमद्वारा स्थानीय श्रोत परिचालन र विकास व्यवस्थापनमा सुशान प्रवर्द्धन गर्दै विकासको गतिलाई तिब्र बनाउने।

२.४ नतिजा तालिका

गाउँपालिकाको विकास प्रयासलाई योजनाबद्ध रुपमा दीर्घकालिन सोच तथा ध्येय तर्फ उत्मुख तथा अग्रसर गराउन र लक्ष्य, उद्देश्य तथा अपेक्षित नतिजा हासिल गर्न नतिजामूलक योजनाको ढाँचामा आवधिक विकास योजना तर्जूमा गरिएको छ। नतिजामूलक ढाँचा परिवर्तनको सिद्धान्त अनुसार तयार गरिएको छ। योजनामा स्थानीय तहको अधिकार

क्षेत्रलाई आर्थिक, सामाजिक, पूर्वाधार विकास, वन तथा वातावरण र संस्थागत विकास र सुशासन क्षेत्रहरुमा एकीकृत गरिएको छ । परिवर्तनको सिद्धान्त अनुसार तयार गरिएको गाउँपालिकाको समष्टिगत विकासको एकीकृत नतिजा तालिका **अनुसूची १** मा दिईएको छ ।

परिच्छेद ३
आर्थिक विकास योजना

३.१ वस्तुस्थिति विश्लेषण

पृष्ठभूमी

नागरिकको खाद्य सुरक्षा, मर्यादित रोजगारी र आय सम्बन्धी अधिकार संबैधानिक अधिकार कार्यान्वयन तीनै तहको सरकारको भूमिका महत्वपूर्ण रहेको छ । संघीय सरकारका साथै प्रदेश सरकारले तर्जूमा गरेको नीति, कानून, योजना र लक्ष्यमा आधारित भई स्थानीय सरकारले समेत उक्त अधिकारलाई योजनाबद्ध ढंगले सुनिश्चित गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ । यस तथ्यलाई मनन् गर्दै गाउँपालिकाको समग्र विकासको अग्रणी क्षेत्रको रुपमा रहको कृषि, जलश्रोत तथा पर्यटनको विकास तथा प्रवर्द्धन मार्फत उत्पादन, रोजगारी र आयवृद्धि गर्ने किसिमले योजना तर्जूमा एवं सोको कार्यान्वयन गर्नुपर्ने देखिन्छ । उत्तरगया गाउँपालिकाको सन्दर्भमा विकासका विभिन्न विषयक्षेत्रमा विकास प्रयासलाई डोऱ्याउन यस सम्बन्धी संभावना र अवसर, समस्या तथा चुनौति र चाल्नु पर्ने कदम सहित संक्षिप्त विश्लेषण देहायअनुसार गरिएको छ ।

गाउँपालिका क्षेत्रमा १४९९८ रोपनी क्षेत्रफलमा प्रमुख रुपमा धान, गहुँ, मकै, कोदो र तोरी जस्ता वालीको उत्पादन कार्यमा २३४१ घरपरिवार संलग्न रहेको देखिन्छ । प्रमुख वालीहरुको वार्षिक उत्पादन १६३,२२९ क्वीण्टल भैरहेको तथा तरकारी तथा फलफूलको वार्षिक उत्पादन ३,९९० क्वीण्टल हुने गरेको भएतापनि संचालित कृषि कार्य सवै निर्बाहमुखी नै देखिएको छ ।स्थानीय अर्थतन्त्रमा उल्लेखनीय योगदान दिनसक्ने अमिला जातका फलफूल, नासपाती, अलैंची, अकबरे खुर्सानी तथा कफी खेतीका लागि उपयुक्त हावापानी रहेको देखिएको छ । साथै स्थानीय रैथाने शेर ४५ जातको धान, घैया, पुतली मकै, माले मकै, सेतो मकै, रायो, जुनेलो, फापर, कागुन, कोदो, काँक्रो, कालो भटमास, मस्याङ, ताम्रासिमिको खेती भैरहेको देखिएको छ भने यी वालीहरुको यथोचित संरक्षण तथा प्रवर्द्धन हुन सकेमा स्थानीय अर्थतन्त्रमा उललेखनीय योगदान दिनसक्ने देखिन्छ ।

खेतीयोग्य जमीन बाँझो रहनु, दुम्सी, बँदेल र बाँदरका कारण वालीनालीको नोक्सानी, लागत लाभको दृष्टिकोणमा खेती प्रणाली खर्चिलो हुनु, स्थानीय रैथाने जातको संरक्षण हुन नसक्नु, पकेट खेती विकास कार्यक्रम नहुनु एव प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम संचालन नहुनु, व्यवसायिक ज्ञान तथा सूचनाको कमी, आधुनिक तथा महिलामैत्री प्रविधिको अभाव, कृषि बजारको कमी, वितिय संस्थाको कमी, कृषि विमाको अभ्यासको कमी, संकलन केन्द्रको अभाव आर्थिक विकासका संभावनाका क्षेत्रहरु प्रचुर भएपनि आवश्यक मुख्य चुनौतीको रुपमा रहेको छ ।

संचालित सिंचाई पूर्वाधारको नियमित मर्मत संभार एवं उपलव्ध सिंचाईका श्रोतहरुको उचित व्यवस्थापन गर्न सकेमा एवं कृषि एवं पशुपालनमा व्यवसायिक प्रणाली अपनाउन सकिने एवं व्यवसायिकतामा जोड दिन सकिने सम्भावना प्रसस्त रहेको छ ।

धार्मिक पर्यटनको दृष्टिकोणले अत्यन्त महत्वपूर्ण क्षेत्रको रुपमा रहेको उत्तरगयाको संरक्षण, प्रवर्द्धन एवं प्रचारप्रसारमा जोड दिन सकेमा तथा गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका अन्य पर्यटकीय महत्वका क्षेत्रको समेत समुचित विकासको संभावना प्रसस्त देखिन्छ ।

यस गाउँपालिकाको कृषि तथा पशु विकास, पर्यटन विकास र विस्तार, उद्योग व्यापार तथा व्यवसाय, सहकारी, बैंक तथा वित्तिय सेवा सुविधा लगागत स्थानीय तहको लागि उपलब्ध आर्थिक अधिकार क्षेत्रको उद्धेश्य, लक्ष परिमाण, रणनीति तथा प्रमुख कार्यक्रमलाई देहाय अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

३.१.१ कृषि विकास

क) संभावना, अवसर र विद्यमान अवस्था

दीगो विकास लक्ष्य अनुसार सन् २०३० सम्ममा भोकमुक्त विश्व बनाउने लक्ष्य लिएको सन्दर्भ तथा संघीय सरकारको घोषणा अनुरुप वि.सं. २०७७ सम्मा खाद्यान्नमा आत्मनिर्भर हुने एवम् पाँच वर्षभित्र कृषि उत्पादकत्व दोब्बर गर्ने प्रतिवद्धता जनाएको छ । यसका लागि मूलभूत रुपमा १५ वर्षीय कृषि विकास रणनीति कार्यान्वयनबाट कृषिको यान्त्रिकीकरण, आधुनिकीकरण र व्यवसायीकरण गर्ने विश्वास लिईएको छ ।

गाउँपालिकाको कृषितर्फको अवस्था विश्लेषण गर्दा कूल १४९९८ रोपनी क्षेत्रफलमा खेती भैरहेको तथा सो कार्यमा २३४१ घरपरिवार कृषि कार्यमा आवद्ध रहेको देखिन्छ। खाद्य सुरक्षातर्फ आफ्नै उत्पादनले वर्षैभरी खान पुग्ने परिवार ७९४ रहेको छ । प्रमुख खाद्यान्नको रुपमा धान, गहुँ, मकै, कोदो, तोरी गरी वार्षिक १६३२२९ क्वीण्टल उत्पादन हुने गरेको, तरकारी तथा फलफूलको वार्षिक उत्पादन ३९९० क्वीण्टल हुने गरेको देखिन्छ। स्थानीय रैथाने शेर ४५ जातको धान, घैया, पुतली मकै, माले मकै, सेतो मकै, रायो, जुनेलो, फापर, कागुन, कोदो, काँक्रो, कालो भटमास, मस्याङ, ताम्रासिमिको समेत खेती भैरहेको छ।

आलुखेतीका लागि करीव २००० रोपनी क्षेत्रफलमा भैरहेको (वडा नं. ४ र ५ मा आलु खेती पकेट घोषणा गरी व्यवसायिक रुपमा नै खेती भैरहको तथा रैथाने जातको आलु वडा नं. १, २ र ३ मा खेती भैरहेको छ । व्यवसायिक तरकारी खेतीको शुरुवात भएको एवं प्लाष्टिक घरमा खेती भईरहेको छ। गाउँपालिकामा ९ वटा कृषि सहकारी, ३ जना कृषि प्राविधिक क्रियाशील रहेको देखिन्छ। आवश्यक जनशक्तिको विकास, वजार पूर्वाधारहरुको विकास तथा वजार संजाल निर्माण गर्नेजस्ता कार्य गर्न सकेमा यस उपक्षेत्रको विकास गर्न सकिने संभावना रहेको देखिन्छ।

ख) समस्या तथा चुनौति

खेतीयोग्य जमीनको कम्तिमा ४० प्रतिशत खेतीयोग्य जमीन बाँझो रहनु, भएका खेतीमा पनि दुम्सी, बँदेल र बाँदरजस्ता जंगली जनावारको कारण क्षती हुनु, पकेट खेती विकास कार्यक्रम नहुनु एव प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम संचालन नहुनुजस्ता समस्याले यस क्षेत्रको समुचित विकासमा समस्या परेको देखिन्छ । अन्य समस्याहरुमा माटोको नियमित परीक्षण नहुनु, कोल्ड स्टोरको सुविधा नहुनु, दक्ष जनशक्तिको अभाव हुनुजस्ता समस्याहरु पनि विद्यमान रहेका देखिन्छन्।

स्थानीय हावापानी सुहाउँदो र बढी उत्पादन दिने खालको विभिन्न प्रजातीका बीउ बिजन उत्पादन गर्ने नर्सरी नहुँदा कृषकहरुले माग र आवश्यकता अनुसारको वोट विरुवा प्राप्त सकेका छैन । रैथाने बीउ विजनको उपलब्धता र संरक्षण नहुँदा वाह्य तथा आनुबांशिक जातिय शुद्धता र गुणस्तर कम हुने बीउविजनको प्रयोग गर्नु पर्ने वाध्यता रहेको छ । सो बीउ विजन समेत समयमा उपलब्ध हुन सकिरहेको अवस्था छैन । जलवायु परिवर्तनको असरका कारण बालीमा देखापर्ने हानीकारण झार तथा किराहरुको प्रकोप लगायत पोषण र पानी सम्बन्धी जोखिममा बृद्धि भइरहेको छ।

३.१.२ सिंचाई

क) संभावना, अवसर र विद्यमान अवस्था

गाउँपालिका क्षेत्रमा कम्तिमा १० वटा सिंचाई आयोजनाहरुबाट खेतीभूमिमा सिंचाई सुविधा पुगेको देखिन्छ । कुलोबाट करीब ७०० रोपनी क्षेत्रफलमा सिंचाई सुविधा पुगेको छ । हाल सिंचाई सेवा उपलब्ध भैरहेका योजनाहरुमा ठोसेघारी सिंचाई, सिंधुरेढुंगा सिंचाई योजना, चाप पँधेरो सिंचाई, बेतेगौंडा सिंचाई, छमाने सिंचाई शालीमभित्ता सिंचाई, लामासोती, महघार, बोगटीटार ठूलो पँधेरा सिंचाई योजना संचालनमा रहेका छन् भने सिंचाईका लागि प्रमुख श्रोतको रुपमा कामनाङ खोला, न्यामन्याम खोला, अँधेरी खोला, भाँगेखोला करुवाटुटीजस्ता स्रोतहरुको दीगो व्यवस्थापनबाट खेतीयोग्य भूमीमा सिंचाई सुविधा विस्तार गर्न सकिन्छ।

ख) समस्या तथा चुनौति

संचालित सबै सिंचाई योजनाको नियमित रुपमा मर्मत सम्भार नहुन, सिंचाईका श्रोतहरुको संरक्षण नहुनु एवं सिंचाई सुविधाबाट बञ्चित क्षेत्रका लागि बैकल्पिक सुविधाको कमी मुख्य चुनौतीको रुपमा देखिन्छ।

३.१.३ पशु विकास

क) संभावना, अवसर र विद्यमान अवस्था

गाउँपालिका क्षेत्रमा १३६६ परिवार पशुपालनमा संलग्न रहेको देखिन्छ। पशुपालन गर्ने किसानहरुले वार्षिक रुपमा ५४९१ खसीबोका तथा भेंडापालन गरिहेका तथा सोबाट वार्षिक १२९१४ मेट मासु उत्पादन भैरहेको, व्यवसायिक

कुखुपालनबाट वार्षिक १५०४ मेट वरावरको मासु उत्पादन हुने गरेको देखिन्छ । यसैगरी गाउँपालिका क्षेत्रमा कम्तिमा ५ वटा व्यवसायिक बाखापालन फर्म रहेको, दैनिक दुध उत्पादन १३९५ लिटर उत्पादन भैरहेको देखिन्छ ।

गाउँपालिका क्षेत्रमा चरण क्षेत्रको रुपमा पात्ले, सिस्नेघारी, घुमार, हिउँदेखर्क, खरानेटार, बाँस्तोला, डाँडाखर्क, रत्नौले, चुच्चे, माने, बंसे, भेंडीखोर, तिरु, फिकुरी, पयेंलुंग, पांग्राचेत, रारेखर्क, नयाँवन गरी कम्तिमा २० वटा चरण क्षेत्र रहेको छ । यस क्षेत्रमा क्रियाशील रहेका पशु सेवा प्राविधिक ४ जना र ५ जना ग्रामीण पशु कार्यकर्ताबाट पशुस्वास्थ्य सेवा उपलव्ध भैरहेको छ ।

पशु विकासका लागि गाउँपालिका क्षेत्रमा पर्याप्त चरण क्षेत्रको विकास गर्न सकिने, पशुजन्य उत्पादनको वजारको सम्भावना रहेको एवं उत्पादकत्व वृद्धि, वजार पूर्वाधारको विकास, उत्पादनमा संलग्न किसानहरुको व्यवसायिक दक्षता अभिवृद्धिजस्ता कार्य गर्न सकेमा यस क्षेत्रमा पशुपालन कार्यलाई थप व्यवसायिक वनाउन सकिने देखिन्छ ।

ख) समस्या तथा चुनौति

उन्नत जातको गाईभैसी, बाखापालन नहुनु, आधुनिक किसिमको गोठ, खोरको व्यवस्थामा कमी, उन्नत घाँसको व्यवस्था नहुनु तथा दक्ष प्राविधिकको सेवा विस्तार हुन नसक्नु, सरल कर्जा र वीमाको व्यवस्था नहुनु उत्पादकत्व वृद्धि, वजार पूर्वाधारको विकास, उत्पादनमा संलग्न किसानहरुको व्यवसायिक दक्षता अभिवृद्धिजस्ता कार्य अझैपनि चुनौतिको रुपमा रहिरहेको छ । एग्रोभेटको अभाव, उन्नत जातको घाँसहरुको कमी, दक्ष जनशक्तिको अभाव, पशु स्वास्थ्य उपकरणको कमी, नश्ल सुधारको कमी, भेटेरीनरी प्रसार सेवाको कमीजस्ता पक्षपनि थप समस्याको रुपमा रहेको छ ।

३.१.४ उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय

क) संभावना, अवसर र विद्यमान अवस्था

गाउँपालिकामा आर्थिक कारोवार गर्ने व्यापार व्यवसायको संख्या करीव २३३ रहेका, संचालित व्यापार व्यवसायमा ३५९ जना संलग्न रहेको देखिन्छ । गाउँपालिकामा कम्तिमा १५ वटा परम्परागत पानी घट्ट संचालनमा रहेको, १० वटा मिलहरु संचालनमा रहेका, साना ठूलागरी कम्तिमा १५ वटा फर्निचर र ३ वटा व्लक उद्योग संचालनमा रहेको, हाते नेपाली कागज उद्योग २ वटा संचालनमा रहेको, परम्परागत ढाका बुनाई गर्ने ३ वटा लघु उद्योग संचालनमा रहेको देखिन्छ । यसैगरी वैदेशिक रोजगारबाट रेमिट्यान्सलाई व्यवसायमा लगाउनका साथै वैदेशिक रोजगारीबाट भित्रिएको दक्ष जनशक्तिलाई स्थानीयस्तरमा उपलव्ध कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगहरुको स्थापना गरी संचालन गर्न सकिने संभावना रहेको देखिन्छ ।

ख) समस्या तथा चुनौति

उद्योग संचालन सम्बन्धी पर्याप्त सीप तथा जानकारीको अभाव, घरेलु उद्योग सम्बन्धी तालीम पर्याप्त नहुनु, परम्परागत व्यवसायलाई आधुनिकीकरण गर्न नसक्नु, उद्योग संचालनका लागि पर्याप्त लगानीको व्यवस्था नहुनु तथा दक्ष जनशक्तिको उपलव्धता स्थानीयस्तरमा नहुनु प्रमुख समस्याको रुपमा रहेको देखिन्छ । यसका अतिरिक्त उत्पादनमुखी बजारको व्यवस्थापन नहुनु, व्यवसायिक सूचना केन्द्रको कमिजस्ता पक्षपनि उद्योग व्यवसाय विकासको प्रमुख समस्याको रुपमा रहेको छ ।

३.१.५ बैंक, वित्तीय संस्था एवं सहकारी

क) संभावना, अवसर र विद्यमान अवस्था

वित्तीय पहुँच तथा सेवाको लागि गाउँपालिकामा हाल १ वटा वैंक शाखा, ६ वटा लघुवित्त, ६ वटा वचत तथा ऋण सहकारी, १३ वटा कृषि सहकारीबाट वित्तिय सेवा उपलब्ध भैरहेको छ । गाउँपालिकाका करीव ९० प्रतिशत घरपरिवार बैंक तथा वित्तीय संस्थासंग आवद्ध रहेको देखिन्छ ।

ख) समस्या तथा चूनौति

सहकारी संचालनमा कर्मचारी एवं पदाधिकारीहरुको क्षमतामा कमी, सहकारीहरुको नियमित एवं प्रभावकारी अनुगमन नहुनु, वित्तीयसंस्थाबाट लिइने ऋणको सदुपयोग हुन नसक्नु एवं व्यवसायको लागि ऋणको जोखिम उठाउने क्षमतामा कमी, स्थानीयहरुमा आम्दानी तथा बचतको मात्रामा अत्यन्तै कमी रहनु यस क्षेत्रको विस्तारका लागि चुनौतीको रुपमा रहेको छ ।

३.२लक्ष्य

आर्थिक विकास क्षेत्रको लक्ष्य ***उत्पादन, रोजगारी र आयमा दीगो वृद्धि गर्नु***रहेको छ ।

३.३उद्देश्य

गाउँपालिकाको आर्थिक विकास क्षेत्रको उद्देश्यहरु देहायअनुसार रहेका छन्:

१. आधुनिक, व्यवसायिक, अर्गानिक एवं प्रतिस्पर्धी कृषि उत्पादनमा बृद्धि भएको हुनेछ ।
२. खेतीयोग्य भूमीमा भरपर्दो सिंचाई सुविधा पुगेको हुनेछ ।
३. पशुपालन व्यवसायिक एवं आधुनिक भई पशुजन्य उत्पादनबाट आयमा बृद्धि भएको हुनेछ ।
४. स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगको स्थापना एवं प्रवर्द्धन भई रोजगारीमा वृद्धि भएको हुनेछ ।
५. बैंक तथा वित्तीय सेवामा सवैको पहुँच कायम भएको हुनेछ ।

३.४ रणनीति तथा कार्यनीति

दीर्घकालीन सोचतर्फ उन्मुख भई उत्तरगयाविकासको समष्टिगत लक्ष्य तथा उद्देश्य हासिल गर्न उत्तरगया गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता विकास एवं सरोकारवालासँग समन्वय, सहकार्य र साझेदारी अभिबृद्धि गरी आवधिक विकास योजनाको प्राथमिकता तथा रणनीति कार्यान्वयन गरिनेछ । योजनाको लक्ष्य तथा उद्देश्य प्राप्तिका लागि विषयगत क्षेत्रगत रुपमा देहायानुसारका रणनीति तथा कार्यनीतिहरू अवलम्बन गरी रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना कार्यान्वयन गरिनेछ ।

तालिका १ : विषयगत क्षेत्र/उपक्षेत्रअनुसार रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
३. आर्थिक विकास	
३.१ कृषि तथा पशु विकास	
१.कृषि तथा पशुपन्छी कार्यलाई व्यवसायिकरणका लागि प्रवर्द्धन एवं प्रोत्साहन गर्ने	१. स्थानीयस्तरमा वीउ तथा बेर्नाको सहज आपूर्तिका लागि सहकारी तथा निजी षेत्रसंगको सहकार्यमा बीउ उत्पादनका लागि प्रोत्साहनका कार्यक्रम संचालन गरिने छ । २. कृषि, पशुपन्छी, माछा लगायतका पकेट क्षेत्रहरु पहिचान तथा निर्धारण गरी आवश्यक सहयोगहरु एकीकृत रुपमा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिने छ । ३. तरकारी, कफी, मसलाबाली, माछा, गाईभैसी र बाखापालनमा केन्द्रित गरी नमूना कृषि फर्म मोडेलको रुपमा संचालन गरिनेछ । ४. वडास्तरमा जैविक खेती प्रवर्द्धन गर्न कृषक, कृषक समूह वा सहकारी र निजी क्षेत्र परिचालन गरिने छ । ५. घरदैलो गरी पशु स्वास्थ्य सेवा सहज र भरपर्दो बनाइने छ । ६. कृषि तथा पशुपालन पकेट क्षेत्रहरुमा कृषि तथा पशुजन्य उत्पादन, संकलन, प्रसोधन केन्द्रको विकास गरिने छ । ७. पशु विकास पकेट क्षेत्रहरुको सार्वजनिक तथा निजी जग्गामा भुईघाँस तथा डालेघाँसको ब्लक स्थापना गरी पशु आहारको न्यूनतालाई गरी पुरा गरिनेछ । ८. सबै वडाका युवा, लक्षित वर्ग र कृषकहरुको सहभागितामा कृषि उद्यम सिर्जना र विकास सम्बन्धी तालिम संचालन गरिनेछ । ९. स्थानीय लोपोन्मुख बीउविजन, नश्ल, कृषि तथा पशुपन्छीजन्य जैविक विविधताको संरक्षण र व्यवसायीकरण गरिनेछ । १०. बाँझो जमीन राख्ने प्रवृतिलाई न्यूनीकरण गर्न अनुदान एवं प्रोत्साहनका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । यस्ता बाँझो जमीनको पहिचान, बाँझो रहनुको कारण समेत पहिचान गरी उपयुक्त बालीको उत्पादन कार्यमा प्रोत्साहन गरिने छ । ११. खाद्य तथा तरकारी उत्पादन बृद्धि गर्न खेतीयोग्य क्षेत्रमा सिंचाई सुविधा विस्तार

रणनीति	कार्यनीति
	गर्दै जाने नीति लिइने छ । १२. संचालित सिंचाई कूलोको नियमित मर्मत सम्भारका लागि आवश्यक कोषको व्यवस्था गरिने छ ।
२. कृषि व्यवसायलाई औद्योगिकरण गर्ने	१. तरकारी, फलफूल, मसलाबाली, दुध उत्पादन पकेट क्षेत्रलाई लक्षित गरी कृषि तथा पशुपन्छीजन्य उपजहरुको संकलन र चिस्यान केन्द्रको विकास र विस्तार गरिनेछ । २. स्थानीय उद्यमी, व्यवसायी, सहकारीको साझेदारीमा कृषि प्रशोधन, पशुजन्य उत्पादन प्रशोधन उद्योग तथा केन्द्र स्थापनामा जोड दिइनेछ ।
३. कृषि र पशुपंक्षीजन्य उपजको विशिष्टिकरण गरी उत्पादन र उत्पादकत्वको वृद्धि गर्ने	१. जैविक मल तथा विषादीको उत्पादन एवं प्रयोग गर्न कृषकलाई सचेतना, जैविक उत्पादन प्रविधि र प्रसार कार्यक्रम संचालनको व्यवस्था गरिनेछ । २. स्थानीय कृषकको माग, विशिष्टकृत स्थानीय जातमा आधारित एक वडामा एक वहुउद्देश्यीय कृषि नर्सरीको स्थापना गरी विरुवाको उपलब्धतालाई सहज गराइने छ । ३. नास्पाती, स्याउ, आँप, कटहर, भुँईकटहर, केरा, अनार, लिची, अमिला जातका फलफूल, चिया, अलैंची, कफि, टिमुर, मसलाजन्य बाली आदिको पकेट क्षेत्र पहिचान गरी स्थान, माटो र हावापानी अनुसारको बाली छनौट गरी व्यवसायिक उत्पादनको लागि कृषि प्रसार तथा प्रविधि हस्तान्तरण गरिनेछ ।
४. दक्ष जनशक्तिको व्यवस्थापन मार्फत प्रभावकारी सेवा प्रवाह गर्ने	१. कृषि तथा पशुपालन व्यबसायलाई प्रवर्द्धन गर्न स्थानीय स्तरमा एक वडा एक कृषि र एक पशु प्राविधिक व्यवस्था गर्दै जाने नीति लिइने छ ।
५. कृषकलाई कृषि यान्त्रिकीकरण सहयोग गर्ने	१. कृषकलाई अत्यावश्यक यन्त्र उपकरण उपलब्ध गराउन आवश्यक प्रवर्द्धनात्मक तथा प्रोत्साहनका कार्यक्रम संचालन गरिने छ । २. नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, निजी क्षेत्रसँग समन्वय गरी कृषि औजार तथा यन्त्रहरुको उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिनेछ । ३. कृषकहरुको लागि श्रममा आधारित उत्पादन, भण्डारण, प्रसोधन र बजारीकरणका प्रविधि हस्तान्तरण व्यवस्था गरिनेछ । ४. कृषि सामग्री, अनुदान, बिमा, ऋण, शित भण्डार, संकलन, प्रशोधन र विक्री केन्द्र, बजारीकरण र कृषि सूचनामा किसानको सहज पहुँच अभिबृद्धि गरिनेछ ।
३.२. उद्योग र व्यापार	
१.स्थानीय स्रोत साधन, कच्चा पदार्थ तथा सीप र प्रविधिमा आधारित लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको विकास र विस्तार गर्ने	१. कृषि, पशु, माछा र वनमा आधारित उत्पादन, प्रसोधन र बजारीकरण सम्बन्धी उद्योगको स्थापना र संचालन गरिनेछ । २. युवालाई लक्षित गरी सीप र उद्यमशिलता विकास सम्बन्धी तालिम कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । ३. स्थानीय समुदायलाई उद्योगको लागि आवश्यक कच्चा पदार्थको उत्पादनमा आधारित सचेतना, सीप र प्रविधि हस्तान्तरण गरिने छ । ४. उद्यम व्यवसाय संचालनमा एकल महिला, भूमिहीन, अपांगता भएका व्यक्तिलाई विशेष प्राथमिकता दिइने छ । ५. लघु उद्यम प्रवर्द्धन तथा विकासका लागि रणनीतिक योजना तर्जूमा गरिनेछ । ६. रणनीतिक योजनाका आधारमा रही गाउँपालिकास्तरीय कार्यविधि वनाई लागू गरिनेछ ।
३.३. बैंक, सहकारी तथा वित्तीय सेवा	
१. व्यवसायिक गतिविधि केन्द्रित वित्तीय सेवाको पहुँच बृद्धि गर्ने	१. बैंकिङ लगानी कृषि क्षेत्रमा बृद्धि गर्न पैरवी गरिने छ । २. वित्तीय साक्षरताका कार्यक्रम संचालन गरिने छ । ३. आर्थिक कारोवारका लागि बैंक तथा वित्तीयसंस्था मार्फत हुने कारोवारलाई प्रोत्साहन गरिने छ । ४. सहकारीहरुको संस्थागत क्षमता सुदृढीकरणको माध्यमबाट सुशासन प्रवर्द्धन अभिबृद्धि गरिने छ ।
३.४. श्रम र रोजगारी	
१. युवा ताथा वेरोजगार लक्षित गरी उत्पादन, रोजगारी आयमा बृद्धि गर्ने	१. वेरोजगार युवालाई प्राथमिकता दिई कृषि, पशुपालन, उद्योग, पर्यटन, निर्माण व्यवसायमा आधारित उद्यम, व्यवसायसंचालनमा प्रोत्साहित गरिने छ । २. वैदेशिक रोजगारीमा रहेका परिवार, फर्केका र जान लागेका युवा वा लाई कृषि, पशुपालन, वन, माछा र पर्यटनमा आधारित उत्पादन, प्रसोधन र बजारीकरण सम्बन्धी उद्योग व्यवसाय संचालनको लागि उद्यमशिलता, सीप विकास तालिम, परामर्श सेवा र सहयोगको एकीकृत प्याकेज कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

३.५ कार्यक्रम तथा योजना

आवधिक योजनाको लक्ष्य प्राप्तीको लागि संचालन गर्ने विषयगत कार्यक्रम तथा योजना, भौतिक लक्ष्य, कार्यक्रम गर्ने स्थान, अनुमानित लागत तथा जिम्मेवारी सहितको कार्यविभाजन देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २ः आवधिक योजनाको नतिजा प्राप्तिको लागि तर्जुमा गरिएका कार्यक्रम तथा योजना

विषय क्षेत्रगत प्रतिफल अनुसारका रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना	इकाई	योजनाको लक्ष्य		अनुमानित लागत (रु. हजार)	स्थानगत र कार्यक्रम विवरण
		आधार वर्ष ०७५/०७६	कूल लक्ष्य (२०८१/८२)		
३. आर्थिक विकास					
३.१ कृषि विकास				१३५०००	
३.१.१ कृषि विकास रणनीतिक योजना तर्जुमा	पटक	०	१	५००	गापास्तरममा
३.१.२ खाद्यान्न तथा तरकारी विजबृद्धि कार्यक्रम	रोपनी	०	५००	८०००	• धान तथा मकैवाली: नौविसे, पैरेवेशी, भलायडाँडा, नयावस्ती फाँट, बनुवाफाँट • तरकारीबाली: बनुवा, माझगाउँ, ओली, कर्मीडाँडा, कैदलेटार, पैरेवेशी, उपल्लोपौवा, भदौरे, भलायडाँडा • आलुबाली: वडा नं. १, ४ र ५
३.१.३ बहुउद्देश्यीय कृषि नर्सरी स्थापना र संचालन गर्ने	संख्या	०	१	३०००	वडा नं. ४ र ५, फलफूल तथा जडिबुटी नर्सरी
३.१.४ जैविक मल तथा विषादी प्रयोग प्रवर्द्धन कार्यक्रम (गोठ तथा भकारो सुधार कार्यक्रम समेत)	संख्या	०	५	८०००	गाउँपालिकाभरी व्यवसायिक कृषक लक्षित (घरधुरी तह) वा निजी क्षेत्रमा संस्थागत तवरले
३.१.५ व्यवसायिक तरकारी उत्पादन पकेट विकास कार्यक्रम	रोपनी	५०	२००	२०००	तरकारी खेती: वडा नं. ३, ४ र ५ अकबरे खुर्सानी, अदुवा र बेसार: वडा नं. २ र ३
३.१.६ व्यवसायिक आलु उत्पादन पकेट विकास कार्यक्रम	रोपनी	५००	२०००	२००००	वडा नं. १, ४ र ५
३.१.७ व्यवसायिक फलफूल उत्पादन पकेट विकास कार्यक्रम	रोपनी	५०	५००	१००००	कफी: वडा नं. ४ अमिलाजातका फलफूल: वडा नं. १, २ र ३ स्याउ, नास्पाती र ओखर: वडा नं. १ र २ कटहर, लिची, आँप: वडा नं. ४ र ५
३.१.८ कृषि पूर्वाधार विकास कार्यक्रम	संख्या	०	१	४००००	तरकारी संकलन केन्द्र तथा कृषि उपज विक्री स्थल: ४ स्थानमा (डाँडागाउँ, मैलुङ्ग, कर्मीडाँडा, ठूलोआँगन, लहरेपौवा) वीउ तथा खाद्यान्न भण्डारण गृह: गापास्तरमा १ रष्टिक स्टोर: गापास्तरमा १
३.१.९ कृषि उपज व्यवसायिकरणका लागि क्षमता विकास कार्यक्रम	संख्या	०	५०	२५००	• उत्पादक व्यवसायी अन्तर्क्रिया • अध्ययन अवलोकन भ्रमण • कृषक समूह तथा सहकारीको वजारीकरण क्षमता विकास • वजार संजाल विकास तालीम
३.१.१० कृषि उपज मूल्य श्रृंखला विकास अध्ययन	पटक	०	२	१०००	• आलु र तरकारी बाली
३.१.११ कृषि प्राविधिकको व्यवस्था	जना	३	७	०	एक वडा एक प्राविधिक समेत
३.१.१२ कृषि सम्बन्धी	पटक	१	५	४००००	

विषय क्षेत्रगत प्रतिफल अनुसारका रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना	इकाई	योजनाको लक्ष्य		अनुमानित लागत (रु. हजार)	स्थानगत र कार्यक्रम विवरण
		आधार वर्ष ०७५/०७६	कूल लक्ष्य (२०८१/८२)		
सालबसाली कार्यक्रम					
३.२ सिंचाई				९००००	
३.२.१ सिंचाई कूलो निर्माण तथा संचालन	किमि	२	२५	५००००	वडा नं. २, ३, ४ र ५ मा साना सिंचाई (पाईप तथा पक्की कूलो)
३.२.२ बैकल्पिक सिंचाई कार्यक्रम	संख्या	०	१	२५०००	वडा नं. १ र अन्य वडामा आंशिक (आकाशे पोखरी, साना मुहान संरक्षण सहित पाईप, लिफ्ट सिंचाई आदि)
३.२.३ सिंचाई सम्बन्धी सालवसाली कार्यक्रम	संख्या	१	५	१५०००	
३.३ पशु विकास				**१८९५००**	
३.३.१ पशु विकास रणनीति तर्जुमा	पटक	०	१	१०००	मूल्य श्रृंखला विकास समेत
३.३.२ घाँस नर्सरी श्रोत केन्द्र स्थापना	संख्या	०	५	२५००	सवै वडामा
३.३.३ उन्नत घाँसेबाली विस्तार कार्यक्रम	रोपनी	०	२०००	८०००	व्यवसायिक पशुपालन गर्ने किसानलाई प्रति परिवार २० रोपनी क्षेत्रमा भूईं, डाले र बहुवर्षे
३.३.४ वोयर वाखा स्रोत केन्द्र स्थान	संख्या	०	१	१००००	प्राविधिकको प्रत्यक्ष निगरानीमा समूह वा सहकारी मार्फत वडा नं. ४ वा ५ मा
३.३.५ व्यवसायिक पशुपालन कार्यक्रम	संख्या	०	५	१२३०००	बाखापालन फर्म: ५० वटा (वडा नं. १, २ र ३) गाईभैंसीपालन: २० वटा (वडा नं. ४ र ५) बंगुरपालन: १० वटा (वडा नं. ३, ४ र ५) कुखुरापालन: १०० वटा (५ वटै वडामा) माछापालन: ३ वटा (वडा नं. १ र ३)
३.३.६ पशु स्वास्थ्य प्राविधिकको व्यवस्था	जना	४	९	०	एक वडा एक पशु प्राविधिक समेत
३.३.७ पशुजन्य उत्पादन तथा प्रशोधन पूर्वाधार विकास कार्यक्रम	संख्या	०	१	१००००	दूग्ध संकलन तथा चिस्यान केन्द्र ३ वटा (वडा नं. २, ४ र ५) स्वस्थ मासु विक्री स्थल: ५ वटा (वडा नं. मा विक्री स्थल सहित र अन्यमा वधस्थल)
३.३.८ पशुसेवा सालवसाली कार्यक्रम	पटक	०	५	३५०००	
३.४ उद्योग र व्यापार				४१५००	
३.४.१ उद्योगको संभाव्यता अध्ययन	पटक	०	१	१०००	गापास्तर
३.४.२ उद्यम व्यवसाय विकास सम्बन्धी रणनीतिक योजना तर्जुमा	पटक	०	१	५००	गापास्तर
३.४.३ औद्योगिक ग्राम स्थापना	संख्या	०	१	५०००	गापास्तर (पैरेवेशी वा नौविसेको पुछार)
३.४.४ उद्यमशीलता विकास तालीम (टोपेटोसे)	जना	०	५००	५००	गापास्तरStart and Improve Your Business
३.४.५ व्यवसाय विस्तार तालीम	जना	०	२५०	१००००	गापास्तर
३.४.६ कृषि, जडिबुटी र पशुपंक्षी उपज प्रशोधन उद्योग स्थापना र संचालन गर्ने	संख्या	०	५	१२५००	कृषि उपज प्रशोधन २, पशुजन्य उपज प्रशोधन २, जडिबुटी प्रशोधन १
३.४.७ कोशेली (सौगात) घर संचालन	संख्या	०	१	२०००	घुम्ति कोष मार्फत संचालन गर्ने
३.४.८ परम्परागत पेशालाई आधुनिकीकरण कार्यक्रम	जना	०	५०	५०००	गापास्तर

विषय क्षेत्रगत प्रतिफल अनुसारका रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना	इकाई	योजनाको लक्ष्य		अनुमानित लागत (रु. हजार)	स्थानगत र कार्यक्रम विवरण
		आधार वर्ष ०७५/०७६	कूल लक्ष्य (२०८१/८२)		
३.४.९ उद्यमी स्तरोन्नती कार्यक्रम	जना	०	५०	५०००	संचालित तर कमजोर अवस्थामा रहेका (गापास्तरमा)
३.५ बैंक, सहकारी तथा वित्तीय सेवा				१००००	
३.५.१ सहकारी क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	पटक	०	१०	५०००	• वित्तीय साक्षरता कार्यक्रम • संस्थागत क्षमता विकास कार्यक्रम
३.५.२ १.६.२ विप्रेषण पुँजी परिचालन कार्यक्रम	जना	०	२००	५०००	• वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका वा परिवारलाई लक्षित गर्ने • कृषि, पशुपालन, उद्योग, पर्यटन, निर्माण व्यवसायमा वेरोजगार उद्यमशिलता विकास कार्यक्रम
आर्थिक क्षेत्र कूल जम्मा				४६६०००	

परिच्छेद ४

सस्कृति तथा पर्यटन योजना

४.१ वस्तुस्थिति विश्लेषण

क) संभावना, अवसर र विद्यमान अवस्था

पर्यटकीय महत्वको दृष्टिकोणले यस गाउँपालिकामा धार्मिक महत्वको उत्तरगया धाम रहनुले यस क्षेत्रको विकासको संभावना प्रसस्त देखिन्छ । ९ वटा पर्यटकीय पदमार्ग रहेको, वडा नं. ३ को भूमेस्थान देवीस्थान मन्दिर, ठूलो आँगन बौद्ध स्तुपा र महभीर, वडा नं. ४ मा रहेको ऐतिहासिक घलेगढी, कमारेगढी, वडा नं. २ मा रहेको रमणीय स्थल बाँस्तोला, भाँगेखोला झरना, साहसिक खेलको रुपमा त्रिशुलीमा जलपर्यटन, वडा नं. २ मा रहेको गुरुङ साँस्कृतिक सूचना केन्द्र रहेको छ ।

पर्यटन व्यवसायमा संलग्न ३० जना पर्यटकीय गाईड, वडा नं. ३ मा पैरेगाउँमा होमस्टेको स्वरुपमा होटल संचालन हुनुले पनि पर्यटकीय क्षेत्रको विकासको संभावना देखिन्छ ।

ख) समस्या तथा चुनौति

ऐतिहासिक एवं धार्मिक क्षेत्रको संरक्षण एवं प्रवर्द्धन प्रभावकारी नहुनु, पर्यटकीय क्षेत्रको पहिचान एवं संभावनाका लागि कुनै योजना नहुनु, व्यवस्थित रुपमा होम स्टे लगायत पर्यटकीय सुविधाहरुको उपलव्धतामा कमी, सुरक्षित पर्यटनप्रति आश्वस्त पार्न नसक्नु एवं व्यवस्थित होटल नहुनु, पर्यटन प्रवर्द्धनको निम्ति आवश्यक नीतिनियम तथा ज्ञानको अभाव, पर्यटकीय विकासको लागि आवश्कीय सूचना, बाटो, धारा, पथ पदर्शकहरु होटल व्यवसाय, बैंक, वितिय संस्था आदिको अभाव प्रमुख समस्याको रुपमा रहेको छ ।

४.२ लक्ष्य

यस गाउँपालिकाको आर्थिक विकास क्षेत्रको लक्ष्य देहायअनुसार रहेको छः

- उत्पादन, रोजगारी र आयमा गुणात्मक तथा दीगो वृद्धि गर्ने

४.३ उद्देश्य

गाउँपालिकाको आर्थिक विकास क्षेत्रको उद्देश्यहरु देहायअनुसार रहेका छन्ः

१. स्थानीय कला तथा संस्कृतिको संरक्षण तथा सम्बर्द्धन भएको हुनेछ ।
२. स्वस्थ, व्यवस्थित र आकर्षक पर्यटकीय पूर्वाधारको विकास भएको हुनेछ ।

४.४रणनीति तथा कार्यनीति

दीर्घकालीन सोचतर्फ उन्मुख भई उत्तरगया विकासको समष्टिगत लक्ष्य तथा उद्देश्य हासिल गर्न उत्तरगया गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता विकास एवं सरोकारवालासँग समन्वय, सहकार्य र साझेदारी अभिबृद्धि गरी आवधिक विकास योजनाको प्राथमिकता तथा रणनीति कार्यान्वयन गरिनेछ । योजनाको लक्ष्य तथा उद्देश्य प्राप्तिका लागि विषयगत क्षेत्रगत रुपमा देहायानुसारका रणनीति तथा कार्यनीतिहरू अवलम्बन गरी रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना कार्यान्वयन गरिनेछ ।

तालिका ३ : विषयगत क्षेत्र/उपक्षेत्रअनुसार रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
४.१ कला तथा संस्कृति	
१.स्थानीय कला तथा संस्कृतिको संरक्षण गरी व्यवसायिकता तर्फ आकर्षित गर्ने ।	१. मौलिक बाजा, नाच र गीतलाई गायनमा निखरा ल्याउन नियमित अभ्यासको वातावरण मिलाइनेछ । २. स्थानीय बाजा, नृत्य र गीतलाई पेशाका रुपमा अवलम्बन गर्न महोत्सव, चाडवाड तथा कार्यक्रममा अवसर प्रदान र प्रचार प्रसार गरिनेछ । ३. स्थानीय कला तथा संस्कृतिको जगेर्ना गर्न कला तथा संस्कृति संवर्द्धन केन्द्रको स्थापना स्थानीय स्तरमा गरिनेछ ।
४.२ पर्यटन	
१.प्राकृतिक ताथ साँस्कृतिक सम्पदाहरु मर्फत पर्यटन क्षेत्रको प्रबर्द्धनगर्ने	१. गाउँपालिकाको पर्यटन गुरुयोजना तर्जूमा गरी सो अनुसारको प्राथमिकता आधारमा पर्यटन क्षेत्रको पूर्वाधार विकास र सेवा सुविधा अभिबृद्धि लगायतका कार्यहरु चरणबद्ध रुपमा कार्यान्वयन गरिनेछ । २. पर्यटकीय स्थल र सम्पदाको संरक्षण, सम्वर्द्धन गरी पर्यटकीय सेवा सुविधाको विकास र विस्तार गरिनेछ । ३. निजी क्षेत्र र समुदायसँग साझेदारीमा पर्यटन विकासका कार्यहरु संचालन गरिनेछ । ४. प्राकृतिक, दृश्यावलोकन, धार्मिक, साँस्कृतिक, कृषि र ग्रामीण जनजीवनमा आधारित दीगो पर्यटनको विकास गरिनेछ । ५. स्थानीय संस्कृति एवं रितीरिवाजको प्रवर्द्धन सहित होम स्टे कार्यक्रम संचालन गरिने छ । ६. कृषि तथा पशुपालन पकेट क्षेत्रजस्ता एकीकृत कृषि फर्म सहित कृषि पर्यटनको विकास र विस्तार गरिनेछ । ७. पर्यटन विकास विशेष गरी युवा, महिला र लक्षित वर्गमा रोजगारी सृजना र आय बृद्धि गरिने छ । ८. कृषि, उद्यम र पूर्वाधार विकाससँग एकीकृत गरी पर्यटन विकासको कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

४.५ प्रमुख रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना (कार्यान्वयन योजना)

आवधिक योजनाको लक्ष्य प्राप्तीको लागि संचालन गर्ने विषयगत कार्यक्रम तथा योजना, भौतिक लक्ष्य, कार्यक्रम गर्ने स्थान, अनुमानित लागत तथा जिम्मेवारी सहितको कार्यविभाजन देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ४: आवधिक योजनाको नतिजा प्राप्तिको लागि तर्जूमा गरिएका कार्यक्रम तथा योजना

विषय क्षेत्रगत प्रतिफल अनुसारका रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना		इकाई	योजनाको लक्ष्य		अनुमानित लागत (रु. हजार)	स्थानगत र कार्यक्रम विवरण
			आधार वर्ष ०७५/०७६	कूल लक्ष्य (२०८१/८२)		
४.१ कला तथा संस्कृति					१००००	
४.१.१	मौलिक संस्कृति, बाजा र कला प्रवर्द्धन कार्यक्रम	पटक	०	५	३०००	-
४.१.२	धार्मिक क्षेत्र संरक्षण मेला तथा पर्व व्यवस्थापन कार्यक्रम	स्थान	०	३	४५००	-
४.१.३	साँस्कृतिक मेला तथा महोत्सव	पटक	०	५	१५००	गाउँपालिका केन्द्रमा
४.१.४	साँस्कृतिक डकुमेन्ट्री निर्माण	वटा	०	३	१०००	तामाङ्ग र अन्य
४.१.५	सँस्कृति हस्तान्तरण कार्यक्रम (साँस्कृतिक कार्यक्रम)	पटक	०	५	५०००	गापास्तरीय
४.१.६	साँस्कृतिक संग्राहलय स्थापना	वटा	१	२	१००००	

विषय क्षेत्रगत प्रतिफल अनुसारका रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना	इकाई	योजनाको लक्ष्य		अनुमानित लागत (रु. हजार)	स्थानगत र कार्यक्रम विवरण
		आधार वर्ष ०७५/०७६	कूल लक्ष्य (२०८१/८२)		
४.२ पर्यटन विकास				३०७०००	
४.२.१ पर्यटन गुरुयोजना तयारी	संख्या	०	१	२०००	गापास्तरमा
४.२.२ पर्यटन पूर्वाधार विकास कार्यक्रम	संख्या	०	५	२५००००	**पर्यटन क्षेत्र विकास कार्यक्रम:** उत्तरगया धाम, तिरु, घलेगढी, कमेरेगढी, भूमेस्थान, ठूलो आँगन, भाँगेखोला, महभीर, बाँस्तोला **पर्यटन सूचना केन्द्र स्थापना तथा संचालन** **वडा नं. २ को गुरुङ्ग साँस्कृतिक सूचना केन्द्र**
४.२.३ पर्यटकीय पदमार्ग विकास कार्यक्रम	किमि	०	९०	२५०००	**पर्यकीय पदमार्ग विकास कार्यक्रम:** • शान्तिवजार-पैरेगाउँ-ठूलोगाउँ-डाँडागाउ-करुमर्याङ्ग-तिरु-गणेश हिमाल • ठूलोगाउँ-फिकुरी • डाँडागाउँ-बाँस्तोला-फिकुरी • पैरेवेशी-घलेगढी-कमेरेगढी-स्याउबारी • बेत्रावती गोसाइकुण्ड
४.२.४ पर्यटकीय सेवा क्षमता विकास कार्यक्रम	संख्या	०	१	२५०००	• होमस्टे (पैरेगाउँ, ठूलेगाउँ, डाँडागाउँ र ढुंगे) • पर्यटन सेवा क्षमता विकास कार्यक्रम
४.२.५ पर्यटन सम्बन्धी सालबसाली कार्यक्रम	पटक	१	५	५०००	
सस्कृति पर्यटन क्षेत्रको जम्मा				३१७०००	

परिच्छेद ५
सामाजिक विकास योजना

५.१ वस्तुस्थिति विश्लेषण

पृष्ठभूमि

वर्तमान संविधानले शिक्षा, स्वास्थ्य र समाजिक समावेशीकरणका आधारभूत सवालहरुलाई मौलिक हकको रुपमा प्रस्तुत गरेको छ । माध्यामिक तहसम्मको शिक्षा, आधारभूत स्वास्थ्य र नीति निर्माण तहमा समाजमा पछाडी परेकोवा पारिएको वर्ग तथा क्षेत्रको सहभागितालाई सुनिश्चित गर्ने कानूनी तथा नीतिगत आधारहरु तयार भई सकेका छन् । सामाजिक विकासलाई गुणस्तरीय जीवन यापनको आधार समृद्धिको इन्जिनका रुपमा लिइ संघ सरकार, प्रदेश सरकार र विकास साझेदार संस्थासँगको सहकार्य र समन्वयमा स्थानीय सरकारले अर्थपूर्ण प्रयास गर्नु पर्ने आवश्यकता रहेको छ। उत्तरगया गाउँपालिकाको समृद्धीका लागि सक्षम जनशक्ति उत्पादन र यथोचित अवसरहरु उपलब्ध गराउन शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई, लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण, युवा तथा खेलकुद, कला तथा संस्कृति जस्ता क्षेत्रमा रहेका संभावना र अवसर, समस्या तथा चूनौति र चाल्नु पर्ने कदम सहित संक्षिप्त विश्लेषण देहायअनुसार गरिएको छ ।

५.१.१ शिक्षा तथा सिप विकास

क) संभावना, अवसर र विद्यमान अवस्था

नेपालले लिएको दीगो विकास लक्ष्य अनुसार सन् २०३० सम्ममा सबैलाई गुणस्तरीय शिक्षा, आधारभूत स्वास्थ्य, स्वच्छ पिउने पानी र सबैखाले विभेदको अन्त्य जस्ता सवालहरुलाई महत्वपूर्ण रुपमा उठान गरेको छ ।१५ औं राष्ट्रिय योजना को दस्तावेजलेउपरोक्त विषयलाई समेत उच्च प्राथमिकतामा राखेको छ ।

उत्तरगया क्षेत्र धार्मिक, साँस्कृतिक, प्राकृतिक रुपले सूपरिचित क्षेत्र हो । कूल साक्षर जनसंख्या ७६प्रतिशत रहेको यस क्षेत्रमा स्नातक तहको अध्यापन हुने एउटा क्याम्पस, प्राविधिक धारको एउटा विद्यालय, १० वटा सामुदायिक विद्यालय, ३ वटा वालविकास केन्द्र शैक्षिक पूर्वाधारका रुपमा रहेको छ । यसका अतिरिक्त राजधानी काठमाण्डौंसँगको भौगोलिक निकटताको कारण यस क्षेत्रबाट ठूलो संख्यामा गुणस्तरीय शिक्षा तथा उच्च शिक्षा हासिल गर्न राजधानी काठमाण्डौं जाने गरेको देखिन्छ । गुणस्तरीय शिक्षाका लागि यस क्षेत्रका २ वटा विद्यालयमा विज्ञान प्रयोगशाला र ४ वटा विद्यालयमा पुस्तकालय तथा कम्प्युटरप्रयोगशाला१ र इन्टरनेटसुविधा भएका ४ विद्यालय छन् । यस क्षेत्रको शैक्षिक गुणस्तर र गुणस्तरीय शिक्षामा पहुँच क्रमशः वृद्धि हुँदै गएको देखिन्छ ।

ख. समस्या तथा चूनौति

शैक्षिक क्षेत्रमा आधारभूत, माध्यामिक, उच्च शिक्षा र प्राविधिक शिक्षामा विविध समस्या र चुनौतिहरु विद्यमान रहेका छन् । अधिकांश विद्यालयमा विद्यार्थी शिक्षक अनुपात मिलेको छैन भने विद्यार्थी संख्या न्यून र भौगोलिक दुरी समेतलाई मध्य नजर गर्दा ३ वटा विद्यालय मर्ज गर्नुपर्ने अवस्थामा रहेका छन् । विद्यालयमा छात्रामैत्री शौचालयको व्यवस्था, सेनिटरी प्याडको व्यवस्था र बाल तथा अपांगमैत्री पुर्वाधारको व्यवस्था नभएका कारण वालमैत्री विद्यालय हुन सकेको छैन । शैक्षिक अवस्थाको सम्बन्धमा अविभावकको चासो यथोचित नभएका कारण विद्यार्थीमा शिक्षा प्रतिको धारणा गलत हुने र अनुशासित नहुने अवस्था समेत कहीँ कतै देखिन्छ । विद्यालय व्यवस्थापन समिति तथा शिक्षक बीच सुझबुझ तथा समझदारी निर्माणमा कठिनाइ र हेडमास्टर तथा शिक्षक बीच तहगत बेमेलका कारण शैक्षिक वातावरण सुमधुर हुन सकेको छैन । कतिपय विद्यालयमा विद्यार्थी संख्या बढि तर विषयगत शिक्षक तथा शिक्षक दरवन्दी कम भएको कारण शिक्षण सिकाइमा प्रतिकुलतादेखिएको छ । शिक्षक तथा विद्यार्थीको नियमितता, ई लाइब्रेरी, विद्यालयमा घेराबार, शिक्षकतालिम, विज्ञान प्रयोगशाला, कम्प्युटर शिक्षक र सूचना प्रविधिको उपयोग र अतिरिक्त कृयाकलापमा नियमितताको कमीका कारण गुणस्तरीय शिक्षामा नकारात्मक प्रभाब परेको देखिन्छ ।

५.१.२ स्वास्थ्य तथा पोषण

क. संभावना, अवसर र विद्यमान अवस्था

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा ३ वटा स्वास्थ्य चौकी र २ वटा ग्रामीण सामुदायिक स्वास्थ्य इकाईले आधारभूत स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराइरहेका छन् । स्वास्थ्य क्षेत्रमा २ जना हेअ, १० जना अहेव, १० जना अनमि र २ जना ल्याव टेक्निसिएन कार्यरत रहेको देखिन्छ । गाउँपालिका पूर्ण खोप घोषणा भएको छ । वृद्धि अनुगमन गरिएका बालवालिकामा कुपोषण नरहेकोले पोषणको अवस्था सन्तोषजनक रहेको देखाउँछ । यस क्षेत्रमा स्वास्थ्य र पोषण सम्बन्धी क्रियाशिल गैससले महत्वपूर्ण सहयोग पुर्याउँदै आएको छ । स्वास्थ्य तथा पोषणको क्षेत्रमा जनचेतनामा वृद्धि हुँदै गएको देखिन्छ ।

ख. समस्या तथा चूनौति

सामाजिक मान्यता लगायत पुर्वाधारको कमी, जनशक्तिको कमी र उच्चस्तरीय सेवामा सिमितताका कारण यस क्षेत्रमा स्वास्थ क्षेत्रमा विभिन्न खालका समस्या र चुनौति विद्यमान रहेका छन् । स्थानीयस्तरमा चिकित्सक/विशेषज्ञ सेवाको उपलब्धता नभएका कारण काठमाण्डौंका स्वास्थ्य संस्थाहरुमा जानुपर्ने वाध्यता रहेको छ । स्थानीयस्तरमा नियमित स्वास्थ्य परिक्षण र गर्भ परिक्षण नहुने गरेको देखिन्छ । स्वास्थ्य चौकी र गाउँघर क्लिनीकमा आवश्यक कोठा सहितको भवन लगायतका पूर्वाधार तथा समाग्री र वर्थिङ्ग सेन्टरको कमी रहेको छ । विरामीलाई स्वास्थ्य संस्थामा समयमै लैजान एम्वुलेन्सको व्यवस्था हुन सकेको छैन । स्वास्थ्यकर्मीको नियमिततामा र औषधीको पर्याप्ततामा कमीका कारण उपलब्ध स्वास्थ्य सेवा प्रभावकारी हुन सकेको छैन । दुर्गम क्षेत्रमा अझैपनि घरमा सुत्केरी हुने अभ्यास कायम रहेको छ भने आम रुपमा रोग लुकाउने र परिवार नियोजनको साधनको उपयोगमा संकुचित धारणा रहने गरेको छ । बालबालिकाको नियमित तौल, अनुगमनमा ध्यान दिने गरिएको देखिदैन । यस क्षेत्रमा स्वास्थ्य विमाको अभ्यास अत्यन्त न्युन रहेको छ ।

५.१.३ खानेपानी तथा सरसफाई

क) संभावना, अवसर र विद्यमान अवस्था

खानेपानी र सरसफाईका क्षेत्रमा उत्तरगया गाउँपालिकामा पछिल्ला वर्षमा उल्लेखनिय सुधार देखिएको छ । करिव २२.०४ प्रतिशत घरमा निजि पाईप धारा छ भने ७०.४० घरका मानिसले सर्वजनिक पाईप धाराको पानी उपयोग गरेका छन् । दक्षिणी क्षेत्रमा पानी मुहानहरुको पर्याप्त उपलब्धताले खानेपानीको उपयोगमा सहज तुल्याएको छ । यस क्षेत्रमा सबै बासिन्दालाई स्वच्छ खानेपानीको पहुँच वृद्धि गर्न एक घर एक धारा अभियान कार्यान्वयनमा रहेको छ गाउँपालिका खुला दिशा मुक्त क्षेत्र घोषणा भइ सकेकोले पूर्ण सरसफाइका अभ्यासहरु हुँदै गरेका छन् । यस क्षेत्रमा धुवाँ रहित चुलो निर्माण र उपयोग गर्ने अभ्यास रहेको छ । खानेपानी र सरसफाईको क्षेत्रमा गैरसरकारी क्षेत्रको सहयोग रहेको देखिन्छ । हालको अवस्था हेर्दा स्वच्छ खानेपानी र सरसफाइ सम्बन्धी चेतनामा क्रमशः बृद्धि हुँदै गएको छ ।

ख) समस्या तथा चूनौति

यस गाउँपालिकामा स्वास्थ्य तथा सरसफाईको क्षेत्रमा सुधारका बावजुद स्वच्छ पानीको उपलब्धता र खानेपानी प्रणाली व्यवस्थित हुन सकेको देखिदैन । खुला दिशा मुक्त भए पनि पूर्ण कार्यान्वयनमा कमी रहेको छ भने सार्वजनिक सौचालयको व्यवस्था नहुँदा असहज अवस्था रहेको छ ।सञ्चालित खानेपानी आयोजनाको दिगोपनाको कमी रहेका कारण पुनः लगानी गर्नुपर्ने अवस्था रहेको छ । सार्वजनिक स्थल तथा निजी घरमा फोहोरको व्यवस्थापनमा कमजोरीका कारण प्लास्टिक तथा सिसाजन्य फोहोर सहित कुहिने फोहोर व्यवस्थापन हुन सकेको छैन ।

५.१.४ लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण

क) संभावना, अवसर र विद्यमान अवस्था

सामाजिक समावेशीकरण र लक्षित वर्गको हितका सम्बन्धमा हालका दिनहरुमा कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था र स्थानीय स्तरमा भए गरेका अभ्यासहरुले केही सकारात्मक परिवर्तन देखा परेका छन् । यस क्षेत्रमा लक्षित वर्गमा अधिकार र अवसरकासम्बन्धमा चेतनाको वृद्धि हुँदै गएको छ । वडास्तरमा लक्षित वर्गको संजालहरु गठन र कृयाशिल रहेका छन् ।

पालिकास्तरमा महिला तथा वाल वालिका शाखा स्थापना भइसकेको छ । लक्षित वर्गको हितमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने गैसस कृयाशिल रहेको देखिन्छ ।

ख) समस्या तथा चूनौति

उत्तरगया गाउँपालिकामा सामाजिक समावेशीकरणको क्षेत्रमा हालका दिनमा सकारात्मक परिवर्तनहरु देखिएता पनि यथोचित पहल र सुधार हुन सकेको देखिदैन । पालिकास्तरमा लक्षित वर्गको संरचनागत पूर्वाधारको कमी रहेको छ । अपांगता भएका व्यक्ति, दलित, जेष्ठ नागरिक, महिलाबालवालिका, आदिवासी जनजाति, किशोर किशोरी हेर्ने सकारात्मक दृष्टिकोणमा नभएका कारण हिंसाजन्य घटना हुने गरेको देखिन्छ।लक्षित वर्गमा अधिकार र कर्तव्यसम्बन्धी चेतनाको कमी रहेको छ । महिलामा बहुकार्य वोझको अवस्था हालसम्म पनि विद्यमान रहेको छ । लक्षित वर्गको तालिममा प्रभावकारी हुन नसक्दा आसातित सुधार हुन सकेको छैन । लक्षित वर्गमा आत्मनिर्भरता र आत्मविस्वासको कमी रहेका छ । सामाजिक सुरक्षा भत्ताको वितरण असजहताका कारण गुनासो व्यापक देखिएको छ । भाषिक समस्याका कारण तामाङ्ग समुदायमा जानकारी हासिल गर्न कठिनाई रहेका छ ।

५.१.५ युवा तथा खेलकुद

क) संभावना, अवसर र विद्यमान अवस्था

खेलकुदको क्षेत्रमा यस गाउँपालिकाले अन्तराष्ट्रिय स्तरका पनि ख्याती कमाएको छ । यस क्षेत्रको प्रतिनिधित्व गर्ने कुल ५ जना खेलाडी रहेका छन् । खेलकुदको अभ्यासका लागि विद्यालयस्तरीय खेल मैदान रहेका छन् । यस क्षेत्रमा ३ वटा युवा क्लल रहेका छन् । युवाको बैदेशिक रोजगारीको आकर्षणले आय आर्जनको महत्वपूर्ण आधार बनेको छ ।

ख) समस्या तथा चूनौति

अन्तराष्ट्रियस्तरमा ख्याती कमाएका खेलाडीहरु रहेको यस क्षेत्रमा खेलकुदमा प्रोत्साहनको कमी रहेको छ । पर्याप्त संख्यामा खेलमैदान नरहेको, खेल प्रशिक्षकको व्यवस्था नभएको, खेलाडीको सम्मान गर्ने कार्य नगरिने प्रचलन र नियमित खेल आयोजना नहुने कारणले खेलकुदको विकासमा सकारात्मक प्रभाब परेको छैन । युवा वर्गमा स्थानीयस्तरमा रोजगार हुनु भन्दा वाह्य रोजगारीमा आकर्षण बढि हुनु, स्वरोजगारका अवसरमा कमिका कारण युवा पलायन चुनौतिको रुपमा रहेको छ । युवा वेरोगारीको समस्या यस क्षेत्रमा विद्यमान रहेको देखिन्छ ।

५.२ लक्ष्य

यस गाउँपालिकाको पूर्वाधार विकास क्षेत्रको लक्ष्य *स्वस्थ, प्रतिस्पर्धी र सीपयुक्त मानव संशाधनको विकास गर्नु*रहेको छ ।

५.३ उद्देश्य

गाउँपालिकाको पूर्वाधार विकास क्षेत्रको उद्देश्यहरु देहायअनुसार रहेका छन्:

१. पूर्व प्राथमिक तथा प्राविधिक शिक्षामा पहुँच तथा विद्यालय शिक्षाको गुणस्तरमा बृद्धि भएको हुनेछ ।
२. आधारभूत तथा गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको पहुँचमा वृद्धि भएको हुनेछ ।
३. सुरक्षित खानेपानी सुविधामा बृद्धि भई सरसफाइजन्य व्यवहारमा सुधार भएको हुनेछ ।
४. लक्षित वर्गको निर्णय प्रकृयामा सहभागिता, सामाजिक मर्यादा र आत्मनिर्भरतामा बृद्धि भएको हुनेछ ।
५. व्यवसायिकता तथा युवा लक्षित अवसर सृजना भइ युवाहरु आत्मनिर्भर हुनेछन् ।

५.४रणनीति तथा कार्यनीति

दीर्घकालीन सोचतर्फ उन्मुख भई उत्तरगयागापा क्षेत्रको विकासको समष्टिगत लक्ष्य तथा उद्देश्य हासिल गर्न उत्तरगया गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता विकास एवं सरोकारवालासँग समन्वय, सहकार्य र साझेदारी अभिबृद्धि गरी आवधिक विकास योजनाको प्राथमिकता तथा रणनीति कार्यान्वयन गरिनेछ । योजनाको लक्ष्य तथा उद्देश्य प्राप्तिका लागि विषयगत क्षेत्रगत रुपमा देहायानुसारका रणनीति तथा कार्यनीतिहरू अवलम्बन गरी रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना कार्यान्वयन गरिनेछ ।

तालिका ५ : विषयगत क्षेत्र/उपक्षेत्रअनुसार रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
५. सामाजिक विकास	
५.१ शिक्षा तथा सीप विकास	
१. आत्मनिर्भर तथा अनुशासित जनशक्ति उत्पादन गर्ने ।	१. तरकारी खेती, माछापालन र कृषि नर्सरीको अभ्यासलाई स्थानीय पाठ्यक्रममा आवद्ध गरी विद्यालय नजिकको जमिनलाई भाडामा लिई माध्यमिक तहका विद्यार्थीलाई कृषि प्राविधिक र अगुवा कृषक मार्फत अभ्यास गराइनेछ । २. अभ्यास केन्द्रमा उत्पादित वस्तुलाई बजारीकरणको सुनिश्चित गरी विद्यार्थीको आय आर्जका अवशर सृजना गरिनेछ । ३. प्रारम्भिक बाल विकास तथा शिक्षा कार्यक्रमलाई विद्यालय शिक्षाको अभिन्न अंगको रुपमा विकास गरी अनिवार्य गरिनेछ । ४. संघीय सरकारबाट प्राप्त हुदै आएको अनुदानमा गापाबाट लागत साझेदारी गरिनेछ । ५. योग्य शिक्षकबाट शिक्षा शिक्षण गराउने कार्यलाई प्रभावकारी बनाईनेछ । ६. नतिजामा आधारित विद्यालय सुधार कार्ययोजना कार्यन्वयनमा ल्याइने छ । ७. शिक्षण सिकाईमा डिजिटल पाठ्यक्रम तथा प्रविधिलाई समावेश गर्ने नीति अवलम्वन गरिनेछ ८. संस्थागत विद्यालयहरुको पाठ्यक्रम, भौतिक वातावरण, शिक्षक एवं कर्मचारी र आर्थिक व्यवस्थापनबारे अनुगमन गरिने छ । ९. पूर्वाधार तथा प्रविधिको विकास र जीवनोपयागी ज्ञान, मानव संसाधन र शिपमा आधारित पाठ्यक्रम लागू गरी शैक्षिक गुणस्तरमा सुधार ल्याइने छ ।
५.२ स्वास्थ्य तथा पोषण	
१. स्थानीयवासीको आधारभूतस्वास्थ्यमा पहुँच तथापोषणको अवस्थामा गुणस्तरमा वृद्धि गर्ने ।	१. घरदैलोमै प्रत्येक ६ महिनामा हरेक परिवारका सदस्यको आधारभूत स्वास्थ्य परिक्षण सेवासहित स्वस्थ्य र पोषण सम्बन्धी परामर्श सेवा उपलब्ध गराइने छ । २. स्वास्थ्य परिक्षणका आधारमा स्थानीयवासीको स्वास्थ्य अवस्था खुल्ने प्रोफाइल तयार गरी थप सुधारका लागि पहल गरिनेछ । ३. घरदैलौ स्वास्थ्य सेवाको संचालन र नियमित गर्न स्वास्थ्य शाखा अन्तरगत रहने गरी घरदैलो स्वास्थ्य इकाइ स्थापना गरिनेछ । ४. जंकफुडको दुरुत्साहन र स्थानीय उत्पादनमा आधारित पोषणयुक्त सन्तुलित भोजनको सम्बन्धमा संचार माध्याम र सडक नाटक मार्फत सुसूचित गरिनेछ । ५. हरेक वडामा एक आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र स्थापना गर्ने नीति अवलम्वन गरिने छ । ६. गाउँपालिकाको सदरमुकाममा सल्यक्रिया सेवा सहितको स्वास्थ्य संस्था स्थापना गरी सञ्चालन गरिनेछ । ७. पोषण लक्षित र सम्बेदनशिल कार्यक्रमलाई वडास्तरीय स्वास्थ्य संस्थाबाट सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । ८. स्वास्थ्य सूचना प्रणलीलाई व्यवस्थित गर्दै लगिने छ । ९. बहुक्षेत्रीय पोषण योजनालाई समन्वय र साझेदारी मार्फत अभिबृद्धि गरिनेछ ।
५.३ लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण	
१. लक्षित वर्गको आत्मनिर्भरताका लागि अवसर सृजना गरी समतामा आधारित समाजन निर्माण गर्ने ।	१. लक्षित वर्गको लागि स्थानीय उत्पादन र वस्तुमा आधारित उत्पादन र प्रशोधन गर्ने सीप र कला हस्तान्तरण गरी उद्यमी बनाउदै उनीहरुको आयश्रोतमा बृद्धि गर्ने २. महिला, अपांग, दलित, जेष्ठ नागरिक प्रति हुने दुर्व्यवार र हिंसालाई तत्काल कारवाहीको दायरामा ल्याउन यथोचित पहल गरिनेछ । ३. समानरुपमा अवसर प्रतिफल र लाभमा पहुँच सुनिश्चित गर्न लैससास नीति अवलम्वन गरिनेछ । ४. समावेशी बजेट बिनियोजन नीति अवलम्बन गरिनेछ । ५. लैंगिक हिंसा अन्त्यका कार्यक्रमहरुमा प्रथमिकता दिइने छ । ६. पूर्वाधार निर्माण गर्दा बालमैत्री, महिलामैत्री, ज्येष्ठ नागरिकमैत्री र अपांगमैत्री बनाउने कुरालाई नीतिगत रुपमा लागु गरिनेछ । ७. सबै प्रकारका अपांगता भएका व्यक्तिका लागि सेवा सुबिधा अपांगमैत्रि बनाई सेवा सुविधामा थप गर्दै लैजाने निति अवलम्बन गरिनेछ । ८. लैंगिक उत्तरदायी बजेट बिनियोजन गर्ने पद्धति स्थापित गरिनेछ ।
५.४ खानेपानी तथा सरसफाई	
१. सुरक्षित तथा स्वच्छ खानेपानीमा गापाबासीको	१. स्वच्छ तथा सुरक्षित खानेपानी र व्यक्तिगत सरसफाइ सुधार ल्याउन एक घर एक धाराको अवधारणा अनुसार खानेपानी सेवा विस्तार गरिने छ ।

रणनीति	कार्यनीति
पहुँचमा अभिबृद्धि गर्ने ।	२. प्लास्टिक सामाग्रीको उपयोग दुरुस्साहन र फोहोरको व्यवस्थापन गर्न टोलस्तरमा खानेपानी तथा सरसफाई समिति गठन गरी परिचालन गरिनेछ । ३. खानेपानी र सरसफाईको क्षेत्रमा अन्य स्थानका सफल अनुभवलाई अनुसरण गर्न अध्ययन भ्रमणको व्यवस्था मिलाइने छ । ४. आधारभूत खानेपानी तथा सरसफाई सेवाबाटबञ्चित रहेका समुदायको पहिचान तथा नक्सान्कन गरी खानेपानी सुविधाको सुनिश्चित गरिने छ ।
५.५ युवा तथा खेलकुद	
१. युवा पिडीमा आत्मविश्वास रस्वरोजगारअभिवृद्धि गर्ने ।	१. युवा उद्यमशिलता अभिवृद्धि गर्न संघीय र प्रादेशिक कार्यक्रमसँग तादम्यता मिलाई स्थानीय स्तरमा युवा उद्यम तथा उद्योग प्रवर्द्धन गरिनेछ । २. फलफुल खेती, माछापालन, कुखुरा पालन, तरकारी खेती तथा बाख्रापालन जस्ता व्यवसायमा युवा संलग्नता बढाउन उच्चस्तरीय प्रविधि र स्थानयि अनुदानको व्यवस्था मिलाईनेछ । ३. युवा उद्यमीलाई सहज कर्जा र सीप हासिल गराउन अवस्यक पहल गरिनेछ । ४. गाउँको आर्थिक र सामाजिक बिकासमा युवालाई जिम्मेवार बनाउन स्वयंसेवा कार्यलाई अभियानको रुपमा सञ्चालन गरिनेछ । ५. खेलाडीको पहिचान, क्षमता विकास र प्रोत्साहनको व्यवस्था गर्ने । ६. अक्षयकोषको स्थापना गरी खेलाडिको सामाजिक सुरक्षा सुनिश्चित गरिनेछ । ७. स्थानीयस्तरमा नियमित रुपमा खेल प्रशिक्षणको व्यवस्था मिलाइने छ । ८. जिल्ला, प्रदेश, राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय क्षेत्रमा पदक प्राप्त गर्ने खेलाडीलाई सम्मान तथा नगद प्रोत्साहनको व्यवस्था मिलाइने छ । ९. स्थानीयस्तरमा अन्तरवडा तथा अन्तरविद्यालय खेल आयोजना नियमित रुपमा सञ्चालन गरिनेछ ।

५.५ प्रमुख रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना (कार्यान्वयन योजना)

आवधिक योजनाको आर्थिक विकास क्षेत्रको अपेक्षित नतिजा प्राप्त गर्न गाउँपालिका स्रोत, स्थानीय संघ/संस्था, समुदाय, निजी क्षेत्र र प्रदेश तथा संघ सरकारसँग साझेदारी र सहकार्य गरी योजना अवधीमा प्राथमिकता आधारमा देहायअनुसारको रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना संचालन गरिनेछ ।

तालिका ६: आवधिक योजनाको नतिजा प्राप्तिको लागि तर्जुमा गरिएका कार्यक्रम तथा योजना

विषय क्षेत्रगत प्रतिफल अनुसारका रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना	इकाई	योजनाको लक्ष्य		अनुमानित लागत (रु. हजार)	स्थानगत र कार्यक्रम विवरण
		आधार वर्ष ०७५/०७६	कूल लक्ष्य (२०८१/८२)		
५.१ शिक्षा तथा सीप विकास				३०९३००	
९.१.१ अभिभावक सचेतना कार्यक्रम	पटक	१	५	६०००	
९.१.२ क्याम्पस स्तरीकरण (वहुमुखी)	गोटा	१	२	६००००	
९.१.३ अपाङ्गमैत्री समावेशी, सुरक्षित विद्यालय भवन निर्माण	विद्यालय	१३	६	६००००	
९.१.४ दिवा खाजा कार्यक्रम	विद्यालय	०	१९	९५००	
९.१.५ आधुनिक शैक्षिक प्रणाली र विधी क्षमता विकास कार्यक्रम	पटक	०	१५	७५००	
९.१.६ २.१.६ इ-लाइब्रेरी वा पुस्तकालय स्थापना	वटा	१	१८	६००००	
९.१.७ गाउँ शिक्षा योजना तर्जुमा	पटक	०	१	१२००	
९.१.८ विज्ञान प्रयोगशाला स्थापना र व्यवस्थापन	वटा	१२	७	७०००	
९.१.९ प्राविधिक शिक्षालय स्थापना	वटा	०	२	६००००	
९.१.१० विद्यालयमा व्यवहारिक कृषि अभ्यास कार्यक्रम	वटा	०	१५	१५०००	
९.१.११ विद्यालयमा कम्प्युटर प्रयोगशाला स्थापना	वटा	०	१९	९५००	
९.१.१२ विद्यालयमा कक्षागत सूचना संचार प्रविधि व्यवस्थापन र विद्युत जडान	विद्यालय	०	९	३६००	
९.१.१३ शिक्षा सम्बन्धी नियमित कार्यक्रम	पटक	१	५	१००००	
५.२ खानेपानी तथा सरसफाई				१०२१६०	
५.२.१ एकघर एकधारा कार्यक्रम	घर	५८०	७२०	७२०००	सवै वडामा

विषय क्षेत्रगत प्रतिफल अनुसारका रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना	इकाई	योजनाको लक्ष्य		अनुमानित लागत (रु. हजार)	स्थानगत र कार्यक्रम विवरण
		आधार वर्ष ०७५/०७६	कूल लक्ष्य (२०८१/८२)		
५.२.२स्वस्थ घर कार्यक्रम	घरपरिवार	०	२६३२	१३१६०	
५.२.३पूर्ण सरसफाई अभियान कार्यक्रम	पटक	०	५	१००००	
५.२.४ खानेपानी मुहान संरक्षण कार्यक्रम	संख्या	०	५	५०००	
५.२.५खानेपानी प्राविधिक तालिम	जना	०	५०	२०००	प्रत्येक वडाबाट १० जना
५.३ स्वास्थ्य तथा पोषण				**३७०००**	
५.३.१ बर्थिङ्ग सेन्टर स्थापना र संचालन	वटा	३	२	६०००	
५.३.२ गर्भवती र सुत्केरी सेवा विस्तार कार्यक्रम	संख्या	०	६०	३०००	
५.३.३ विद्यालय नर्स कार्यक्रम	विद्यालय	०	४	४०००	
५.३.४ ल्याव सेवा विस्तार कार्यक्रम	संस्था	२	२	७०००	
५.३.५ स्वास्थ्यकर्मी क्षमता विकास तालिम	जना	२४	२४	१०००	सबै स्वास्थ्य संस्थाका स्वास्थ्यकर्मी
५.३.६ एम्बुलेन्स खरिद तथा सञ्चालन	वटा	०	५	८०००	५ वटै वडाको क्षेत्र कभर गर्ने
५.३.७ स्वास्थ्य सूचना, शिक्षा तथा संचार कार्यक्रम	पटक	०	५	३०००	
५.३.८ पोषण कार्यक्रम	पटक	०	५	५०००	
५.४ लक्षित वर्ग तथा सामाजिक समावेशीकरण				**१९४००**	
५.४.१महिला सशक्तिकरण कार्यक्रम (साक्षरता, सिपमूलक, नेतृत्व विकास, आयआर्जन)	जना	०	१३१६	५३००	सबै वडाका महिलाहरु
५.४.२बाल संरक्षण कार्यक्रम	जना	०	१००	९०००	अनाथ बालवालिका सबै
५.४.३बाल विकास कार्यक्रम (बाल क्लव, संजाल गठन, तालिम, विविध कार्यक्रम)	संख्या	१	३०	६००	सबै सामुदायिक विद्यालयहरुमा
५.४.४ लक्षित वर्ग स्वरोजगार तथा आयआर्जन कार्यक्रम	समूह	०	१५	४५००	
५.४.५महिला तथा बालवालिकाका लागि सेफ हाउस स्थापना	वटा	०	२	१००००	वडा नं. २ र ५
५.४.६बृद्धबृद्धाका लागि मनोरञ्जनस्थल (रेष्ट हाउस)	वटा	०	५	१२५००	बेत्रावती, र आवश्यक ठाउँमा
५.४.७चिल्डेन पार्क निर्माण	वटा	०	३	१५००००	वडा नं. २, ४, ५
५.५ युवा तथा खेलकुद				**७१५००**	
५.५.१ व्यवसायिक खेलाडी उत्पादन कार्यक्रम	जना	०	१०	१५००	
५.५.२ रंगशाला तथा खेलमैदान निर्माण कार्यक्रम	वटा	२	६	६००००	हरेक वडामा १, १ रगांशाला, खाल्टे
५.५.३ खेलकुद प्रतियोगिता संचालन तथा विकास कार्यक्रम	पटक	१	५	५०००	
५.५.४युवा उद्यमशिलता विकास र स्वरोजगार विकास कार्यक्रम	जना	०	१००	२०००	
५.५.५ युवा क्षमता विकास कार्यक्रम	जना	०	३००	१०००	सबै वडाका युवाहरु
५.५.६ लोकसेवा तयारी कक्षा सञ्चालन	पटक	०	५	२०००	लहरेपौवा
सामाजिक विकास कूल जम्मा				**५२९३६०**	

परिच्छेद ६
पूर्वाधार विकास योजना

६.१ वस्तुस्थिति विश्लेषण

पृष्ठभूमि

भौतिक संरचना तथा पूर्वाधार विकास क्षेत्रको विकासले गाउँपालिकाको सामाजिक, आर्थिक, वन तथा वातावरण लगायतका क्षेत्रमा सेवा प्रवाह गर्न महत्वपूर्ण स्थान ओगटेको हुन्छ । गाउँपालिकालाई समृद्धिको दिशातर्फ अघि बढाउनकालागि सडक तथा यातायात, परम्परागत गोरेटो बाटो, पक्की तथा झोलुङ्गे पुल आवास, भवन तथा वस्ती विकास, विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा र सूचना, संचार र प्रविधि जस्ता विषयहरु पर्दछन् । उत्तरगया गाउँपालिकाको समग्र विकासलाई टेवा पुर्‍याउने यस क्षेत्रको संभावना र अवसर, समस्या तथा चूनौति र चाल्नु पर्ने रण्मनितिक कदम सहित संक्षिप्त विश्लेषण देहायअनुसार गरिएको छ ।

६.१.१ सडक तथा यातायात

क) संभावना, अवसर र विद्यमान अवस्था

यस गाउँपालिकालाई गल्छी मैलुङ्ग टिमुरे सडक खण्ड यस गाउँपालिका अन्तर्गत पर्दछ । वडा नं ५ को बेत्रावतीदेखि त्रिशुली नदिको किनार हुँदै गोसाइकुण्ड गाउँपालिकाको स्याफ्रुवेशी जोड्ने सडकले यस गाउँपालिकालाई छोएर गएको छ । बेत्रावतीदेखि रसुवाको सदरमुकाम धुन्चेसम्म पक्की सडकले छोएको छ । यस अन्तर्गत ६.५ कि.मी. सडक पक्की रहेको छ भने ८ कि.मी. सडक नाली सहितको । गल्छी मैलुङ्ग टिमुरे सडक अन्तर्गत ५ कि.मी. बाटो ग्राभेल गरिएको छ । १४.५ कि.मी सडकमा नियमित रुपमा मर्मत हुने गरेको छ । यो गाउँपालिका नुवाकोट जिल्लाको किस्पाङ्ग गाउँपालिका र विदुर नगरपालिका तथा रसुवा जिल्लाको नौकुण्ड र कालिका गाउँपालिकासंग सडक सञ्जालले छोएको छ । पदमार्गको सन्दर्भमा भन्नुपर्दा यस गाउँपालिकामा शान्तिबजार - ठूलो गाउँ -पैरेगाउँ - डाँडागाउँ - करुमर्‍याङ - हाकु - पार्वतीकुण्ड - गणेश हिमाल पर्यटकीय पदमार्ग, ठूलोगाउँ - फिकुरी पदमार्ग, डाँडागाउँ - बाँस्तोला पदमार्ग, पैरेबेसी - घलेगढी पदमार्ग चालु अवस्थामा रहेका छन । प्राय सबै टोल तथा बस्तीमा सडक सञ्जालले छोएको यस गाउँपालिकामा करीब ९८ कि.मी बाटो कच्ची अवस्थामा रहेको छ । यस गाउँपालिकामा ३ वटा पक्की पुल तथा १० वटा झो.पु. निर्माण भएका छन । बेत्रावती लगायत ४ वटा ससाना बजार केन्द्रहरु रहेको छ । यस गाउँपालिकामा नुवाकोट किस्पाङ्ग, रसुवाको टिमुरे देखि काठमाण्डौ जाने साना तथा ठूला गरी २२ वटा सवारी साधनले यातायातमा सुविधा प्रदान गरेको छ । सडकको वर्गीकरण गरी मापदण्ड निर्धारण गरिएको छ । वर्षा याम बाहेक अन्य समयमा सबैकच्चीसडकमा सवारीसाधनचलाउनसकिन्छ ।

ख) समस्या तथा चूनौति

यस गाउँपालिकामा पक्की बाटो ६.५ कि.मी. र ५ कि.मी. ग्राभेल सडक भएकोले बाह्रै महिना यातायातका साधन चलाउन र्माण सकिने अवस्था छैन । यातायात गुरुयोजना तयार नभएकोले जथाभावी रुपमा सडक निर्माण हुने गरेको छ । कच्ची सडकमा नालीको व्यवस्था नभएकोले वर्षाको बेला सडक बिग्रने कारणले गर्दा यातायात सेवा १२ है महिना नियमित गर्न सकिएको छैन । सबै सडकमा नियमित मर्मत संभार हुन नसक्दा वर्षेनी ठूलो मात्रामा बजेट बाटो सफा गर्ने शिर्षकमा खर्च भइरहेको छ । सडकको निर्माण गर्दा विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन विना नै गर्ने गरिएकाले सडकको ग्रेडिङ्ग नमिलेर बढी भुक्षय हुने गरेको छ । कतिपय ठाउँमा बाटोको ट्र्याकनै बदल्नु पर्ने अवस्था आउने गर्दछ । खहरे खोलाहरुमा कल्भर्ट नहुँदा वर्षा याममा आवागमनका समेत कठिनाई हुने गरेको छ । सडकको दाँया बाँया बायोइन्जिनियरिङ्ग प्रविधिबाट भुक्षय रोकथाम हुन सकेको छैन ।

६.१.२ आवास, भवन तथा शहरी विकास

क) संभावना, अवसर र विद्यमान अवस्था

भुकम्पबाट अति प्रभावित १४ वटा जिल्ला मध्ये रसुवा जिल्लाको दक्षिण तथा पश्चिम खण्डमा पर्ने यस गाउँपालिकामा भुकम्प प्रतिरोधी मापडण्ड अनुसार हाल २०१९ घर (७६.७ प्रतिशत) घरहरु निर्माण सम्पन्न

भइसकेको अवस्था छ । बेत्रावती, माझगाउँ, कमीडाँडा, डाँडागाउँ र सल्लेरीटारमा बजार केन्द्रहरु रेहका छन । भवन निर्माण मापदण्ड तयार गरी नक्सा पास गरी घर बनाउने पद्धतिको विकास गरिएको छ । ३ स्थानमा एकिकृत वस्ती बसाईएको छ । सार्वजानिक शौचालय ५ स्थानहरुमा निर्माण गरिएको छ । यस क्षेत्रमा १ वटा इलाका वन कार्यालय भवन, ८ वटा पक्की सार्वजानिक भवन, १५ वटा कच्ची सार्वजानिक भवन रहेका छन । ३ स्थानमा पर्यटकीय स्थलरहेको छ भने ३ स्थानमा विश्राम स्थल रहेको छ । १ वटा खेल मैदान रहेको छ ।

ख) समस्या तथा चूनौति

भुकम्पको कारणले वस्ती नै असुरक्षित भई वडा नं १ को तिरुका वासिन्दा त्यहाबाट विस्थापित भई अन्य स्थानमा बसेका बासिन्दाहरुलाई सुरक्षित स्थानमा सार्न सकिएको छैन । भु उपयोग योजना नभएकोले व्यवस्थित रुपमा वस्ती बसाउने कार्य हुन नसकेको पाईन्छ । यसै गरी अवस्थित बसोबासले गर्दा सामान ढुवानीमा कठिनाई भएको छ । विश्राम स्थलहरुमा सार्वजानिक शौचालय तथा पानीको व्यवस्था हुन सकेको छैन । एकिकृत वस्ती नहुँदा बाटो लगायतका अन्य पूर्वाधारहरुको विकास गर्न कठिनाई हुने गरेको छ । मनोरञ्जन पार्कहरुको प्रचार प्रसार हुन सकेको छैन । ४ स्थानमा बजार केन्द्र भएता पनि व्यवस्थित बजारको पूर्वाधार निर्माण भएको छैन ।

६.१.३ सूचना तथा संचार

क) संभावना, अवसर र विद्यमान अवस्था

यस गाउँपालिकामा नेपाल टेलिकम, एन सेल तथा स्मार्ट सेलबाट टेलिफोन सेवा उपलब्ध हुने गरेको छ । गाउँपालिकाका ५ वटा वडा मध्ये १ नं वडा बाहेक ४ वटा वडामा इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध गराइएको छ । सबै स्वास्थ्य चौकी तथा आयुर्वेद औषधालयमा समेत इन्टरनेट सुविधा पुगेको छ । वडा नं ५ का ५ सार्वजानिक स्थानहरुमा निशुल्क रुपमा वाइफाई सेवा प्रदान गरिएको छ । संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट तयार पारिएको निर्देशिका बमोजिम डिजिटल प्रोफाइल बन्ने चरणमा रहेको छ । गाउँपालिकामा अवस्थित ५ वटै माविमा इन्टरनेट सुविधा पुगेको छ । ३ वटा स्थानमा लेड सूचना बोर्डबाट सूचना डिस्प्ले हुने गरेको छ । गोरखापत्र, कान्तिपुर लगायत स्थानीय पत्रिका उपलब्ध हुने गरेको छ । वडा नं ५ को बेत्राबती, कैदलेटार बस्तीमा ल्याण्डलाइन सुविधा भएको छ ।

ख) समस्या तथा चूनौति

नेपाल टेलिकम, एन सेल तथा स्मार्ट सेलबाट टेलिफोन सेवा प्रदान गरेको भएता पनिआवश्यक स्थान तथा संख्यामा टावर नभएकोले मोबाइल फोनको पहुँच सबै वडाको सबै ठाउँमा पुग्न सकेको छैन । अप्टिकल फाइबर सञ्चालनमा नहुँदा टावर बेसमा उपलब्ध गराइएको सेवाको गुणस्तरीयता कम छ । सरकारी भवन, सडक, तथा सार्वजानिक स्थलहरुमा सी.सी क्यामेरा जडान गरिएको छैन । सबै माविमा इन्टरनेट सुविधा पुगेता पनि सबै आधारभूत विद्यालयमा इन्टरनेट सुविधा पुगेको छैन ।

६.२ लक्ष्य

यस गाउँपालिकाको पूर्वाधार विकास क्षेत्रको लक्ष्य देहायअनुसार रहेको छ:

विस्तारित तथा गुणस्तरीय सेवा प्रवाह र कार्यसम्पादन तथा जवाफदेहिताको स्तरमा बृद्धि हुनेछ ।

६.३ उद्देश्य

गाउँपालिकाको पूर्वाधार विकास क्षेत्रको उद्देश्यहरु देहायअनुसार रहेका छन्:

- यातायातका साधनहरु नियमित भई आवागमनमा सहजता पुगेको हुनेछ ।
- निजी आवास र वस्ती विकास व्यवस्थित र सुरक्षित तथा स्वच्छ उर्जाको विकास भएको हुनेछ ।
- सूचना तथा संचार प्रविधिको पहुँचमा बृद्धि भएको हुनेछ ।

६.४रणनीति तथा कार्यनीति

दीर्घकालीन सोचतर्फ उन्मुख भई उत्तरगयाविकासको समष्टिगत लक्ष्य तथा उद्देश्य हासिल गर्न उत्तरगया गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता विकास एवं सरोकारवालासँग समन्वय, सहकार्य र साझेदारी अभिबृद्धि गरी आवधिक विकास योजनाको प्राथमिकता तथा रणनीति कार्यान्वयन गरिनेछ। योजनाको लक्ष्य तथा उद्देश्य प्राप्तिका लागि विषयगत क्षेत्रगत रुपमा देहायानुसारका रणनीति तथा कार्यनीतिहरू अवलम्बन गरी रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना कार्यान्वयन गरिनेछ।

तालिका ७ : विषयगत क्षेत्र/उपक्षेत्रअनुसार रणनीति तथा कार्यनीति

विषयगत रणनीति	कार्यनीति
६.१ सडक तथा यातायात	
१. गुणस्तरीय पूर्वाधार तथा यातायात सेवा विस्तार गरी कृषि, पर्यटन, शिक्षा, स्वास्थ्यमा स्थानीयबासीको पहँचलाई सहज बनाउने गर्ने।	१. सबै सडकहरुमा नियमित रुपमा मर्मत संभार तथा नालीको व्यवस्था मिलाइनेछ। २. पहिरो जाने संभावित स्थानमा बायोइन्जिनियरिङ्ग प्रविधिबाट रोकथाम गरिनेछ। ३. सडकहरुको स्तरोन्नती गरी बाह्रै महिना यातायात संचालन हुने बनाईनेछ। ४. सडकहरुको दायाँ बाँया वृक्षारोपण गरी हरीत सडकको निर्माण गरिनेछ। ५. सडक निर्माण गर्दा यातायात गुरुयोजना तयार पारी सडकको प्रकति अनुसार मापदण्ड निर्धारण, वर्गीकरण तथा प्राथमिकता निर्धारण गरिनेछ। ६. नयाँ ट्र्याक खोल्दा पूर्व वातावरणीय परिक्षण वा बातातावरणीय प्रभाव मुल्यांकन पश्चात विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन तयार गरी खोलिनेछ। ७. स्थानीय बस व्यवसायी कम्पनीहरुसंग समन्वय गरी यातायात सुलभ बनाइने छ। ८. सडकको मापदण्ड, वर्गीकरण, नामाकरण र प्राथमिकताक्रम किटान गरिएको यातायात गुरुयोजना अनुसार सडक सञ्जाल विस्तार गर्ने
६.२ आवास, भवन तथा शहरी विकास	
१. सुरक्षित आवास तथा एकिकृत वस्तीको विकास गर्ने।	१. बस्ती विकास बढ्दै जाने संभावित क्षेत्रहरुमा योजनाबद्ध विकासकोलागि एकिकृत शहरी विकास योजना तयार गरी कार्यान्वयन गरिनेछ। २. पर्यटकीय स्थलहरुमा स्मार्ट भिलेजको अवधारणा अनुसार नमुना गाउँको लागि भौतिक पूर्वाधारको विकास गरिनेछ। ३. असुरक्षित स्थानमा बसोबास गरिरहेका बासिन्दालाई राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण लगायत अन्य सम्बद्ध संघसंसस्थाहरुसंग समन्वय गरी सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्न पहल गरिने छ। ४. भवन निर्माणमा संघीय सरकारद्वारा पारित भवन आचार संहितालाई कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ। ५. सार्वजानिक जग्गाको संरक्षण गरी अनियन्त्रित बसोबासलाई नियन्त्रित गरिनेछ। ६. बजार व्यवस्थापनका लागि खानेपानी, बाटो तथा पार्किङ्ग सुविधा जस्ता पूर्वाधारहरुको निर्माण गरिनेछ। ७. गाउँपालिकाको बजार उन्मुख क्षेत्रमा बजार व्यवस्थापनका लागि भौतिक पूवार्धारको विकास गर्ने।
६.३ सूचना तथा संचार	
१. सूचना र प्रविधिमास्थानीयबासीको पहुँच अभिवृद्धि गर्ने	१. धार्मिक पार्क तथा पर्यटकीय क्षेत्रहरुमा निशुल्क वाइफाईको व्यवस्था गरिनेछ। २. गाउँ कार्यपालिका कार्यालय, वडा कार्यालय, विद्यालय र स्वास्थ्य संस्था मुख्य बजारमा सिसिटिभी क्यामेरा जडान गरिनेछ। ३. नेपाल टेलिकम तथा अन्य सेवा प्रदायक संस्थाहरुसंग समन्वय तथा सहकार्य गरीगुणस्तरीय भरपर्दो मोबाइल तथा इन्टरनेट सेवाको सुनश्चितता गरिनेछ। ४. विद्यालय लगायत सरकारी कार्यालयहरुमा ल्याण्डलाइन टेलिफोन जडानकालागि सेवा प्रदायक संस्थामा पहल गरिनेछ। ५. एफ. एम रेडियो स्थापना गरी सञ्चारको पहुँच बढाइनेछ।

६.५ प्रमुख रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना (कार्यान्वयन योजना)

आवधिक योजनाको पूर्वाधार विकास क्षेत्रको अपेक्षित नतिजा प्राप्त गर्न गाउँपालिका स्रोत, स्थानीय संघ/ संस्था, समुदाय, निजी क्षेत्र र प्रदेश तथा संघ सरकारसँग साझेदारी र सहकार्य गरी योजना अवधीमा प्राथमिकता आधारमा देहायअनुसारको रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना संचालन गरिनेछ ।

तालिका ८: आवधिक योजनाको नतिजा प्राप्तिको लागि तर्जुमा गरिएका कार्यक्रम तथा योजना

विषय क्षेत्रगत प्रतिफल अनुसारका रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना	इकाई	योजनाको लक्ष्य		अनुमानित लागत (रु. हजार)	स्थानगत र कार्यक्रम विवरण
		आधार वर्ष ०७५/०७६	कूल लक्ष्य (२०८१/८२)		
६.१ सडक तथा यातायात				१,८००,५००	
६.१.१ कालोपत्रे सडक	कि.मी.	६.५	४५	१३४७५००	बनुवा कर्मी डाँडा कालिकास्थान, शान्तिबजार डाँडागाउँ
६.१.२ ग्राभेल सडक	कि.मी.	५	२०	१५०,०००	बोगटीटार चौकीटार बनुवा उपल्लो पौवा, पैरेबेशी मनिगाउँ
६.१.३ आर सि.सि. ढलान सडक	कि.मी.	०.२	५	१२५,०००	
६.१.४ सोलिङ्ग गरिएको सडक	कि.मी.	०	१०	१००,०००	
६.१.५ झोलुङ्गे पुल निर्माण	संख्या	१०	१२	३,०००	
६.१.६ कज्वे निर्माण	संख्या	१	६	७,५००	
६.१.७ पक्की पुल निर्माण	संख्या	३	५	५०,०००	मेलुङ्ग खोला , पैरेबेसी (वडा नं १ मा)
६.१.८ बायोइन्जिनियरिङ्ग सडक	कि.मी.	०	५	२,५००	
६.१.९ प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण तथा वातावरणीय प्रभाव मुल्यांकन	संखाया	०	१५	१५,०००	
६.२ आवास, भवन तथा शहरी विकास				२५०,०००	
६.२.१सार्वजानिक शौचालयको निर्माण	संख्या	५	१०	१,५००	
६.२.२एकिकृत वस्ती विकास	संख्या	३	६	१९५,०००	
६.२.३गाउँपालिका भवन	संख्या	०	१	४५,०००	वडा नं ५ मा
६.२.४ हुलाक कार्यालय	संख्या	०	१	१,५००	वडा नं ५ मा
६.२.५वडा कार्यालय	संख्या	३	५	६,०००	वडा नं १ र ४ मा
६.२.६भूउपयोग नक्साकन	पटक	०	१	१०००	
६.३ सूचना तथा संचार				**३६,७५०**	
६.३.१फ्री वाइफाई क्षेत्र निर्धारण गर्ने	स्थान	५	२५	४,०००	
६.३.२सिसिटिभी क्यामेरा जडान गर्ने	स्थान	१	१०	२२,५००	प्रमुख बजार, गाउँपालिका तथा वडा कार्यालय
६.३.३एफ.एम.रेडियो सञ्चालन	संख्या	०	१	२,५००	
६.३.४ उत्तरगया विकास वुलेटिन प्रकाशन	संख्या	०	५	७,५००	
६.३.५ जनप्रतिनिधि सेवाग्राही संवाद कार्यक्रम	संख्या	०	५	२५०	
पूर्वाधार विकास कूल जम्मा				२,०८७,२५०	

परिच्छेद ७
उर्जा विकास योजना

७.१ वस्तुस्थिति विश्लेषण

पृष्ठभूमि

भौतिक संरचना तथा पूर्वाधार विकास क्षेत्रको विकासले गाउँपालिकाको सामाजिक, आर्थिक, वन तथा वातावरण लगायतका क्षेत्रमा सेवा प्रवाह गर्न महत्वपूर्ण स्थान ओगटेको हुन्छ । गाउँपालिकालाई समृद्धिको दिशातर्फ अघि बढाउनकालागि अन्य पूर्वाधारका साथै विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा र सूचना, संचार र प्रविधि जस्ता विषयहरु पर्दछन् । उत्तरगया गाउँपालिकाको समग्र विकासलाई टेवा पुर्‍याउने यस क्षेत्रको संभावना र अवसर, समस्या तथा चूनौति र चाल्नु पर्ने रण्मनितिक कदम सहित संक्षिप्त विश्लेषण देहायअनुसार गरिएको छ ।

७.१.२ विद्युत तथा उर्जा

क) संभावना, अवसर र विद्यमान अवस्था

यस गाउँपालिकामा करीब ६७.१ प्रतिशत घरहरुमा राष्ट्रिय प्रशारणबाट उत्पादित विजुलीबाट विद्युतीकरण भएको छ । ४३.७३ प्रतिशत घरहरुमा सोलारबाट विद्युत आपूर्ति गरिएको छ । ५०० मी. सडकमा ३१ वटा सोलार बत्ती भएको राखिएको छ । २०० वाटको सोलार सुविधा विभिन्न ८ वटा स्थानमा राखिएको छ । ३ फेजको लाइन वडा नं १ मा बाहेक अन्य वडामा पुगेको छ । ८ वटा हाइड्रोपावरले इजाजत पत्र लिएको छ ।

ख) समस्या तथा चूनौति

भौगोलक विकटताले गर्दा विद्युतीकरणमा कठिनाई हुने गरेको छ । ट्रान्सफर्मरको क्षमता कम हुँदा भोल्टेज कम हुन गई बेला बेलामा विद्युत आपूर्ति अवरुद्ध हुने गरेको छ । हावाहुरीको कारणले विद्युत आपूर्तिमा समस्या हुने गरेको छ । सुधारिएको चुल्हो प्रयोग गर्ने घरधुरीहरु भुकम्पमा भत्किएपछि नयाँ बनेका घरहरुमा सुधारिएको चुल्हो निर्माण गरिएको छैन ।

७.२ लक्ष्य

यस गाउँपालिकाको पूर्वाधार विकास क्षेत्रको लक्ष्य देहायअनुसार रहेको छ:

- सौर्य, वायु र जलश्रोतको प्रयोगबाट उर्जा उत्पादनमा बृद्धि गरी उत्पादन र रोजगारीमा बृद्धि गर्नु

७.३ उद्देश्य

गाउँपालिकाको पूर्वाधार विकास क्षेत्रको उद्देश्यहरु देहायअनुसार रहेका छन्:

- विद्युतको उत्पादन र उपलब्धतमा बृद्धि भएको हुनेछ ।
- वैकल्पिक उर्जाको प्रवर्धन र विस्तार भएको हुनेछ ।

७.४रणनीति तथा कार्यनीति

दीर्घकालीन सोचतर्फ उन्मुख भई उत्तरगयाविकासको समष्टिगत लक्ष्य तथा उद्देश्य हासिल गर्न उत्तरगया गाउँपालिकाले उर्जा विकासको क्षेत्रमा देहायानुसारका रणनीति तथा कार्यनीतिहरू अवलम्बन गरी रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना कार्यान्वयन गर्नेछ ।

तालिका ९ : विषयगत क्षेत्र/उपक्षेत्रअनुसार रणनीति तथा कार्यनीति

विषयगत रणनीति	कार्यनीति
विद्युत तथा उर्जा	
● गाउँका सबै घर तथा सार्वजानिक स्थानहरुमा विद्युत सेवाको पहुँच अभिवृद्धि गर्ने	१. विजुलीको तारलाई रुखले छुने स्थानमा इन्सुलेटरले ढाकिएको कालो तार प्रयोग गरिने छ ।

विषयगत रणनीति	कार्यनीति
	२. प्रत्येक टोलमा ३ फेजको तारबाट विद्युत लाइनको विस्तारकालागि पहल गरिनेछ । ३. सार्वजानिक चोक तथा धार्मिक स्थलहरुमा सौर्य बत्ती जडान गरी उज्यालो गाउँपालिका अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।

७.५ प्रमुख रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना (कार्यान्वयन योजना)

आवधिक योजनाको लक्ष्य प्राप्तीको लागि संचालन गर्ने विषयगत कार्यक्रम तथा योजना, भौतिक लक्ष्य, कार्यक्रम गर्ने स्थान, अनुमानित लागत तथा जिम्मेवारी सहितको कार्यविभाजन देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १०: आवधिक योजनाको नतिजा प्राप्तिको लागि तर्जुमा गरिएका कार्यक्रम तथा योजना

विषय क्षेत्रगत प्रतिफल अनुसारका रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना	इकाई	योजनाको लक्ष्य		अनुमानित लागत(रु. हजार)	स्थानगत र कार्यक्रम विवरण
		आधार वर्ष ०७५/०७६	कूल लक्ष्य (२०८१/८२)		
७.१ विद्युत तथा उर्जा				-	
७.१.१ थ्री फेजको लाइन विस्तार गर्ने	कि.मी.	२०	३०	२५,०००	
७.१.२ प्रत्येक टोल तथा सडकमा सौर्य बत्तीको व्यवस्था गर्ने	संख्या	३१	५००	४६,९००	
७.१.३ विद्युत विस्तार कार्यक्रम	कि.मी.	०	८	१२,०००	वडा नं १ र ४ मा
७.१.४ हावाबाट विजुली उत्पादन	वाट	०	६००	६,०००	घले गढी
७.१.५ साना जलविद्युत उत्पादनकालागि संभाव्यता अध्ययन	पटक	०	१	१,०००	
७.१.६ निजी, समुदाय तथा संस्थागत साझेदेरीमा जलस्रोत बहुउद्देशीय आयोजना	सख्या	०	१	१०,०००	
७.१.७ बायोग्यास जडान	संख्या	२३	१५००	७,३८५	
पूर्वाधार विकास कूल जम्मा				३,०२३,०३५	

परिच्छेद ८
वन तथा वातावरण व्यवस्थापन योजना

८.१ वस्तुस्थिति विश्लेषण

पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानको भाग ३, धारा ३० ले प्रत्येक नागरिकलाई स्वच्छ वातावरणको मौलिक हक प्रदान गरेको छ । प्राकृतिक स्रोतको संरक्षण, संवर्द्धन र उपयोगसम्बन्धी नीतिअन्तर्गत प्राकृतिक प्रकोपबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्न पूर्व सूचना, तयारी, उद्धार, राहत एवं पुनर्स्थापना गर्ने प्रावधान राखेको छ । विपद् जोखिम व्यवस्थापन राष्ट्रिय रणनीति, २०६६ ले विपद् पूर्वतयारीसम्बन्धी अवधारणाहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनमार्फत् प्रभावकारी विपद् व्यवस्थापनको सुनिश्चितता गर्ने ध्येय सहितको विपद् उत्थानशील राष्ट्र निर्माणको दीर्घकालीन सोच राखेको छ । वातावरण व्यवस्थापन, राष्ट्रिय वन नीति, कार्बन सेवा, वातावरण अनुकूलन संघको एकल अधिकार क्षेत्रभित्र राखेको छ भने प्राकृतिक तथा गैरप्राकृतिक विपद् पूर्व तयारी, उद्दार तथा राहत पुनर्लाभलाई संघ तथा प्रदेशको साझा अधिकारकोसूचीमाराखेको छ ।

वर्तमान संविधानको अनुसूची ८ ले विपद् व्यवस्थापन तथा जलाधार, वन्यजन्तु, खानी तथा खनिज पदार्थको संरक्षण, वातावरण संरक्षण, जैविक विविधतालाई स्थानीय तहको एकल अधिकारको सूचीमा राखेको छ । अनुसूची ६ ले प्रदेशभित्रको राष्ट्रिय वन, जल उपयोग तथा वातावरण व्यवस्थापन प्रदेशको अधिकार सूची अन्तर्गत राखेको छ । यस परिवेशमा यस योजनामा प्रस्तावित कार्यक्रमहरु स्थानीय वन समूहहरुलाई क्षमता विकासमा सहयोग गर्ने तथा सम्बन्धित तह, निकायसँग सहकार्य गर्ने दृष्टिकोणले तय गरिएका छन् ।

गाउँपालिकाले दीगो विकासको लक्ष्यसहितको दीर्घकालीन सोच कायम गरेर अगाडि बढिरहेको तथा संविधान तथा प्रचलित ऐन, कानुनले लिएका लक्ष्य तथा दीगो विकास लक्ष्य जस्ता अन्तर्राष्ट्रिय लक्ष्यहरूसमेत हासिल गर्न वर्तमान संघीय व्यवस्थामा स्थानीय तहहरूको भूमिका अत्यन्त महत्वपूर्ण रहने हुँदा वन, वातावरण, भूसंरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन,जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन, क्षेत्रका लागि आवधिक विकासको मार्गचित्र स्पष्ट गर्न आवधिक योजनाको विषय क्षेत्रगत योजनाका रुपमा यो योजना तर्जूमा गरिएको छ । यस योजनामा उल्लिखित क्षेत्रहरूमा यस गाउँपालिकाका संभावना तथा अवसर र समस्या तथा चुनौती सहित विद्यमान अवस्था तथा रणनीतिक महत्वका कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूसमेत संलग्न गरी यो योजना तर्जूमा गरिएको छ ।

८.१.१ वन तथा जैविक विविधता

क) संभावना, अवसर र विद्यमान अवस्था

नेपालको वन क्षेत्रलाई ४० प्रतिशतमा कायम गर्ने नेपाल सरकारको नीति रहेको छ । यस गाउँपालिका कुल जमिनमध्ये ७३.८१ प्रतिशत भूमि (२२६.८३ व.कि.मी.) वनजंगल र ६.३५ प्रतित (२५.४० ब.कि.मि.) झाडी बुट्यानले ढाकेको छ । यहाँ पाइने रुखका प्रमुख प्रजातिमा चिलाउने, सल्लो, उत्तीस, साल, सिरिस, धूपी, काल्दा, कटुस, बकाइनो, बर, पिपल, बडहर, खनायो, कुटमिरो, दार, पयुऊ, मयल, चुलेत्रो, काइँयो, गुराँस, चिउरी, धँगेरो, काफल रहेका छन् भने झाडीअन्तर्गत खर्सु, चुत्रो, रुडरुङ, सिङकेन, मलायो, अँगेरी, ऐसेलु, वनमारा प्रमुख छन् । उपलब्ध वनको वैज्ञानिक व्यवस्थापन गरी आय आर्जन तथा जीविकोपार्जनमा टेवा पुऱ्याउन सकिने सम्भावना रहेको छ । यहाँको वनमा कालिज, ढुकुर, डाँफे, वनकुखुरो, परेवा, भँगेरा, सारौ, काग, चिवेचरो, काफलपाक्यो चरी, जुरेली, टोड्केचरो, गिद्द, पानीहाँस, बकुल्ला, कोइली, सुगालगायतका चराचुरुङ्गी तथा वन्यजन्तुमा दुम्सी, बँदेल, भालु, चितुवा, हिमचितुवा, वनबिरालो, बाँदर (रातो, कालो, सेता), मृग, घोरल, चित्तल पाइन्छ । लाङटाङ राष्ट्रिय निकुञ्जको नजिक रहेको तथा हरियाली क्षेत्र रहेको, विभिन्न वन्यजन्तु तथा चराचुरुङ्गी पाइने हुँदा पर्यापर्यटनको विकास गरी जीविकोपार्जनका अवसरहरु विविधिकरण गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ । गैरकाष्ठ वन पैदावारका लागि पनि यहाँको वन सम्भावना बोकेको क्षेत्र हो । जडीबुटीका लागि पनि यो गाउँपालिका धनी रहेको छ । यहाँका वनमा पाइने जडीबुटीमा चिराइतो, हर्रो, बर्रो, भुइँझार, सर्पगन्धा, टिमुर, बोझो, तुलसी, तेजपात, पुदिना, पाखनवेद, ठूलोओखती, अमला, घीउकुमारी प्रमुख छन् । फलफूल उत्पादनका दृष्टिकोणले समेत यहाँको वन सम्भाव्य रहेको छ । वन क्षेत्रमा अतिक्रमण, चोरी निकासी छैन साथ तुलनात्मक रुपमा सुरक्षित रहेको छ ।

यहाँको वनमा स्पष्ट सीमाङ्कन रहेको छ र वन समूहहरुबीच कुनै सीमा विवाद रहेको छैन । गाउँमा ग्याँसको प्रचलन बढ्दै गएको छ र परिणामतः दाउराको माग कम हुन गई वनमाथिको चाप घट्दै गएको छ । समग्रमा यहाँको वन क्षेत्र तुलनात्मक रुपमा सुरक्षित रहेको छ ।

गाउँपालिकामा कुल २१ वटा सामुदायिक र १ वटा निजि वन गरी जम्मा २२ वटा रहेका छन् । वनमा आधारित उद्योगअन्तगर्त ३ वटा फर्निचर उद्योग रहेका पाइन्छ । वन क्षेत्रले ग्रामीण जीवनमा दैनिक आवश्यक पर्ने घाँस दाउराका अतिरिक्त वर्षाको पानीले निम्त्याउन सक्ने भूक्षयको नियन्त्रण गरेको छ ।

ख) समस्या तथा चुनौती

गाउँपालिकाका विभिन्न ठाउँमा पहिरो गएको छ र यसबाट वन तथा जैविक विविधता क्षय भएको छ । यस्ता स्थानहरुमा भूक्षय/पहिरोका कारण रुख विरुवा तथा जैविक विविधतामा क्षति पुग्न गएको छ । हरेक वर्षजसो हुने अनियन्त्रित वन डढेलोले पनि वन क्षयीकरण भइरहेको छ तर वन डढेलो नियन्त्रणका लागि आवश्यक आधुनिक उपकरण, औजार, सीप तथा पालिकास्तरीय कार्ययोजना समेतको अभाव रहेको छ साथै वन्यजन्तु र चराचुरुङ्गीको वासस्थानमा क्षति भएको छ । सडक निर्माण अघि प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण नहुनु तथा प्रतिवेदनका सुझावहरु पालना नहुनाले वातावरणीय जोखिम बढेको छ । गाउँपालिकामा रहेको वन तथा जैविक विविधतासम्बन्धी अभिलेख नहुँदा लोपोन्मुख प्रजातिको पहिचान तथा संरक्षणको कार्य अघि बढाउन कठीन अवस्था रहेको छ । जडीबुटीको सम्भाव्यता अध्ययन, जडीबुटी प्रशोधन तथा बजारीकरण हुन सकेको छैन । खेतीपातीमा बढी रासयनिक मलको प्रयोग गर्नाले फलफूलमा समस्या पैदा हुँदै गएको, लोप हुँदै गएको छ । भूकम्पपश्चात्का सुरुका वर्षहरुमा वन विनास थपियो । वन व्यवस्थापनमा वैज्ञानिकता नभएको हुँदा वन क्षेत्रको उत्पादन, उत्पादकत्व कम रहेको छ । परम्परागत घाँस दाउराबाहेक वन क्षेत्रबाट समुदाय अन्य आयआर्जनका क्रियाकलाप गरी लाभान्वित हुन सकेको छैन। जलवायुजन्य अतिशय परिणाम (Climate extremities) तथा अनिश्चिततालाई सम्बोधन गर्न गाउँपालिका तथा स्थानीय नागरिकहरूमा ज्ञान, सीप र संयन्त्रको कमी रहेको छ । अव्यवस्थित भू-उपयोग तथा अनियन्त्रित भौतिक पूर्वाधार विकासमा वृद्धि, प्राकृतिक श्रोतहरूको अनियन्त्रित दोहन, वन वातावरणसम्बन्धी एकीकृत योजना तर्जूमा, कार्यान्वयन र सोको नतिजामूलक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन हुन नसक्नु लगायतका कारणले वन व्यवस्थापन थप प्रभावकारी हुन सकेको छैन ।

८.१.२ भू–संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन

क) संभावना, अवसर र विद्यमान अवस्था

जलस्रोतका दृष्टिकोणले यो गाउँपालिका सम्पन्न रहेको छ । त्रिशुली नदी, फलाखु खोला वर्षैभरि पानी बग्ने यहाँका नदी हुन् भने अन्य खोलाखोल्सामा काभ्रे खोला, राम्चे खोला, मैलुङ खोला, काम्लुङ खोला, अँधेरी खोला, कोरली खोला प्रमुख छन् । भूक्षय नियन्त्रणका कार्यका लागि तारजाली, बायोइञ्जिनियरिङका कामहरु विगतदेखि भइरहेका छन् । खानेपानीका मुहानहरु संरक्षित गरिएका छन्, भइरहेका छन् । गाउँपालिकाको ठूलो हिस्सामा वन, झाडी तथा घाँसे क्षेत्र रहेको हुँदा जमिनमा पानी सिंचन (infiltration) भई जलभण्डार बढाउन र भूसंरक्षणमा योगदान पुगेको छ। जैविक विविधताको दृष्टिकोणले समेत धनी क्षेत्र रहेको हुँदा पर्यापर्यटनको प्रवर्द्धन गरी स्थानीय समुदायलाई भूसंरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापनमा थप जिम्मेवार र जवाफदेही बनाउन सकिने सम्भावना बोकेको छ ।

ख) समस्या तथा चुनौती

गाउँपालिकाको छुट्टै जलाधार व्यवस्थापन योजना र कार्यक्रम रहेको छैन र जमिन र जलाधार क्षेत्रको वैज्ञानिक तथा दीगो संरक्षण सुनिचित हुन सकेको छैन । भूसंरक्षणका लागि पर्याप्त बजेट आवश्यक पर्ने र सोअनुसार स्रोत उपलब्ध नभएको हुँदा आवश्यक सबै ठाउँमा भूसंरक्षणका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न सकिने अवस्था रहेको छैन । नदी खोलाको कटानी नियन्त्रणका लागि पर्याप्त काम हुन सकेको छैन । सूक्ष्म तथा उपजलाधार क्षेत्रहरु पहिचान गरी संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्नुपर्ने खाँचो रहेको छ । जमिन र पानीको व्यवस्थापन गरी पानीको भण्डारण बढाउनुपर्ने तथा जमिनको उर्वराशक्ति बढाउनुपर्ने खाँचो रहेको छ । प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण सबै निर्माण कार्यमा कार्यान्वयनमा आउन सकेको छैन । सडक निर्माणमा क्रममा कटान भएको क्षेत्रमा उचित संरचनायुक्त टेवा पर्खाल नलगाइनु तथा त्यस्ता क्षेत्रलाई नाङ्गै छोड्नाले भूक्षयका साथै निर्मित सडकहरु समेत हरेक वर्ष क्षय हुने गरेको छ ।

८.१.३ वातावरण संरक्षण तथा फोहोर मैला व्यवस्थापन

क) संभावना, अवसर र विद्यमान अवस्था

भूमिको ठूलो हिस्सामा वन क्षेत्र रहेको छ । समग्र वातावरणीय प्रदुषण तुलनात्मक रुपमा कम रहेको छ तथा जल, जमिन, वायु सामान्यतया स्वच्छ अवस्थामा रहेको छ । प्रदूषण प्रारम्भिक अवस्थामा रहेको हुँदा समयमै उपयुक्त व्यवस्थापन गरी वातावरणीय स्वच्छता कायम राख्न सकिने सम्भावना रहेको छ । ग्याँसको प्रचलन बढ्दै गएको हुँदा वन क्षेत्रमाथिको चाप घट्दै गएको छ । ल्याण्डफिल साइटका लागि सम्भाव्य जमिन रहेको छ । खुला दिशामुक्त ठाउँ भएको हुँदा स्वच्छ वातावरण कायम राख्न सहयोग पुगेको छ । घाँसे भूमि तथा झाडीयुक्त सुन्दर वन क्षेत्र रहेको हुँदा पर्यापर्यटनको विकास गर्न सकिने सम्भावना पनि रहेको छ ।

ख) समस्या तथा चुनौती

फोहोरको वर्गीकरण र कुहाउने पद्धति संस्थागत र व्यापक हुन सकेको छैन । गाउँमा प्लाष्टिक तथा बोतलहरुको मात्रा निरन्तर बढ्दै गएको छ । दैनिक उत्सर्जन हुने प्लाष्टिकजन्य पदार्थ तथा बोतलहरु जथाभावी फाल्ने प्रचलन रहेको हुँदा वस्ती तथा बाटोमा फोहोर बढ्दै गएको छ । गाउँमा प्लाष्टिक, सिसा तथा बोतल निरन्तर बढ्दै जाँदा प्लाष्टिक र प्लाष्टिकजन्य पदार्थहरु डढाउने परिपाटी रहेको हुँदा वायु प्रदूषित हुनुका अतिरिक्त मानव स्वास्थ्यमा समेत असर पुग्ने भएकाले फोहोर व्यवस्थापनका लागि स्पष्ट अवधारणा र प्रक्रियासहित अघि बढ्नुपर्ने खाँचो रहेको छ । पशुपालनको कमी हुँदै जाँदा कृषि भूमिमा जैविक मलको प्रयोग घट्दै गएको छ र रासायनिक मलको प्रयोग अनियन्त्रित रुपमा बढ्दै गएको छ । यसबाट कृषि भूमिको गुणस्तरमा ह्रास हुँदै गएको छ । स्वास्थ्य संस्था तथा संस्थागत क्षेत्रबाट उत्पादन हुने फोहोर व्यवस्थापनका लागि प्रभावकारी पद्धति नहुँदा प्रदूषण बढ्दै गएको छ । खोला खोल्सामा जथाभावी फोहोर फाल्ने तथा फोहोर जम्मा गरेर नदी, खोलामा बगाउने चलन रहेको हुँदा प्रदूषित हुने क्रम बढ्दो छ ।

८.२ लक्ष्य

यस गाउँपालिकाको पूर्वाधार विकास क्षेत्रको लक्ष्य देहायअनुसार रहेको छः

- वन, जैविक विविधता, जमीन र जलश्रोतको दीगो उपयोग गर्नु

८.३ उद्देश्य

गाउँपालिकाको पूर्वाधार विकास क्षेत्रको उद्देश्यहरु देहायअनुसार रहेका छन्ः

- वन क्षेत्रको वैज्ञानिक व्यवस्थापन र उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि भएको हुनेछ ।
- भू तथा जलाधार क्षेत्रको संरक्षण र भूक्षयमा न्यूनीकरण भएको हुनेछ ।
- जलवायु परिवर्तनको प्रभाव न्यून भएको हुनेछ ।

८.४रणनीति तथा कार्यनीति

दीर्घकालीन सोचतर्फ उन्मुख भई उत्तरगयाविकासको समष्टिगत लक्ष्य तथा उद्देश्य हासिल गर्न उत्तरगया गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता विकास एवं सरोकारवालासँग समन्वय, सहकार्य र साझेदारी अभिबृद्धि गरी आवधिक विकास योजनाको प्राथमिकता तथा रणनीति कार्यान्वयन गरिनेछ । योजनाको लक्ष्य तथा उद्देश्य प्राप्तिका लागि विषयगत क्षेत्रगत रुपमा देहायानुसारका रणनीति तथा कार्यनीतिहरू अवलम्बन गरी रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना कार्यान्वयन गरिनेछ ।

तालिका ११ : विषयगत क्षेत्र/उपक्षेत्रअनुसार रणनीति तथा कार्यनीति

विषयगत रणनीति	कार्यनीति
८.१ वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन	
१. वैज्ञानिक व्यवस्थापन मार्फत् वन स्रोतलाई जीविकोपर्जनसँग आवद्ध गर्ने	१. डिभिजन वन कार्यालय तथा लाङटाङ राष्ट्रिय निकुञ्जसँग समन्वय गरी साझेदारीमा कार्यक्रममार्फत् वन व्यवस्थापनलाई सुदृढ बनाइनेछ । २. वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन सुरु गर्नुअघि सरोकारवाला तथा विज्ञहरुसँग पर्याप्त छलफल गरी नमुनाका रुपमा सानो क्षेत्रबाट वैज्ञानिक वन व्यवस्थापनको काम सुरु गरिनेछ । ३. जडीबुटीको व्यवसायिक खेती प्रवर्द्धन गर्नका लागि युवा वर्गलाई अनुदानमूलक कार्यक्रम मार्फत् आकर्षित गरिनेछ तथा राम्रो प्रतिफल देखाउने युवा व्यवसायीलाई पुरस्कृत गर्ने व्यवस्था गरिनेछ । ४. वातावरणीय परीक्षण मूल्यांकन र त्यसका सिफारिशलाई अनिवार्य कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था गरिनेछ । ५. कार्बन व्यापारबाट गाउँपालिकालाई पूँजीगत लाभका लागि प्रदेश तथा संघीय सरकारसँग समन्वय/पहल गरिनेछ ।
८.२ भूसंरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन	
१. जलाधार क्षेत्रको सहभागितामूलक व्यवस्थापन गरी भूमिको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धिमा टेवा पुऱ्याउने	१. नदी तटबन्धन तथा पहिरो नियन्त्रणका लागि स्थानीय समुदायसँग सहकार्य गरी साझेदारीमा आधारित कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । २. खोला खोल्साको किनारलगायत जोखिम क्षेत्रमा बाँस, निगालो खेती तथा बायोइञ्जिनियरिङ विधि प्रवर्द्धन गरी नदी कटान न्यूनीकरणमा दीगोपन सुनिश्चित गर्ने प्रयास गरिनेछ । ३. स्थानीयस्तरमा नर्सरी व्यवस्थापन गरी वृक्षारोपण कार्यक्रम विस्तार गरी नाङ्गाडाँडाहरूमा हरियाली र समग्रमा वन क्षेत्रको गुणात्मक वृद्धि गरिनेछ ।
८.३ वातावरण संरक्षण तथा स्वच्छता अभिवृद्धि	
१. जनचेतना तथा जिम्मेवारीबोध अभिवृद्धि गरी वातावरणीय स्वच्छता कायम गर्ने ।	१. टोलस्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिहरूलाई परिचालन गरी समुदाय र टोल सरसफाइका काम नियमित रुपमा सञ्चालन गरिनेछ । २. जनचेतना अभिवृद्धि गरी प्लाष्टिक र प्लाष्टिकजन्य पदार्थ जथाभावी फाल्ने प्रवृत्ति नियन्त्रण गरिनेछ । ३. गाउँपालिकाभित्र प्लाष्टिकका गिलास तथा प्लेटजस्ता वस्तुको उपयोगमा नियन्त्रण गर्दै वैकल्पिक उपायहरु कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ । ४. टोलस्तरीय प्रतिस्पर्धा कार्यक्रम सञ्चालन गरी समुदाय र घर सरसफाइको अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।
८.३ विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन	
१. समुदाय तथा सरोकारवालाहरूसँगको साझेदारी तथा सहकार्य गर्ने तथा विपद् व्यवस्थापनका अवधारणाहरुलाई सबै विषयगत क्षेत्रमा मूल प्रवाहीकरण गर्ने	१. वडास्तरमा विपद् व्यवस्थापन समिति तथा कार्यदलहरू गठन गरिनेछ । २. समिति तथा कार्यदलहरूलाई तालिमलगायत क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । ३. स्थानीय विपद् व्यवस्थापन संयन्त्रहरूलाई स्थानीय सामाजिक संरचनाअनुरुप लैंगिक तथा जातीय दृष्टिकोणले समावेशी बनाइनेछ । ४. प्रमुख वस्तीहरूमा उद्दार सामग्रहरू भण्डारण गरी नियमित अद्यावधिक गरिनेछ । ५. बायोइन्जिनिङ प्रविधि प्रवर्द्धन नदी तटबन्धन तथा पहिरो नियन्त्रणलाई दिगोपन दिइनेछ । ६. हरेक किसिमका विकासका गतिविधि सञ्चालन गर्दा विपद् जोखिमका अवधारणाहरूलाई सम्बोधन गरिनेछ । ७. आवश्यक पूर्वाधारसहितका सामुदायिक आश्रयस्थलहरू निर्माण गरी आपत्कालका लागि सामुहिक सुरक्षित आवासको प्रवन्ध गरिनेछ । ८. गाउँपालिकास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिको प्रतिनिधिलाई गाउँ, वडा तथा वस्तीस्तरीय कार्यक्रमहरूमा अनिवार्य रुपमा सहभागी गराई विपद् व्यवस्थापनलाई मूल प्रवाहीकरण गर्न उत्प्रेरित गरिनेछ ।

८.५ प्रमुख रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना (कार्यान्वयन योजना)

आवधिक योजनाको विद्युत तथा उर्जा क्षेत्रको अपेक्षित नतिजा प्राप्त गर्न गाउँपालिका स्रोत, स्थानीय संघ/ संस्था, समुदाय, निजी क्षेत्र र प्रदेश तथा संघ सरकारसँग साझेदारी र सहकार्य गरी योजना अवधीमा प्राथमिकता आधारमा देहायअनुसारको रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना संचालन गरिनेछ ।

तालिका १२: आवधिक योजनाको नतिजा प्राप्तिको लागि तर्जुमा गरिएका कार्यक्रम तथा योजना

विषय क्षेत्रगत प्रतिफल अनुसारका रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना	इकाई	योजनाको लक्ष्य		अनुमानित लागत	स्थानगत र कार्यक्रम विवरण
		आधार वर्ष ०७५/०७६	कुल लक्ष्य (२०८१/८२)	(रु. हजार)	
८.१ वन व्यवस्थापन तथा जैविक विविधता संरक्षण				३४५००	
८.१.१ वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन कार्यक्रम	समूह	०	२०	२००००	अध्ययन र छलफलका आधारमा निर्धारण गरिने
८.१.२ गैरकाष्ठ वन पैदावार उत्पादन तथा आयआर्जन कार्यक्रम (सम्भाव्यता अध्ययन, कार्ययोजना तयारी, उत्पादन, संकलन कार्यक्रम)	समूह	०	११	५५००	डाँडागाउँमाथिको वन, वडा नं. ४ कर्मीडाँडा, बास्ताला, ढुंगेथला, हुमार, बर्तला, डडेलो, छिपछिपे, रतौंला, ठूलो चौर, चुच्चे, वंशे
८.१.३ वन डढेलो नियन्त्रण कार्यक्रम (फायर फाइटिङ तालिम तथा सामग्री, अग्निरेखा निर्माण, जनचेतनामूलक कार्यक्रम)	हे.	०	२०	१०००	काभ्रेखोला, चिप्लेटी वन, स्याउबार, मध्यवर्ती वन,
८.१.४ डिभिजन वन कार्यालय तथा सरोकारवालाहरुसँग सहकार्यमा आधारित कार्यक्रमहरु	निरन्तर	०		५०००	गाउँपालिकाभरि
८.१.५ बहुउद्देश्यीय नर्सरी स्थापना तथा वृक्षारोपण (अम्रिसो, किम्बु, ओखर, सिसौ तथा अन्य)	बिरुवा (हजारमा)	२०	१००	१०००	कर्मीडाँडा, खाल्टे, बनुवा, ढुंगे, डाँडागाउँ, ठूलोगाउँ, मणिगाउँ, मालिककादेवी स्कूल क्षेत्र, चौरखर्क
८.१.६ वन क्षेत्रको विस्तृत अभिलेख (Forest inventry) तयारी	समूह	३	१०	१५००	कर्मीडाँडा, निक्लिनीपाखा, सुगाभञ्ज्याङ, अर्चलेपाखा,
८.१.७ वन, वातावरण तथा जैविक विविधता, गैरकाष्ठ वन पैदावार तथा आयआर्जनसम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रम	सहभागी	५००	५०००	५००	सबै वडा
८.२ भूसंरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन				३०६००	
८.२.१ पहिरो नियन्त्रण कार्यक्रम	वटा	१	२१	२४१००	लैयुङ, सिंद्रे ढुंगा, पैरे, सालेमभित्ता, खैटार, सिमलसौरा स्कूल, पञ्चलिंगे, बोक्सीडाँडा, बतासेडाँडा, सिम्ले, पाँचमुरे, पैरेबेसी,
८.२.२ बहुउद्देश्यीय पोखरी निर्माण/संरक्षण	वटा	३	५	२५००	पैरेबेसी, ढुंगे, काभ्रेबेसी, फिकुरी, डढेलो
८.२.३ भूउपयोग क्षेत्र पहिचान	वडा	०	५	५००	सबै वडा
८.२.४ भूक्षय नियन्त्रण तथा जलाधार व्यवस्थापन सम्बन्धमा चेतनामूलक कार्यक्रम	सहभागी	०	१५००	५००	सबै वडा
८.२.५ साझेदारीमा आधारित कार्यक्रमहरु		०		३०००	सबै वडा
८.३ वातावरण संरक्षण तथा स्वच्छता अभिवृद्धि				११२५०	
८.३.१ वडा तथा टोल सरसफाइसम्बन्धी समुदायमा आधारित प्रतिस्पर्धामूलक कार्यक्रम	वडा	०	५	१२५०	सबै वडा
८.३.२ बजार क्षेत्रको फोहोर व्यवस्थापन प्रणाली	स्थान	०	१	६०००	बेत्रावती, ढुंगेबजार
८.३.३ सरसफाइ अभिवृद्धि, विषादी तथा रासायनिक मलको नियन्त्रित प्रयोग सम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रम	सहभागी	०	१०००	५००	सबै वडा
८.३.४ हरियाली पार्क तथा मनोरञ्जन	संख्या	१	३	१५००	वास्तोला, फिकुरी, तिरु, कमेरे,

विषय क्षेत्रगत प्रतिफल अनुसारका रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना		इकाई	योजनाको लक्ष्य		अनुमानित लागत	स्थानगत र कार्यक्रम विवरण
			आधार वर्ष ०७५/०७६	कुल लक्ष्य (२०८१/८२)	(रु. हजार)	
	स्थल निर्माण					दुम्साङ, घमार (अध्ययनका आधारमा)
८.३.५	फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यक्रम (सार्वजनिक स्थलहरु मुख्य पदमार्गमा डष्ट विन, कम्पोष्ट विन, तालिम) वडा नं ३ पहिरेगाउँ	वडा	१	५	५००	सबै वडा
८.३.६	सडक दायाँबायाँ वृक्षारोपण	किमी	०	४०	१५००	
	वन, वातावरण कुल जम्मा				**७४,८५०**	

परिच्छेद ९
विपद् व्यवस्थापन योजना

९.१ वस्तुस्थिति विश्लेषण

पृष्ठभूमि

सुरक्षित साथ जिउन पाउने मौलिक हकको व्यवस्था नेपालको संविधानले गरेको छ । प्राकृतिक प्रकोप तथा विपद जुनसुकै बेला, जहापनि र जो कोहीलाई असर पार्ने गरि जान सक्छ । विगतका अनुभवहरु र जनताले सुरक्षित स्थानमा बसोबास गर्न पाउने मौलिक हकलाई मध्यनजर गरी विपद् व्यववस्थापन ऐन २०७५ जारी भैसकेको छ । यो ऐनले स्थानीय तह र सरकारलाई विपद् व्यवस्थापनको सवै भन्दा महत्वपूर्ण र जिम्मेवार बनाएकोले आवधिक विकास योजनामा समेत विपद् व्यवस्थापन योजना तयार गरिएको छ ।

९.१.१ विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन

क) संभावना, अवसर र विद्यमान अवस्था

भूकम्पपश्चात् बनेका घरहरु भूकम्प प्रतिरोधी रहेका हुँदा भूकम्पीय जोखिमका दृष्टिकोणले पहिलेभन्दा तुलनात्मक दृष्टिकोणले सुरक्षित रहेका छन् । वडास्तरसम्म विपद् व्यवस्थापन समितिहरु गठन भएका छन् । आपत्कालीन अवस्थामा प्राथमिक उपचारका लागि स्थानीय स्वयम्सेविकाहरु तथा स्वास्थ्यकर्मीको उपलब्धता रहेको छ तथा ३ वटा स्वास्थ्य चौकी रहेका छन् । आपत्कालीन खोज उद्दारका लागि स्थानीय स्तरमा दुईवटा प्रहरी चौकी रहेको छ तथा थप एकवटा निर्माणाधीन रहेको छ । विपद् जोखिम व्यवस्थापनका लागि स्थानीय स्तरमा विभिन्न संघ संस्थाले विभिन्न किसिमका तालिमलगायतस्थानीय समुदायको क्षमता अभिवृद्धिका लागि अन्य कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै आएका छन् । स्थानीय समुदायमा विपद् व्यवस्थापनका लागि परम्परागत ज्ञान, सीप रहेको छ ।

ख) समस्या तथा चुनौती

गाउँपालिकामा मुख्यतया भूकम्प, पहिरो, बाढी, खडेरी, आगलागी, हावाहुरी, महामाहारी तथा बाँदर अतिक्रमण मुख्य विपद्का रुपमा रहेका छन् । विश्वभरि नै विपद्जन्य घटनाका आवृत्ति (frequency) तथा सघनता (intensity) बढ्दै गएको छ र गाउँपालिकास्तरमा पनि अनावृष्टि, अतिवृष्टि, खण्ड वृष्टिलगायत जलवायुका विषयमताहरु बढ्दै गएको महसुस गरिएको छ तर विपद्सम्बन्धी पर्याप्त ज्ञान र सूचनाको कमी रहेको छ र विकास प्रक्रिया विपद् उत्थानशील हुन सकेको छैन । खोज उद्दार गर्न सक्ने जनशक्तिको कमी रहेको छ । आपत्कालका लागि सामुहिक आश्रयस्थलहरुको कमी रहेको छ । उपलब्ध गराइएका आपत्कालीन खोज उद्दार सामग्रीहरुको व्यवस्थापन तथा नियमित अद्यावधिकरण हुन सकेको छैन ।खानेपानीका मुहानहरु सुक्दै गएका छन् ।जलवायु परिवर्तनजन्य जोखिम उच्च भए पनि विपद् प्रतिरोधी कृषि बालीहरूको विस्तार हुन सकेको छैन । एक दर्जन जोखिमपूर्ण वस्तीहरुमा (गोगने, करुमऱ्याङ, काम्लुङ, मैलुङ, चिप्लेटी, धार्ना, डाँडागाउँ, ठूलोगाउँको लयुँ, पहिरेबेसी, कुवापानी, पारीपाखा, भोगटेघारी) बसोवास रहेको छ तथा यी वस्तीहरुलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्नका लागि पर्याप्त योजना र स्रोतको कमी रहेको छ ।

९.२ लक्ष्य

यस गाउँपालिकाको पूर्वाधार विकास क्षेत्रको लक्ष्य देहायअनुसार रहेको छः

- विपद् व्यवस्थापनको आधार तयार गर्नु

९.३ उद्देश्य

गाउँपालिकाको पूर्वाधार विकास क्षेत्रको उद्देश्यहरु देहायअनुसार रहेका छन्:

विपद् जोखिम तथा विपद्जन्य क्षति न्यूनीकरण भएको हुनेछ ।

९.४रणनीति तथा कार्यनीति

दीर्घकालीन सोचतर्फ उन्मुख भई उत्तरगयाविकासको समष्टिगत लक्ष्य तथा उद्देश्य हासिल गर्न उत्तरगया गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता विकास एवं सरोकारवालासँग समन्वय, सहकार्य र साझेदारी अभिबृद्धि गरी आवधिक विकास योजनाको प्राथमिकता तथा रणनीति कार्यान्वयन गरिनेछ। योजनाको लक्ष्य तथा उद्देश्य प्राप्तिका लागि विषयगत क्षेत्रगत रुपमा देहायानुसारका रणनीति तथा कार्यनीतिहरू अवलम्बन गरी रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना कार्यान्वयन गरिनेछ।

तालिका १३ : विषयगत क्षेत्र/उपक्षेत्रअनुसार रणनीति तथा कार्यनीति

विषयगत रणनीति	कार्यनीति
९.१ विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन	
१. समुदाय तथा सरोकारवालाहरूसँगको साझेदारी तथा सहकार्य गर्ने तथा विपद् व्यवस्थापनका अवधारणाहरुलाई सबै विषयगत क्षेत्रमा मूल प्रवाहीकरण गर्ने	१. वडास्तरमा विपद् व्यवस्थापन समिति तथा कार्यदलहरू गठन गरिनेछ। २. समिति तथा कार्यदलहरूलाई तालिमलगायत क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। ३. स्थानीय विपद् व्यवस्थापन संयन्त्रहरूलाई स्थानीय सामाजिक संरचनाअनुरुप लैंगिक तथा जातीय दृष्टिकोणले समावेशी बनाइनेछ। ४. प्रमुख वस्तीहरूमा उद्दार सामग्रहरू भण्डारण गरी नियमित अद्यावधिक गरिनेछ। ५. बायोइन्जिनिङ प्रविधि प्रवर्द्धन नदी तटबन्धन तथा पहिरो नियन्त्रणलाई दिगोपन दिइनेछ। ६. हरेक किसिमका विकासका गतिविधि सञ्चालन गर्दा विपद् जोखिमका अवधारणाहरूलाई सम्बोधन गरिनेछ। ७. आवश्यक पूर्वाधारसहितका सामुदायिक आश्रयस्थलहरू निर्माण गरी आपत्कालका लागि सामुहिक सुरक्षित आवासको प्रवन्ध गरिनेछ। ८. गाउँपालिकास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिको प्रतिनिधिलाई गाउँ, वडा तथा वस्तीस्तरीय कार्यक्रमहरूमा अनिवार्य रुपमा सहभागी गराई विपद् व्यवस्थापनलाई मूल प्रवाहीकरण गर्न उत्प्रेरित गरिनेछ।

९.५ प्रमुख रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना (कार्यान्वयन योजना)

आवधिक योजनाका. विपद व्यवस्थापन क्षेत्रको अपेक्षित नतिजा प्राप्त गर्न गाउँपालिका स्रोत, स्थानीय संघ/ संस्था, समुदाय, निजी क्षेत्र र प्रदेश तथा संघ सरकारसँग साझेदारी र सहकार्य गरी योजना अवधीमा प्राथमिकता आधारमा देहायअनुसारको रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना संचालन गरिनेछ।

तालिका १४: आवधिक योजनाको नतिजा प्राप्तिको लागि तर्जुमा गरिएका कार्यक्रम तथा योजना

विषय क्षेत्रगत प्रतिफल अनुसारका रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना		इकाई	योजनाको लक्ष्य		अनुमानित लागत (रु. हजार)	स्थानगत र कार्यक्रम विवरण
			आधार वर्ष ०७५/०७६	कुल लक्ष्य (२०८१/८२)		
९.१विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन						
९.१.१	वडास्तरमा विपद व्यवस्थापन समिति गठन तथा क्षमता अभिवृद्धि तालिम	वडा	०	५	३००	सबै वडा
९.१.२	वडास्तरमा आपत्कालीन खोज उद्दार सामग्रीहरु भण्डारण	स्थान	०	५	५००	सबै वडा
९.१.३	वडास्तरमा न्यूनतम पूर्वाधारसहितको आपत्कालीन आश्रयस्थल निर्माण	स्थान	०	५	२००००	सबै वडा
९.१.४	त्रिशुली नदी तटमा समुदायमा आधारित पूर्वचेतावनी प्रणाली स्थापना र जोखिममा रहेका परिवारलाई सचेतनामूलक कार्यक्रम	स्थान	०	१	२५०	त्रिशुली नदी तटका
९.१.५	साझेदारीमा आधारित	कि.मी.	०	१	५०००	बिमीरे, कर्मीडाँडा, मणिगाउँ,

विषय क्षेत्रगत प्रतिफल अनुसारका रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना	इकाई	योजनाको लक्ष्य		अनुमानित लागत (रु. हजार)	स्थानगत र कार्यक्रम विवरण
		आधार वर्ष ०७५/०७६	कुल लक्ष्य (२०८१/८२)		
वन्यजन्तुबाट सुरक्षा कार्यक्रम (तारबार, साइरन, वैकल्पिक बाली आदि)					बनुवा, पैरेबेसी, काभ्रेखोला, चौरखर्क
विपद् व्यवस्थपन कुल जम्मा				२६०५०	

परिच्छेद १०
संस्थागत विकास तथा सुशासन योजना

१०.१ वस्तुस्थिति विश्लेषण

पृष्ठभूमि

लामो राजनीतिक अस्थिरता पश्चात नेपालमा संघीय व्यवस्था सहितको संविधान जारी भयो जस्ले स्थानीय सरकारलाई जनताको नजिकको सरकारको रुपमा स्थापित गर्ने व्यवस्था गरेको छ । संघात्मक शासन प्रणाली नेपालमा सवैको लागि नौलो अभ्यास हो । यो नयाँ शासन पद्धतिमा नवनिर्वाचित स्थानीय सरकारका पदाधिकारीहरु अभ्यस्त हुन बाँकी नै छ भने लामो समय सम्म स्थानीय तहको निर्वाचन नहुनुले स्थानीय सरकार समक्ष जनअपेक्षा बढेर आएको छ। नेपालको संविधान र स्थानीय शासन ऐन २०७४ ले व्यापक रुपमा स्थानीय तहको अधिकारका क्षेत्रहरु तोकिदिएको छ । राजनैतिक अस्थिरताको बिचबाट मौलाएको कुशासनका प्रभावहरुलाई निर्मुल पार्दै लानु पर्ने अर्को जिम्मेवारी पनि थपिएको छ स्थानीय सरकारलाई । यसका साथै कानूनी शासन र जनअपेक्षा अनुसार कुशल, पारदर्शी, जवाफदेही ढंगले स्थानीय शासन संचालन गरी सेवा प्रवाह र विकास निर्माणको प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्नु स्थानीय सरकारको अहम दायित्व बनेको छ । सूचना तथा सञ्चार प्रविधिमा आएको परिवर्तने जनचेतना र सुशासनप्रतिको जनचाहना पनि व्यपक रुपमा बढेको छ । बदलिदो परिवेशसँगै सेवा प्रवाह र विकास व्यवस्थापनमा सिर्जनात्मक र वैकल्पिक उपायहरु अबलम्बन गर्न जरुरी देखिएको छ । संस्थागत क्षमता विकास, कर्मचारी व्यवस्थापन र साझेदारीको माध्यमबाट सेवा प्रवाह र विकास व्यवस्थापनलाई नतिजामूलक र प्रभावकारी बनाउने तर्फ स्थानीय सरकारले विशेष ध्यान दिन आवश्यक रहेको छ। यसलाई मध्यनजर गरी सेवा प्रवाह र विकास व्यवस्थापन प्रभावकारिता अभिबृद्धि गरी स्थानीय तहमा सुशासन कायम गर्न कानून, नीति र सुशासन, संगठन तथा क्षमता विकास, राजस्व तथा श्रोत परिचालन र योजना व्यवस्थापनको वस्तुस्थिति विश्लेषण गरिएको छ ।

१०.१.१ सुशासन, ऐन कानून तथा जवाफदेहिता

क) विद्यमान स्थिति, संभावना तथा अवसर

गाउँसभा र कार्यपालिकाबाट शिक्षा, सहकारी ऐन लगायत ६ वटा ऐन, २ वटा नियामावली, १४ वटा कार्यविधि र १ वटा आचारसंहिता बनेको छ । गाउँपालिकामा गुणासो पेटिका, वेवसाईट, फेसबुक, टुइटर र हेल्लो सरकार मार्फत गुणासो व्यवस्थापन गर्ने अभ्यास सुरु भएको छ। सूचना अधिकारीको व्यवस्थासँगै गाउँपालिकाको वेवसाइट मार्फत जनसरोकारका सूचना तथा विषय वस्तुलाई सार्वजनिक गर्ने चलन छ। समग्रमागाउँपालिकाकोसेवाप्रवाहसन्तोषजनक रहेको देखिन्छ।

र अपाङ्ग परिचय पत्र वितरण कार्यविधि लगायत १६ वटा ऐन, नियम र कार्यविधि तर्जूमा भई कार्यान्वयनको अवस्थामा रहेका छन् । सहभागितामूलक योजना तर्जूमा प्रक्रिया मार्फत नागरिकको समेत सहभागितामा योजना तर्जूमाको अभ्यास गरी सभाबाट स्वीकृत बजेट तथा नीति कार्यक्रमलाई बजेट पुस्तिका, वेवसाइट र सूचना पाटी, नागरिक वडा पत्र मार्फत सार्वजनिक गर्ने गरिएको छ ।

ख) समस्या तथा चूनौति

नेपालको संविधान, नेपाल सरकारको कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदन, संघीय कानून बमोजिम गाउँपालिकाले कृषि प्रसार तथा व्यवसाय, आधारभूत स्वास्थ्य तथा सरसफाई, पूर्वाधार विकास, महिला, बालबालिका र सशक्तिकरण लगायतका विषयमा ऐन, नीति, नियम, कार्यविधि र मापदण्ड तर्जूमा हुन सकेको छैन । तर्जूमा भएका ऐन, नीति, नियम, कार्यविधिको कार्यान्वयन तथा पालनाको स्थिति कमजोर छ। गाउँपालिकामा हुने निर्णयहरुलाई तत्काल सार्वजनिक गर्ने अभ्यासमा कमि छ । न्यायिक समिति पूर्ण रुपमा व्यवस्थित भइ सञ्चालन हुन सकेको छैन । गाउँपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवालाई प्रभावकारी बनाउन गाउँपालिकाको कार्यालय व्यवस्थित हुन सकोको छैन ।

१०.१.२ संस्थागत क्षमता विकास

क) विद्यमान स्थिति, संभावना तथा अवसर

लामो समयपश्चात जननिर्वाचित प्रतिनिधिको नेतृत्वमा गापा सञ्चालनमा आउनु आफैमा महत्वपूर्ण विषय हो । ऐन, नियमावली र निर्देशिकामा व्यवस्था भएका गाउँपालिका भित्रका विभिन्न समितिहरु गठन भइ क्रियाशिल छन् । गाउँपालिका भित्र ५ वटा शाखा, ११ वटा ईकाई, १ वटा निकाय र ५ वटा वडा कार्यलय स्थापना भई सञ्चालनमा रहेको छ । यी शाखा र उपशाखामा १९ जना कर्मचारी कार्यरत छन् । त्यसरी नै ५ वटा वडा कार्यालयमा ३ जनाको दरले १५ जना कर्मचारी कार्यरत रहेकाछन् । गाउँ सभा नियमित रुपमा हुने गरेको छ ।

ख) समस्या तथा चूनौति

कार्यापालिका कार्यालय, वडा कार्यालय र इकाईहरुमा विषयगत विज्ञतार दरबन्दी अनुसार कर्मचारीको पदपूर्ती नहुँदा सेवा प्रवाह र कार्यसम्पादनमा कठिनाई देखिएको छ । २ वटा वडा कार्यालयको आफ्नै भवन नभएको र भएका वडा कार्यालय पनि कामचलाउ मात्रको हुदा सेवा प्रवाहमा असुविधा रहेको छ । जनप्रतिनिधिहरु बिच समन्वय र सामन्जस्यताको अभ्यासमा कमी हुनाले एकीकृत र समन्वयात्मक विकासमा असर परेको देखिन्छ । गाउँसभा नियमित भए पनि तोकिएको सभामा हुन नसकीरहेको छ ।

१०.१.३ बित्तीय श्रोत परिचालन

क) विद्यमान स्थिति, संभावना तथा अवसर

गाउँपालिकाको वित्तीय व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन राजस्व परिचालन कार्यविधि तयार हुनुका साथै राजस्व सुधार कार्ययोजना बनेको छ र वार्षिक योजना तयार गर्नु पूर्व राजस्व प्रक्षेपण गर्ने गरिएको छ । विकास साझेदारको बजेट विकास निर्माणमा परिचालन हुने गरेको देखिन्छ । म्याचिङ फण्डको व्यवस्था भई विकास साझदारसंग (४०:६०) अनुपातमा लागत सहभागिताको अभ्यास रहेको छ । आर्थिक व्यवस्थापनलाई व्यवस्थित गर्न कम्प्यूटरमा आधारित लेखा प्रणाली लागु भैसकेको छ ।

ख) समस्या तथा चूनौति

गाउँपालिकामा स्थानीय गैसस, व्यावसायी र लगानीकर्तालाई प्रभावकारी रुपमा आकर्षित गर्न सकिएको छैन । आन्तरिक राजस्व प्रभावकारी रुपमा संकलन हुन सकेको छैन । गाउँपालिकाको जिम्मेवारी व्यापक हुनुले गउँपालिक तथा विकास साझेदार बिचको ४०:६० को अनुपातले गाउँपालिकालाई बढि भार पर्ने गरेको

१०.१.४ योजना व्यवस्थापन

क) विद्यमान स्थिति, संभावना तथा अवसर

गाउँपालिकाको योजना व्यवस्थापनको क्षेत्रलाई हेदा उत्तरगयाधाम गुरुयोजना बनाई लागु भएको छ भने ३ वटा आयोजनाको DPRतयार भएको देखिन्छ । गापास्तरीय तथा वडास्तरीय अनुगमन समितिहरु गठन भई आयोजनाहरुको अनुगमनमा क्रियाशिल रहेका छन् । योजना तर्जूमा प्रकृयामा, सवै संघसंस्थालाई सहभागी गराउने गरेको अभ्यास रहेको छ । ५ लाख भन्दा माथिका योजनाको निर्माणास्थलमा होर्डिङ बोर्ड लगाउने गरेको छ भने आयोजनाहरुको सार्वजनिक परिक्षण गर्ने प्रचलन रहेको छ ।

ख) समस्या तथा चूनौति

गाउँपालिकाले गर्ने विकासका क्रियाकलापमा स्थानीय गैसस, व्यावसायी र लगानीकर्तालाई आकर्षित गर्न सकिएको छैन । अनुगमन समितिहरु भए पनि अनुगमन सम्बन्धी प्राविधिक ज्ञानको अभावले प्रभावकारी अनुगमन हुन सकेको छैन । आयोजनाको प्राविधकि लगत ईस्टिमेट अंग्रेजी भाषामा तयार गर्ने प्रचलनले अनुगमन समितिलाई समस्या भएको देखिन्छ ।

एकीकृत योजनाको अवधारणालाई आत्मसाथ गर्न नसक्दा टुक्रे योजनाको माग बढि आउने भई लागत प्रभावकारीतामा कमी आएको छ। सार्वजनिक परिक्षण गर्ने गरिए पनि प्रभावकारी हुन सकेको छैन ।

१०.२ लक्ष्य

यस गाउँपालिकाको संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्रको लक्ष्य देहायअनुसार रहेको छः

- स्थानीय सेवा सुविधा, कार्य सम्पादन र जवाफदेहिताको स्तरमा बृद्धि गर्नु

१०.३ उद्देश्य

गाउँपालिकाको संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्रको उद्देश्यहरु देहायअनुसार रहेका छन्:

- कार्य सम्पादन, तथा संचालन प्रक्रिया सरल, स्पष्ट र पारदर्शी भएको हुनेछ ।
- स्थानीय सेवाको व्यवस्थापन क्षमता, मानव संशाधन र कार्य दक्षतामा अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।
- गाउँपालिकाको आन्तरिक तथा वाह्य श्रोतमा बृद्धि भएको हुनेछ ।
- स्थानीय विकास व्यवस्थापन प्रणाली सूचना प्रविधिमा आधारित, सहभागितामूलक तथा नतिजामूलक भएको हुनेछ ।

१०.४ विषयगत रणनीति तथा कार्यनीति

योजनाको संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्रको लक्ष्य तथा उद्देश्य हासिल गर्न अपाइने रणनीति तथा नतिजा हासिल गर्न निर्धारण भएका रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना संचालन देहायअनुसारका कार्यनीति अवलम्बन गरिनेछ ।

तालिका १५ : विषयगत क्षेत्र/उपक्षेत्रअनुसार रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१०.१ कानून, नीति तथा सुशासन	
१. स्थानीय कानून, नीति, नियम, निर्णय, कार्यसम्पादन र सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी, पारदर्शी, जवाफदेही बनाउने	१. स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रका विषयमा ऐन, नीति, नियम, कार्यविधि, निर्देशिका, मापदण्ड निर्माण, प्रकाशन र प्रवोधीकरण गरी परिपालनामा अभिबृद्धि गरिनेछ । २. स्थानीय सरकारको जवाफदेहिता अभिबृद्धि सम्बन्धी एकीकृत संयन्त्रको विकास गरी नियमित अभ्यास गरिनेछ । ३. आयोजनाको अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण सम्बन्धी स्तरीय कार्यविधि तयार गरी टोल विकास संस्था, आमा समूह, युवा क्लब, बालक्लब तथा नागरिक संस्था मार्फत सेवाग्राहीलाई जानकारी गराउने तथा सचेतना अभिबृद्धि गर्ने
२. स्थानीय नीति, कानून तथा निर्णय प्रक्रियामा लक्षित समुदाय तथा आम नागरिकको सुझाव प्राप्त गर्ने र अपनत्व बृद्धि गर्ने	४. गाउँपालिकाको नीति, निर्णय, सेवा प्रवाह र कार्यसम्पादन बारे सेवाग्राहीसँग मत सर्वेक्षण गरी यस सम्बन्धमा पृष्ठपोषण र सुझाव प्राप्त गरिनेछ । ५. स्थानीय सरकारको जवाफदेहिता अभिबृद्धि सम्बन्धी एकीकृत संयन्त्रको विकास गरी नियमित अभ्यास गरिनेछ । ६. स्थानीय तहको ऐन, नीति, नियम, कार्यविधि र मापदण्ड बारे पदाधिकारी तथा कर्मचारीको क्षमता विकास गरिनेछ ।
१०.२ संगठन तथा क्षमता विकास	
१. स्थानीय सेवा प्रवाहलाई सरल, सहज र सेवाग्राही मैत्री बनाउने	१. गाउँपालिकाको स्थायी केन्द्र तोकेर गाउँ कार्यपालिका र वडा कार्यलयहरुको एकीकृत सेवा प्रवाह सहितको सुविधा सम्पन्न भवन बनाई स्थानीय सरकारको संगठनात्मक क्षमता अभिबृद्धि गरिनेछ । २. सार्वजनिक भवन तथा अन्य संरचना निर्माण गर्दा बाल, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, ज्येष्ठ नागरिक मैत्री र महिलामैत्री रुपमा निर्माण गरिनेछ । ३. सेवा प्रवाह र प्रशासनिक कार्यमा सूचना प्रविधिको प्रयोगमा क्रमशः बृद्धि गरिनेछ । ४. वडा कार्यलयमा कम्प्यूटर अपरेटर सहित वडा कार्यलयमा कर्मचारी व्यवस्थापन गर्ने ५. सेवा प्रवाहको सहजता र सुविधाकोलागी सरोकारवालाको समन्वयमा कम्तीमा बर्षमा १ पटक घुम्ति सेवा

रणनीति	कार्यनीति
	शिविरको सञ्चालन गरिने छ । ६. विकास कार्यमा समुदायको सहभागिता बृद्धि गर्न, वडास्तरका आयोजना संचालन गर्न र संचालित आयोजना संचालन प्रक्रिया तथा गुणस्तरमा समुदायको निगरानी बढाउन वडाका प्रत्येक टोलमा टोल सुधार समिति गठन गरी परिचालन गरिनेछ । ७. उद्योग तथा व्यवसाय, पर्यटन, खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रमा सेवा केन्द्र तथा इकाई स्थापना गरी सेवा संचालन गरिनेछ ।
२. कार्यविधि निर्माण गरी सेवा प्रवाहलाई व्यवस्थित गर्ने	१. स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रका विषयमा कार्यविभाजन तथा कार्यसम्पादन नियमावली अनुसार सरल र स्पष्ट कार्यविधि निर्माण गरी कार्य सम्पादन र सेवा प्रवाह सुचारु गरिनेछ । २. नियमित क्षमता विकास कार्यक्रममा समावेश गरी स्वीकृत कार्यविधिको बारेमा जनप्रतिनिधि, कर्मचारी तथा नागरिक समाजलाई अभिमुखीकरण गरिनेछ। ३. एकल महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, ज्येष्ठ नागरिक, भूमिहिन, विस्थापित तथा विपन्नहरुको संस्था तथा संजाल निर्माण र क्षमता विकास गरिनेछ ।
३. गाउँ कायपालिका तथा वडा कार्यालयको संगठन क्षमता सुदृढीकरण गर्ने ।	१. संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गरी कार्यविभाजन र कार्यसम्पादन नियमावली अनुसार संगठन संरचना, दरबन्दी र तह निर्धारण गरिनेछ । २. संगठन संरचना अनुसार विषय क्षेत्र समिति, शाखा, इकाई तथा वडा कार्यालय तथा कर्मचारीको कार्यविवरण तयार गरिनेछ । ३. कार्यालयमा एकीकृत सेवा लागि लेआउट सहितको सोधपुछ, सहायता कक्ष, स्तनपान कक्ष र सेवाग्राही प्रतिछालय सहित कार्यकक्षको व्यवस्था गरिनेछ । ४. संगठन तथा क्षमता विकास रणनीति सहित गाउँपालिकाको विस्तृत क्षमता विकास योजना तयार गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
४. सरकारी सम्पत्तीको अभिलेख तयार गरी संरक्षण र उपयोग गर्ने	१. स्वामित्वमा रहेको, अन्य सरकारी र सार्वजनिक सम्पत्ती (जग्गा, भवन तथा अन्य भौतिक संरचना) अभिलेख तयार गरी संरक्षण र सार्वजनिक हित तथा आयस्रोतको लागि व्यवस्थापन गरिनेछ । २. कार्यविधि तर्जूमा गरी गाउँपालिकाको सम्पत्तीको भाडा लगाउने तथा नष्ट भएर जाने संरचना तथा भौतिक सामग्रीको लिलामको व्यवस्था गरिनेछ । ३. सरकारी जग्गाहरु पहिचान गरी हालसाविक गरिनेछ ।
१०.३ श्रोत परिचालन तथा व्यवस्थापन	
१. राजस्वको आधार, दर र प्रशासनलाई सूचना प्रविधिमा आधारित गरी व्यवस्थित गर्ने	१. कर तथा गैर कर राजस्व सम्बन्धी ऐन, नियम तथा कार्यविधि बारे जनप्रतिनिधि, कर्मचारी र करदारताको क्षमता विकास गरिनेछ । २. स्थानीय आन्तरिक राजस्व परिचालनको संभाव्यता अध्ययन, विश्लेषण, तथा नियमित छलफल गरिनेछ । ३. व्यवसाय दर्ता तथा नविकरण कार्यविधि तर्जूमा, जानकारी र प्रचार प्रसार गर्ने ४. नीजि क्षेत्रलाई कर परामर्श सेवा केन्द्र संचालन गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ । ५. राजस्व सम्बन्धी आधार सूचना, अभिलेख, राजश्व संकलन, प्रशासन र खर्च व्यवस्थापमा सुधार गरिनेछ ।
२. आन्तरिक राजस्व बृद्धिमा जोड गर्ने	१. राजस्व व्यवस्थापन सम्बन्धी एकीकृत ऐन, नियम र कार्यविधि तयार गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ । २. सूचना प्रविधिमा आधारित भई आन्तरिक आयको संकलन, दाखिला तथा अभिलेखनलाई नियमित र व्यवस्थित गरिनेछ । ३. राजस्व परामर्श समितिको क्रियाशिलतामा अझ बृद्धि गरिनेछ । ४. आन्तरिक तथा वाह्य स्रोत परिचालनका लागि संभावित छिमेकी स्थानीय तह, प्रदेश तथा संघीय सरकारका कार्यालय तथा निकायसँग नियमित वैठक तथा छलफल गरिनेछ ।
३. गैसस, समुदाय, विकास साझेदार, नीजि क्षेत्र, प्रद्रेश र संघीय सरकारका निकायसँग साझेदारी विकास गर्ने	१. नीजि क्षेत्र, समुदायमा आधारित संस्था, गैसस, विकास साझेदार, प्रदेश तथा संघीय सरकारका निकायसँग नियमित वैठक, छलफल र संचार समन्वय र साझेदारी गरी स्रोत परिचालनमा बृद्धि गरिनेछ । २. करदाता शिक्षा र राजस्व संकलनलाई अभियान रुपमा संचालन गरिनेछ । ३. व्यवसाय दर्ता तथा नविकरण कार्यविधि तर्जूमा, जानकारी र प्रचार प्रसार गरिनेछ । ४. नीजि क्षेत्रलाई कर परामर्श सेवा केन्द्र संचालन गर्न प्रोत्साहन गरी सेवाग्राहीलाई सहजीकरण गरिनेछ ।
१०.४ विकास	

रणनीति	कार्यनीति
व्यवस्थापन	
१. योजना व्यवस्थापन प्रक्रियालाई सरल, सेवाग्राहीमैत्री र पारदर्शी बनाउने	१. योजना वैंक सम्बन्धी कार्यविधि तयार गरी योजना वैंक तयार गरिनेछ र डिपिआर तयार तथा संभाव्यता अध्ययन भएका आयोजनामा मात्र बजेट विनियोजनको व्यवस्था गरिनेछ। २. कार्यविधि तयार गरी डिपिआर तयार तथा संभाव्यता अध्ययन भएका आयोजनामा मात्र बजेट विनियोजनको व्यवस्था गर्ने ३. आयोजनाको प्राविधिक लगत ईस्टिमेट नेपाली भाषामा तयार गर्ने व्यवस्था गरी कार्यान्वयन गर्ने ४. पुर्वाधार विकास गर्दा अपाङ्ग तथा वालमैत्री अवधारणा लागु गरिनेछ।
२. योजना तर्जूमा, कार्यान्वयन र अनुगमनलाई सूचनामा आधारित, सहभागितामूलक र नतिजामूलक बनाउने	२. योजना तर्जूमा तथा संचालन गर्दा जनसहभागिता अभिवृद्धि गरिनेछ। ३. आयोजना कार्यान्वयनलाई व्यवस्थित, गुणात्मक र परिणाममुखी बनाइनेछ। ४. आवधिक योजना र मध्यकालिन खर्च संरचना अनुसार नतिजामूलक ढाँचामा बार्षिक योजना तजुमाको गरिनेछ। ५. १५ लाख भन्दा माथीका लागतका आयोजनाको स्वतन्त्र प्राविधिक परीक्षकद्वारा प्रभाव मूल्याङ्कन गरिनेछ। ६. नीति, योजना तथा कार्यक्रमको नियमित, बार्षिक, मद्यावधी र आवधिक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यविधि निर्माण, अनुगमन योजना तयार तथा चौमासिक र बार्षिक समीक्षा र प्रमुख आयोजनाको प्रभाव मूल्याङ्कन गरिनेछ।
३. गैसस, नीजि क्षेत्र, समुदायमा आधारित संस्थासँग समन्वय र साझेदारीमा अभिबृद्धि गर्ने	१. गैसस तथा समुदायमा आधारित संस्था समन्वय कार्यविधि तयार गरी नियमित वैठक तथा अन्तरक्रिया संचालन गरिनेछ। २. गैसस, समुदाय, विकास साझेदार, नीजि क्षेत्र, प्रद्रेश र संघीय सरकारका निकायसँग समन्वय वैठक तथा साझेदारीका क्षेत्र बारे अन्तरक्रिया गरिनेछ।
४. सडक, भवन तथा पूर्वाधार निर्माण मापदण्ड तयार गर्ने	१. जमीनको भूबनौट, क्षमता, वर्तमान उपयोग तथा गाउँपालिकाको आवश्यकता अनुसार भूक्षेत्र निर्धारण गरी भू-उपयोग क्षेत्र निर्धारण र योजना तर्जुमा गरी लागु गरिनेछ। २. भूउपयोग योजना र निर्धारित क्षेत्र अनुसार वस्ती विकास तथा पूर्वाधार विकास योजना तर्जूमाा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ। ३. सडकको वर्गीकरण, नामाकरण र मापदण्ड सहित प्राथमिकता निर्धारण गर्ने

१०.५ प्रमुख रणनीतिक कार्यक्रम आयोजना तथा लगानी योजना

आवधिक योजनाको संस्थागत विकास र सुशासन क्षेत्रको अपेक्षित नतिजा प्राप्त गर्न गाउँपालिका स्रोत, स्थानीय संघ संस्था, समुदाय, नीजि क्षेत्र र प्रदेश तथा संघ सरकारसँग साझेदारी र सहकार्य गरी योजना अवधीमा प्राथमिकता आधारमा संस्थागत विकास तथा सुशासनको देहायअनुसारको रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना संचालन गरिनेछ।

तालिका १६ : प्रमुख रणनीतिककार्यक्रम आयोजना तथा लगानी योजना

विषय क्षेत्रगत प्रतिफल अनुसारका रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना	इकाई	योजनाको लक्ष्य		अनुमानित लागत (रु. हजार)	स्थानगत र कार्यक्रम विवरण
		आधार वर्ष ०७५/०७६	कूल लक्ष्य (२०८१/८२)		
१०.१ सुशासन, ऐन कानून तथा जवाफदेहिता				१५१००	
१०.१.१ ऐन, नियम, कार्यविधि र निर्देशिका निर्माण, प्रवोधीकरण तथा प्रकाशन	विषय	२२	३०	३६००	– संविधानको अनुसूची ८ र ९ मा उल्लिखित विषय क्षेत्र मध्ये बाँकी रहेका विषयमा केन्द्रित हुने (ऐन १६, नीतिः३, नियमः ३ वटा र कार्यविधि निर्देशिकाः ८ वटा)
१०.१.२ स्थानीय सरकार शासकीय सुधार तथा व्यवस्थापन परीक्षण कार्यक्रम	पटक	०	२	२०००	– आवधिक विकास योजनाको मद्यावधी तथा अन्तिम मूल्याङ्कन प्रक्रियासँग एकीकृत गरी संचालन गर्ने
१०.१.३ सुशासन तथा जबाफदेहिता प्रवर्द्धन कार्यक्रम	पटक	१	१५	३०००	– सामाजिक जवाफदेहिता अभिबृद्धिको एकीकृत औजारहरुको मार्गनिर्देशिका तयारी र नियमित अनुसरण गर्ने

विषय क्षेत्रगत प्रतिफल अनुसारका रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना	इकाई	योजनाको लक्ष्य		अनुमानित लागत (रु. हजार)	स्थानगत र कार्यक्रम विवरण
		आधार वर्ष ०७५/०७६	कूल लक्ष्य (२०८१/८२)		
१०.१.४ सूचना प्रविधिमैत्री शासन प्रवर्धन	पटक	०	५	३५००	- घटना दर्ता, योजना, खरिद, SUTRA जिन्सी, सम्पत्तीको अभिलेख, प्रशासन र प्रतिवेदन व्यवस्थापनमा सूचना प्रविधिको प्रयोग गर्ने
१०.१.५ विवाद मध्यस्थता, कानूनी साक्षरता तथा मेलमिलाप कार्यक्रम	पटक	१	५	२०००	- न्यायिक समितिको संयोजनमा वडाका मध्यस्थकर्ताद्वारा स्थानीय विवाद समाधान गर्ने - वडा समिति र टोल सुधार समितिको सहयोग कानूनी साक्षरता कक्षा संचालन गर्ने
१०.१.६ न्यायिक समिति र मेलमिलाप केन्द्र संचालन तथा न्यायिक कार्य सम्पादन भौतिक सुधार कार्यक्रम	पटक	०	५	१०००	- गाउँपालिका कार्यालय र वडा कार्यालयमा व्यवस्था गर्ने
१०.२ संस्थागत क्षमता विकास				**१३८३००**	
१०.२.१एकीकृत विषयगत सेवा सहितको गाउँ कार्यपालिका र वडा कार्यालय भवन निर्माण र भौतिक सुविधा व्यवस्थापन	पटक	१	५	१२०० ००	- गाउँपालिका केन्द्र र वडा नं. १, ३, ४ र ५
१०.२.२Local Governance Barometerमापन तथा लेखाजोखा कार्यक्रम	पटक	०	३	१८००	- संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट उपलब्ध स्थानीय तह संस्थागत लेखाजोखा प्रणाली (लिसा) को आधारमा संचालन गर्ने
१०.२.३अन्तर स्थानीय तह अध्ययन, परामर्श तथा टिम विल्डिङ कार्यक्रम	पटक	०	५	४५००	- पदाधिकारी र कर्मचारीलाई उत्कृष्ट कार्यसम्पादन गरीरहेका स्थानीय सरकारसँग परामर्श गर्ने र गाउँपालिकामा पदाधिकारी र कर्मचारी टिम विल्डिङ्ग सेसन संचालन गर्ने
१०.२.४ कर्मचारी प्रोत्साहन कार्यक्रम	जना	०	१०	१५००	- बढुवा, पुरस्कार र सुविधासहित कर्मचारी प्रोत्साहन कार्यविधि तयार गर्ने - कार्यविधि बमोजिम बार्षिक २ जनाको दरले १० जनालाई पुरस्कृत वा तहगत बढुवा गर्ने थप कार्य वापत मासिक सुविधा थप गर्ने
१०.२.५ जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारी क्षमता अभिबृद्दि तालिम (बार्षिक)	विषय	२	६	६०००	- ऐन, नियम तथा कार्यविधि तर्जुमा प्रक्रिया, विषयवस्तु र सम्पादन प्रक्रिया - योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, खरिद व्यवस्थापन अनुगमन तथा गुणस्तर नियन्त्रण - उपभोक्ता समितिका योजना व्यवस्थापन (प्राविधिक र व्यवस्थापकीय पक्ष) - प्राविधिक कर्मचारीका लागि विद्युतीय खरिद प्रक्रिया, नयाँ, निर्माण सामग्री, गुणस्तर र आयोजना व्यवस्थापन - जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीका लागि सफ्टवयर, इविडिङ्ग र सूचना प्रविधि प्रयोग - विषयगत तालिम (कृषि, पशु विकास, शिक्षा, स्वास्थ्य, व्यवस्थापन, खानेपानी, सरसफाई, वातावरण र विपद)
१०.२.६टोल विकास संस्था गठन र परिचालन	संख्या	०	३५	१०००	- वडा अन्तर्गत प्रमुख टोलहरुमा टोल विकास संस्था (३५ वटा) गठन गरी गाउँपालिकामा दर्ता र नविकरण गर्ने - नमूना विधान र दर्ता तथा अभिलेख, नियमन र क्षमता विकास सम्बन्धी कार्यविधि तयार गर्ने
१०.२.७ आन्तरिक नियन्त्रण	पटक	०	५	८००	- आन्तरिक लेखा परीक्षण कार्यविधि निर्माण, कर्मचारी र

विषय क्षेत्रगत प्रतिफल अनुसारका रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना	इकाई	योजनाको लक्ष्य		अनुमानित लागत (रु. हजार)	स्थानगत र कार्यक्रम विवरण
		आधार वर्ष ०७५/०७६	कूल लक्ष्य (२०८१/८२)		
प्रणाली स्थापना र सुदृढीकरण कार्यक्रम					कार्यकक्षको व्यवस्था गर्ने
१०.२.८ गाउँ कार्यापालिका विषयगत शाखा र वडा कार्यालयको कार्य कक्ष, उपकरण, प्रविधि र भौतिक सुधार	शाखा		१०	१५००	- आन्तरिक लेखा परीक्षण, वन तथा वातावरण, वडामा पंजिकरण र प्राविधिक शाखा
१०.२.९ संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण, विकास तथा सुदृढीकरण कार्यक्रम	पटक		६	१२००	- कार्यविभाजन र कार्यसम्पादन नियमावली अनुसार संगठन संरचना, दरबन्दी र तह निर्धारण गर्ने - समिति, शाखा, इकाई तथा वडा कार्यालय तथा कर्मचारीको कार्यविवरण तयार गर्ने - एकीकृत सेवा लागि लेआउट सहितको सोधपुछ, सहायता कक्ष, स्तनपान कक्ष र सेवाग्राही प्रतिछालय सहित कार्यकक्षको व्यवस्था गर्ने - संगठन तथा क्षमता विकास रणनीति सहित विस्तृत क्षमता विकास योजना तयार गर्ने
१०.२.१० लक्षित वर्ग संस्थागत संरचना तथा क्षमता विकास कार्यक्रम	पटक				- एकल महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, ज्येष्ठ नागरिक, भूमिहिन, विस्थापित तथा विपन्नहरुको संस्था तथा संजाल निर्माण र क्षमता विकास गर्ने - यस सम्बन्धी कार्यविधि तर्जूमा गरी संस्था र संजाल निर्माण गर्ने
१०.३ बित्तीय श्रोत परिचालन				६६००	
१०.३.१ आन्तरिक आयको संभावना अध्ययन र प्रक्षेपण तथा सुधार कार्ययोजना	पटक	१	२	२०००	- राजश्व सुधार कार्ययोजना अद्यावधिक गर्ने - करदाता शिक्षा र राजस्व संकलन अभियान संचालन गर्ने - व्यवसाय दर्ता तथा नविकरण कार्यविधि तर्जूमा, जानकारी र प्रचार प्रसार गर्ने
१०.३.२ करदाता शिक्षा कार्यक्रम	पटक	०	३५	१५००	- कर, शुल्क, दस्तुरको दर, संकलन प्रक्रिया, छुट तथा दण्डको व्यवस्थाबारे वडा तथा समुदायस्तरमा टोल सुधार समित मार्फत करदाता शिक्षा कक्षा संचालन गर्ने
१०.३.३ उत्कृष्ट करदाता प्रोत्साहन कार्यक्रम	जना	०	१०	६००	- कार्यविधि तथा आधार बनाएर वार्षिक ७ जना करदातालाई प्रोत्साहन गर्ने
१०.३.४ राजस्व शाखा स्थापना र सुदृढीकरण	पटक	०	१	८००	- कर्मचारी क्षमता विकास, सफ्टवेयर सञ्चालन, कर्मचारी तथा भौतिक सामग्री सहित कार्यकक्ष व्यवस्थापन
१०.३.५ अन्तर स्थानीय तह तथा सरकार समन्वय कार्यक्रम	पटक	०	५	५००	- संभावित छिमेकी स्थानीय तह, प्रदेश तथा संघीय सरकारका कार्यालय तथा निकायसँग नियमित वैठक तथा छलफल गर्ने
१०.३.६ वित्तिय व्यवस्थापन सुधार कार्यक्रम	पटक	०	५	१२००	- आधार सूचना, अभिलेख, राजश्व संकलन, प्रशासन र खर्च व्यवस्थापमा सुधार गर्ने
१०.४ विकास व्यवस्थापन				२४७००	
१०.४.१ आयोजना वैंक आयोजनाहरुको पूर्व संभाव्यता अध्ययन तथा डिपिआर तयारी	पटक	०	५	१००००	- योजना वैंक सम्बन्धी कार्यविधि तयार गरी योजना वैंक तयार गर्ने, - वार्षिक रुपमा डिपिआर र संभाव्यता अध्ययनको लागि बजेट विनियोजन गर्ने - कार्यविधि तयार गरी डिपिआर तयार तथा संभाव्यता अध्ययन भएका आयोजनामा मात्र बजेट विनियोजनको व्यवस्था गर्ने

विषय क्षेत्रगत प्रतिफल अनुसारका रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना	इकाई	योजनाको लक्ष्य		अनुमानित लागत (रु. हजार)	स्थानगत र कार्यक्रम विवरण
		आधार वर्ष ०७५/०७६	कूल लक्ष्य (२०८१/८२)		
१०.४.२ विषयगत गुरुयोजना तर्जूमाा र अद्यावधिक कार्यक्रम	विषय	१	५	७५००	- पर्यटन, यातायात, भूउपयोग र कृषि सम्बन्धी गुरुयोजना तर्जूमाा, मद्यावधी तथा अन्तिम समीक्षा र अद्यावधिक गर्ने
१०.४.३ प्राविधिक परीक्षण कार्यक्रम	आयोजना	०	२५	५०००	- १५ लाख भन्दा माथीका लागतका आयोजनाको स्वतन्त्र प्राविधिक परीक्षकद्वारा प्रभाव मूल्याङ्कन गर्ने
१०.४.४ उपभोक्ता समिति क्षमता विकास कार्यक्रम	पटक	०	५	२५००	- आयोजनाको व्यवस्थापकीय र प्राविधिक पक्ष बारे उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीलाई तालिम प्रदान गर्ने
१०.४.५ आवधिक योजना, मद्यकालिन खर्च संरचना तर्जूमा र अद्यावधिक कार्यक्रम	पटक	०	५	३०००	- आवधिक योजनाको मद्यावधि र अन्तिम मूल्याङ्कन गर्ने र मध्यकालिन खर्च संरचना तयार र वार्षिक अद्यावधिक गर्ने
१०.४.६ वस्तुस्थिति विवरण तयारी तथा अद्यावधिक कार्यक्रम	पटक	०	२	३०००	- घरधुरी सर्वेक्षण, संस्थागत सूचना तथा श्रोत नक्शा डिजिटल प्रोफाईल अद्यावधिक गर्ने
१०.४.७ नतिजामूलक अनुगमन, मुल्याङ्कन प्रणाली तथा गुणस्तर सुदृढीकरण	पटक	०	५	२५००	- नीति, योजना तथा कार्यक्रमको नियमित, बार्षिक, मद्यावधी र आवधिक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यविधि निर्माण गर्ने, योजना तयार गर्ने र, चौमासिक र बार्षिक समीक्षा गर्ने र प्रमुख आयोजनाको प्रभाव मूल्याङ्कन गर्ने - विषयक्षेत्रगत एकीकृत योजना प्रणाली लागु गर्ने
१०.४.८ गैसस, नीजि क्षेत्र, सहकारी डेस्क संचालन, समन्वय र साझेदारी	पटक	०	५	१२००	- गैसस तथा समुदायमा आधारित संस्था समन्वय कार्यविधि तयार गरी नियमित बैठक तथा अन्तरक्रिया संचालन गर्ने
संस्थागत विकास तथा सुशासन कूल जम्मा				१८४७००	

परिच्छेद ११
कार्यान्वयन योजना

११.१ संस्थागत व्यवस्था तथा मानव संशाधन योजना

संघीय तथा स्थानीय कानूनको दायरामा रही तयार गरिएको यस आवधिक योजनाको सफलता यसको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा भर पर्दछ । आवधिक विकास योजनाको लक्ष्य तथा उद्देश्य हासिल गर्न यस गाउँपालिकाले तत्काल संवैधानिक व्यवस्था बमोजिमको कार्यविभाजन तथा कार्यसम्मादन नियमावली तयार तथा स्वीकृत गरी लागू गर्नु पर्ने देखिन्छ । यसैगरी वडा कार्यालय समेत गाउँ कार्यपालिकाबाट प्रवाह गर्ने सेवा सुविधा र सम्पादन गर्ने कार्यलाई प्रभावकारी र नतिजामुखी बनाउन संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गरी कार्यालयको संगठन संरचना, कर्मचारी दरबन्दी र कार्यविवरण तयार गर्नु पर्ने देखिन्छ । यस गाउँपालिकामा हाल संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट प्रस्तावित नमूना संगठन संरचना तथा कर्मचारी दरबन्दीलाई समेत व्यवस्था हुन सकेको छैन ।

लामो समयपश्चात जननिर्वाचित प्रतिनिधिको नेतृत्वमा गापा सञ्चालनमा आउनु आफैमा महत्वपूर्ण विषय हो । ऐन, नियमावली र निर्देशिकामा व्यवस्था भएका गाउँपालिका भित्रका विभिन्न समितिहरु गठन भइ क्रियाशिल छन् । गाउँपालिका भित्र ५ वटा शाखा, ११ वटा ईकाई, १ वटा निकाय र ५ वटा वडा कार्यलय स्थापना भई सञ्चालनमा रहेको छ । यी शाखा र उपशाखामा १९ जना कर्मचारी कार्यरत छन् । त्यसरी नै ५ वटा वडा कार्यालयमा ३ जनाको दरले १५ जना कर्मचारी कार्यरत रहेकाछन् । समग्रमा गाउँपालिकाको कार्यन्वयन क्षमता मध्यम

११.२ स्रोत अनुमान तथा प्रक्षेपण

उत्तरगया गाउँपालिकाको यस प्रथम आवधिक विकास योजना गाउँपालिका लगायत स्थानीयस्तरका सबै सरोकारवालाहरुको सार्थक प्रयत्नबाट कार्यान्वयन हुनेछ । नतिजा तालिकामा उल्लेखित लक्ष्य प्राप्त गर्न तर्जूमाा गरिएको कार्यान्वयन तथा लगानी योजनामा गाउँपालिकाको आन्तरिक र वाह्य श्रोत तथा सरोकारवालाको लगानी स्रोतहरुको प्रक्षेपण गरी योजनाको लागि उपलब्ध हुन सक्ने कूल स्रोतको प्रक्षेपण गरिएको छ ।

प्रक्षेपन गर्ने क्रममा आन्तरिक आय र रोयल्टी बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने बजेट २० प्रतिशतले बृद्धि हुने अनुमान गरिएको छ । त्यसरी नै संघ र प्रदेशबाट प्राप्त हुने समानीकरण र सशर्त अनुदानमा १५ प्रतिशतले र विकास साझेदार, निजि क्षेत्र र समुदायको सहभागितामा १० प्रतिशतले बृद्धि हुने अनुमान गरिएको छ । यस आकलनको आधारमा आगामी ५ वर्षमा ३ अर्ब ८ करोड, ६६ लाख बजेट प्रबाह हुने देखिन्छ ।

तालिका१७: प्रक्षेपण गरिएको आवधिक/बार्षिक बजेट (रू. हजारमा)

बजेटका स्रोतहरु	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	जम्मा
आन्तरिक आय रकम	५८८	१५००	१८००	२१६०	२५९२	३११०	१११६२
संघ सरकारको राजस्व बाँडबाँड प्राप्त कुल रकम	०	४०७००	४६८०५	५३८२६	६१९००	७११८५	२७४४१५
प्रदेश सरकारको राजस्व बाँडबाँड प्राप्त कुल रकम	०	६६१२	७६०४	८७४४	१००५६	११५६४	४४५८१
रोयल्टीबाट प्राप्त रकम	१००००	६७५००	८१०००	९७२००	११६६४०	१३९९६८	५०२३०८
संघ सरकारबाट प्राप्त वित्तीय समानीकरण अनुदान	६६५६२	७४४००	८५५६०	९८३९४	११३१५३	१३०१२६	५०१६३३
संघ सरकारबाट प्राप्त सशर्त अनुदान	०	१०१०००	११६१५०	१३३५७३	१५३६०८	१७६६५०	६८०९८१
संघ सरकारबाट प्राप्त विशेष अनुदान रकम	०	१७६२१	२०२६४	२३३०४	२६७९९	३०८१९	११८८०८
संघ सरकारबाट प्राप्त समपुरक अनुदान रकम			०	०	०	०	०

बजेटका स्रोतहरु	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	जम्मा
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त वित्तीय समानीकरण अनुदान		९८९६	११३८०	१३०८७	१५०५१	१७३०८	६६७२३
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त ससर्त अनुदान		२५०९	२८८५	३३१८	३८१६	४३८८	१६९१७
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त विशेष अनुदान			०	०	०	०	०
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त समपुरक अनुदान			०	०	०	०	०
गैसस, अगैसस, विकास साझेदारबाट संचालित आयोजना/कार्यक्रममा लगानी रकम		१०३२००	११३५२०	१२४८७२	१३७३५९	१५१०९५	६३००४६
समुदायको लगानी तथा योगदान रकम		१०११५	१११२७	१२२३९	१३४६३	१४८०९	६१७५३
निजी क्षेत्रको लगानी रकम	०	२८२१८	३१०४०	३४१४४	३७५५८	४१३१४	१७२२७४
अ ल्या		५०००					
कूल बार्षिक बजेट	**७७१५०**	**४६८२७१**	**५२९१३५**	**६०४८६१**	**६९१९९५**	**७९२३३७**	**३०८६५९९**
आन्तरिक आय रकमको योगदान प्रतिशत	०.८	०.३	०.३	०.४	०.४	०.४	०.४

चित्र.१.: गाउपालिकाको वित्तीय श्रोत प्रक्षेपण

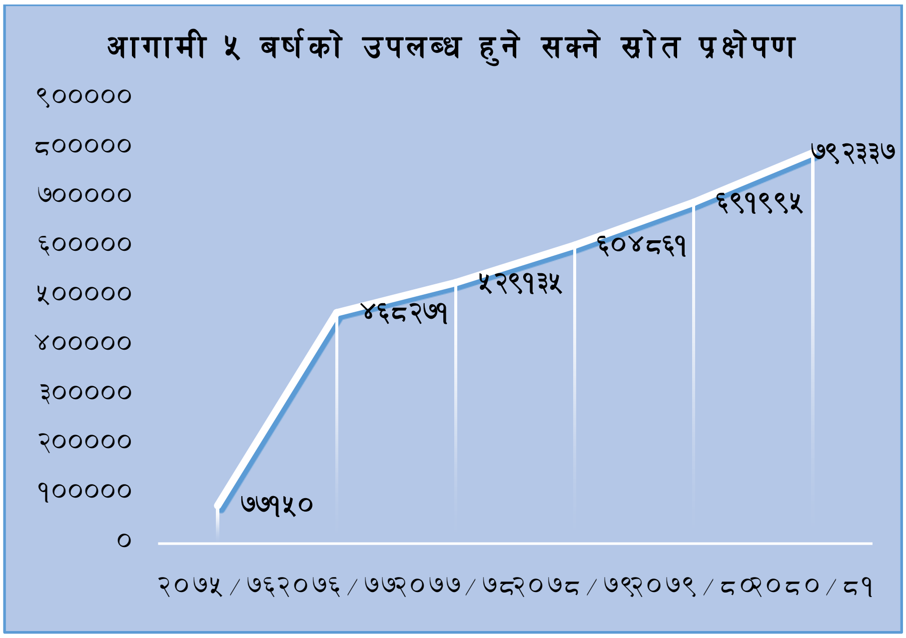

गत ३ वर्षमा संघबाट समपूरक अनुदान र प्रदेशबाट समपुरक र विशेष अनुदान प्राप्त भएको देखिदैन । श्रोत प्रवाह विश्लेषणमा यस क्षेत्रको योगदानलाई समावेश नगरिए तापनि गाउँपालिकाले समपुरक बजेटको व्यवस्था गरेर थप बजेट र समसामयिक परिस्थितिमा विशेष अनुदान प्राप्त गर्न सकने सम्भावनालाई नकार्न भने सकिन्न । त्यसो भएको हुनाले यो अवधिमा माथि उल्लेख गरे भन्दा बढि बजेट प्राप्त हुन सक्ने देखिन्छ ।

नोटः

- *यस प्रक्षेपनमा आव २०७५/७६ को संशोधित आयलाई आधार वर्षको आय र आ.व. २०७६/७७ को लागि प्रस्तावित आयलाई नै सो वर्षको अनुमानित आयको रुपमा गणना गरिएको छ ।*

- *कुल आयमा आ.व २०७५/७६ को संशोधित आयलाई समावेश गरिएको छैन। २०७६/७७ देखि २०८०/८१ (५ वर्षको) आयलाई मात्र कुल अनुमानित आयमा समावेश गरिएको छ।*
- *सामजिक सुरक्षातर्फको आय एवं अन्य स्थानीय तह, जिल्ला समन्वय समितिबाट प्राप्त हुनसक्ने आयलाई यस प्रक्षेपणमा समावेश गरिएको छैन।*

११.३ विषयक्षेत्र अनुसार प्रस्तावित बजेट

कार्यशाला गोष्ठीको छलफल, प्राविधिक संभाव्यता तथा प्रति इकाई लागतका आधारमा आवधिक विकास योजनाको नतिजा प्राप्त गर्नका लागि प्रस्तावित आयोजना तथा कार्यक्रम लगायत अति आवश्यक नियमित तथा सालबसाली कार्यक्रम संचालन गर्न आवश्यक स्रोतको अनुमान गरिएको छ। सो अनुसार आवधिक विकास योजना अवधिलाई जम्मा ३ अरब, ९८ करोड, २७ लाख ९५ हजार अनुमान गरिएको छ। यसका लागि हाल बार्षिक ३ अर्ब ८ करोड, ६६ लाख परिचालनको अनुमान रहेकोमा बार्षिक ७९ करोड ६५ लाख ५९ हजार लगानी आवश्यक देखिन्छ । योजनाको प्रतिफल वा विषय क्षेत्रअनुसारको अनुमानित रकम देहायअनुसार तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका १८: विषयक्षेत्र अनुसार कुल प्रस्तावित बजेट

सि. नं.	विषय क्षेत्र तथा उप क्षेत्र	रकम (रु. हजारमा)	प्रतिशत
उद्देश्य १	**आर्थिक विकास**	**४६५५००**	**११.६९**
प्रतिफल १.१	कृषि विकास	१३५०००	३.३९
प्रतिफल १.२	सिंचाई विस्तार	९००००	२.२६
प्रतिफल १.३	पशु विकास	१८९५००	४.७६
प्रतिफल १.५	उद्योग र व्यापार	४१०००	१.०३
प्रतिफल १.६	वित्तीय सेवा, श्रम र रोजगार	१००००	०.२५
उद्देश्य २	**सँस्कृति तथा पर्यटन**	**३३२०००**	**८.३४**
प्रतिफल २.१	सँस्कृती तथा पर्यटन	३३२०००	८.३४
उद्देश्य ३	**सामाजिक विकास**	**७११८६०**	**१७.८७**
प्रतिफल ३.१	शैक्षिक विकास	३०९३००	७.७७
प्रतिफल ३.२	स्वास्थ्य तथा पोषण	३७०००	०.९३
प्रतिफल ३.३	खानेपानी तथा सरसफाई	१०२१६०	२.५७
प्रतिफल ३.४	लैससास	१९१९००	४.८२
प्रतिफल ३.५	युवा तथा खेलकुद	७१५००	१.८०
उद्देश्य ४	**पूर्वाधार विकास**	**२,०८७,२५०**	**५२.४१**
प्रतिफल ४.१	सडक तथा यातायात	१,८००,५००	४५.२१
प्रतिफल ४.२	आवास, भवन र शहरी विकास	२५०,०००	६.२८
प्रतिफल ४.४	सूचना तथा संचार	३६,७५०	०.९२
उद्देश्य ५...	**उर्जा विकास**	**१०८,२८५**	**२.७२**
प्रतिफल ५.१	विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा	१०८,२८५	२.७२
उद्देश्य ६..	**वन तथा वातावरण**	**७४८५०**	**१.८८**
प्रतिफल ६.१	वन तथा जैविक विविधता	३४५००	०.८७

सि. नं.	विषय क्षेत्र तथा उप क्षेत्र	रकम (रु. हजारमा)	प्रतिशत
प्रतिफल ६.२	भू तथा जलाधार व्यवस्थापन	३०६००	०.७७
प्रतिफल ६.३	वातावरण व्यवस्थापन	९७५०	०.२४
उद्देश्य ७...	**विपद व्यवस्थापन**	**२६०५०**	**०.६५**
प्रतिफल ७.१	विपद व्यवस्थापन	**२६०५०**	०.६५
उद्देश ८	**संस्थागत विकास र सुशासन**	१७७०००	४.४४
प्रतिफल ८.१	नीति तथा कानून	१५१००	०.३८
प्रतिफल ८.२	संगठन तथा क्षमता विकास	१३३८००	३.३६
प्रतिफल ८.३	श्रोत परिचालन	८९००	०.२२
प्रतिफल ८.४	विकास व्यवस्थापन	१९२००	०.४८
	कुल जम्मा	**३,९८२,७९५**	**१००.००**

११.४ श्रोत परिचालन रणनीति

आवधिक विकास योजनामा प्रस्तावित आयोजना तथा कार्यक्रम संचालन गरी अपेक्षित नतिजा हासिल गर्न कूल ३ अरब, ९८ करोड २७लाख ९५ हजार रुपैया आवश्यक पर्ने अनुमान गरिएको छ । आवधिक विकास योजनाको अवधि ५ बर्षमा विभिन्न स्रोतहरुबाट ३ अर्ब ८ करोड, ६६ लाख श्रोत प्रक्षेपण गरिएकोमा ८९ करोड ६१ लाख ९६ हजार रुपैया अपुग हुने देखिन्छ । यस सम्बन्धी विवरण देहायअनुसार तालिमामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १९: उपलब्ध हुन सक्ने बजेट अनुमानित खर्चको तुलना

रकम रु. हजारमा

आवश्यक श्रोत अनुमान तथा उपलब्ध हुन सक्ने बजेट अनुमान	रकम	प्रतिशत
आवधिक योजनाको आवश्यक श्रोत अनुमान	३,९८२,७९५	१००
आवधिक योजना अवधिमा उपलब्ध हुन सक्ने श्रोतको प्रक्षेपण	३,०८६,५९९	७७.५०
अपुग श्रोत	८९६,१९६	२२.५०

आवधिक योजना कार्यान्वयनका लागि उपरोक्त नपुग श्रोत रकमको परिचालनका लागि देहायअनुसारको रणनीति अख्तियार गरिनेछ ।

- आन्तरिक श्रोत (सम्पत्ती कर, व्यवसाय कर, सेवा शुल्क, नदीजन्य पदार्थ विक्री) दायरा र दर बढाउने तथा प्रक्रिया व्यवस्थित गर्ने
- संघीय र प्रदेश सरकारसँग अनुदान रकम बढाउन पैरवी गर्ने
- गैसस तथा विकास साझेदारसँग साझेदारी र सहकार्य बृद्धि गर्ने
- स्वदेश तथा विदेशमा भएका संस्था तथा व्यक्तिबाट सहयोग जुटाउने
- जनश्रम, स्थानीय स्रोत र सामग्री योगदानमा बृद्धि गर्ने
- निजी क्षेत्रको लगानी र साझेदारी अभिबृद्धि गर्ने
- संघ तथा प्रदेश सरकारसँग समपुरक गरी आयोजना संचालन गर्ने
- उत्पादनमूलक आयोजनामा नेपाल सरकारको स्वीकृती लिई ऋण परिचालन गर्ने
- लगानी सम्मेलन तथा पैरवी गरी लगानी भित्राउने

११.५ आवधिक विकास योजना कार्यान्वयन

आवधिक योजनामा आधारित भई वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जूमा गरी आवधिक योजनाको कार्यान्वयन गरिनेछ । यसरी वार्षिक योजना तथा वजेट तर्जूमा गर्दा आवधिक योजनाको समग्र लक्ष्य, रणनीति तथा प्राथमिकता, नीति तथा कार्यनीति एवं कार्यक्रमलाई आधार लिईनेछ ।

आवधिक विकास योजनामा आधारित भई तीन बर्षको खर्चको प्रक्षेपण सहित मध्यकालिन खर्च संरचना तयार गरिनेछ र सो बमोजिम प्राथमिकता प्राप्त कार्यक्रममा वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जूमा गरी कार्यान्वयन गरिने छ । यसरी वार्षिक योजना तथा वजेट तर्जूमा गर्दा आवधिक योजनाको समग्र लक्ष्य, रणनीति तथा प्राथमिकता, विषयक्षेत्रगत उद्धेश्य तथा कार्यक्रमलाई आधार लिईने छ ।

आवधिक विकास योजनाको स्वीकृती पछि गाउँ कार्यपालिकाले सवै विषयगत समिति एवं शाखा, सवै वडा कार्यालय तथा सम्बन्धित सरोकारवालालाई बार्षिक योजना मार्फत योजनाको कार्यान्वयनको लागि लिखित जानकारी गराइने छ । आवधिक विकास योजनको लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, नतिजा तालिका तथा भौतिक लक्ष्य र कार्यक्रमका आधारमा सहभागितात्मक प्रक्रिया मार्फत वार्षिक योजनाको तर्जूमा गरी आवधिक योजनाको कार्यान्वयन सुनिश्चित गरिने छ ।

११.६ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजना

पृष्ठभूमि

गाउँपालिका क्षेत्रको समग्र विकासका लागि निर्धारित लक्ष, उद्धेश्य तथा अपेक्षित प्रतिफलहरु प्राप्तिमा प्रभावकारी अनुगमन हुन आवश्यक छ । आवधिक योजनाको कार्यान्वयनका लागि वार्षिक योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीको स्थापना गरी आफूले निर्धारण गरेका लक्ष्य तथा उद्देश्य हासिल गर्ने दिशातर्फ भएको प्रगति सुनिश्चित गर्नुपर्ने देखिन्छ । कार्यान्वयनका दौरान आईपर्ने समस्याहरुको समस्या समाधान एवं गरिएको लगानी तथा साधनको प्रवाह आशातित ढंगबाट भए नभएको जानकारी प्राप्त गर्नुपर्ने हुन्छ । तसर्थ गाउँपालिकाले आवधिक विकास योजनाको आधारमा वार्षिक विकास योजना तर्जुमा गर्नुपर्ने एवं सो का लागि वार्षिक योजना कार्यान्वयन तालिका समेत तयार गर्नेछ । यसरी तयार भएको कार्यान्वयन तालिकामा अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका कार्यहरूसमेत निर्दिष्ट गर्ने एवं सो अनुसार अनुगमन गर्ने कार्यप्रणाली स्थापित गरिनेछ ।

अनुगमन तथा मूल्याकंनको जिम्मेवारी

आवधिक विकास योजनाको प्रभाव, असर, प्रतिफलको नतिजा मापन तथा संचालित कार्यक्रमको प्रक्रिया अनुगमन गरिनेछ । प्रक्रिया अनुगमन तथा प्राप्त नतिजाको मापन गर्ने जिम्मेवारी गाउँ कार्यपालिकाको हुनेछ भने यस कार्यमा सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन समितिलाई परिचालन गर्नेछ । गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको जिम्मेवारी तथा विधि देहायअनुसार रहेको छ ।

- गाउँ कार्यपालिका तथा विषयगत समिति
- सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन समिति
- जिल्ला समन्वय समिति
- विषयगत शाखा उपशाखा, परियोजना, संघ, संस्था
- नागरिक समाज संस्था तथा तेश्रो पक्ष

अनुगमन तथा मूल्याकंन विधि तथा प्रक्रिया

आवधिक विकास योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका औजार तथा विधि देहायअनुसार रहनेछ ।

- स्थलगत अनुगमन

- कार्ययोजना (लक्ष्य) र प्रगति विच तुलना
- नागरिक अनुगमन
- नतिजामा आधारित ढाँचा अनुसार बार्षिक समीक्षा
- नतिजामूलक ढाँचा अनुसार सहभागितामूलक मध्यावधि समीक्षा
- नतिजामूलक ढाँचा अनुसार सहभागितामूलक अन्तिम समीक्षा (तेश्रो पक्षबाट मूल्याङ्कन)

आवधिक तथा बार्षिक योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको ढाँचा तथा प्रक्रिया देहायअनुसार प्रस्ताव गरिएको छ । यस बमोजिम नतिजामूलक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजना तयारी गरी आवधिक विकास योजना समेत बार्षिक योजना अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको व्यवस्था गाउँपालिकाले गर्नेछ ।

तालिका २०: आवधिक योजनाको अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रक्रिया

के गर्ने?	पुष्टयाई के बाट गर्ने?	कहिले गर्ने?	कसरी गर्ने?	कसले गर्ने?
प्रभाव तह अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	- प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन - प्रभाव अनुगमन प्रतिवेदन - अध्ययन/सर्वेक्षण प्रतिवेदन - मध्यावधी समीक्षा - वस्तुस्थिति विवरण - आयोजना/कार्यक्रम प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन	- योजना अवधि समाप्त भएको २ वर्ष - मध्यावधि (तेश्रो बर्षको अन्त्यमा) - प्रभाव नजिता अनुगमन (अन्तिम बर्ष)	- नतिजामूलक अनुगमन खाका अनुसार नतिजा मापन गर्ने - सहभागितामूलक छलफल गर्ने - अध्ययन तथा सर्वेक्षण गर्ने - कार्यपालिका र सभाको बैठकमा समीक्षा गर्ने	- गाउँ कार्यपालिका, सरोकारवाला र तेश्रो पक्ष
असर तह अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	- मद्यावधी समीक्षा प्रतिवेदन - असर अनुगमन प्रतिवेदन - बार्षिक समीक्षा प्रतिवेदन - अध्ययन/सर्वेक्षण प्रतिवेदन - वस्तुस्थिति विवरण	- बार्षिक, मद्यावधि र अन्तिम बर्ष	- नतिजामूलक अनुगमन खाका अनुसार नतिजा मापन गर्ने - नमूना सर्वेक्षण गर्ने - गाउँ कार्यपालिका वैठकमा समीक्षा गर्ने - आयोजना कार्यक्रमको कार्य सम्पादन प्रतिवेदन विश्लेषण गर्ने - आयोजना तथा कार्यक्रम सम्पन्न स्थिति र खर्च विवरण अध्ययन गर्ने - सामाजिक परीक्षण र प्रतिवेदन विश्लेषण गर्ने - सहभागितामूलक रुपमा समीक्षा गोष्ठी गन	- सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समिति र तेश्रो पक्ष
प्रतिफल अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	- चौमासिक प्रगति प्रतिवेदन - बार्षिक समीक्षा प्रतिवेदन - वस्तुस्थिति विवरण	- चौमासिक, अर्धवार्षिक, बार्षिक र मद्यावधी	- स्थलगत अनुगमन गर्ने - बार्षिक कार्ययोजनाको लक्ष्य र प्रगति विवरणको तुलना गर्ने - नतिजामूलक अनुगमन खाका अनुसार नतिजा मापन गर्ने - विषयगत समिति र कार्यपालिका वैठकमा समीक्षा गर्ने - सामाजिक परीक्षण गर्ने तथा प्रतिवेदन विश्लेषण गर्ने	- गाउँ कार्यपालिका, सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समिति
कार्यक्रम वा प्रक्रिया अनुगमन	- मासिक प्रगति प्रतिवेदन - चौमासिक प्रगति प्रतिवेदन - गुणस्तर अनुगमन प्रतिवेदन	- पटके, मासिक, चौमासिक र बार्षिक	- स्थलगत अनुगमन गर्ने - चौमासिक कार्ययोजनाको लक्ष्य र प्रगति विवरणको तुलना गर्ने - विषयगत समिति र कार्यपालिका वैठकमा समीक्षा गर्ने	- अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण समिति, वडा समिति, विषयगत शाखा, इकाई परियोजना तथा गैसस

अनुसूचिहरू

अनुसूची १: नतिजा तालिका

गाउँपालिकाको विकास प्रयासलाई योजनाबद्ध रुपमा दीर्घकालिन सोच तथा ध्येय तर्फ उत्मुख तथा अग्रसर गराउन र लक्ष्य, उद्देश्य तथा अपेक्षित नतिजा हासिल गर्न नतिजामूलक योजनाको ढाँचामा देहायको तालिकामा दिईएको छ।

नतिजा तालिका

नतिजा श्रृङ्खला	सूचक तथा पुष्ट्याईका आधारहरु							जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान
	सूचक		आधाररेखा (आ.व. ०७५/७६ सम्मको अवस्था)	लक्ष्य (सम्मको अवस्था)			पुष्ट्याईका आधारहरु	
	विवरण	इकाई		पहिलो वर्ष ०७६/७७	तेश्रो बर्ष ०७९/७९	पाँचौ बर्ष ०८१/८२		
लक्ष्य : *उत्तरगयाबासीको रोजगारी, आय र जीवनस्तरमा गुणात्मक र दीगो सुधार भएको हुनेछ*	रोजगारी दर (Province 3 Report, 2019_	प्रतिशत	५४.३	५८.०	६२.०	६६.०	–गाउँपालिकाकोवस्तुस्थिति विवरण –(के) अध्ययन तथा सर्वेक्षण प्रतिवेदन –मध्याबधि, अन्तिम मूल्याङ्कन प्रतिवेदन) –बार्षिक प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन	–यो आवधिक योजना वार्षिक योजना मार्फत प्रभावकारी रुपमा कार्यन्वयन भएको हुनेछ।
	प्रति व्यक्ति वार्षिक आय (NHDR२०१४)	रु. हजारमा	१६७.५	२००	२२५	२५०		
	पक्की घर (Digital Profile 2019)	प्रतिशत	३.०९	५	८	१०		
	वार्षिक आम्दानीको दुई तिहाई भन्दा बढी रकम खानामा खर्च गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	१४	१३	११	१०		
	वेरोजगार दर	ज्ना	२.५	२.४	२.०	१.५		
	शैक्षिक सूचक	मन	०.३४९	०.४००	०.४५०	०.५००		
उद्देश्य (असर) १:उत्पादन, रोजगारी र आयमा दीगो वृद्धि *भएको हुनेछ*	कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रमा रोजगार बढेको	ज्ना	२१३०	२२००	२५००	२७००	• गाउँ वस्तुगत विवरण (Village Profile) • बार्षिक प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदनप्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन	– उत्पादन र रोजगारमुखी संघ, प्रदेश र स्थानीय नीति र कानून तर्जूमा हुनेछ। – सरकारी, गैरसरकारी र निजी क्षेत्रको लगानीमा कमी भएको हुने छैन – जलवायु परिवर्तन र विपदको असर न्यून हुनेछ।
	उद्योग र व्यवसाय क्षेत्रमा रोजगार बढेको	जना	३५९	४४०	६००	७५०		
	पर्यटन तथा सेवा क्षेत्रमा रोजगार बढेको	जना	९	२०	५०	१००		
	प्रति परिवार वार्षिक औषत आय बढेको	रु.	२७,६१३	३०,०००	४०,०००	५०,०००		
	बार्षिक ५०,००० भन्दा कम आम्दानी हुने परिवार घटेको	प्रतिशत	४०	३५	२५	१५		
	वार्षिक आम्दानीको दुई तिहाई भन्दा बढी रकम खानामा खर्च गर्ने जनसंख्या घटेको	प्रतिशत	३५	३०	२०	१०		
	रोजगार जनसंख्या बढेको	संख्या	२८३	५००	१०००	१५००		
प्रतिफल १.१: कृषि उत्पादनमा	आफ्नो उत्पादनबाट वर्षभरी खान पुग्ने परिवार बण्केो	प्रतिशत	३०.६२	३१	३३	३५	–गाउँ वस्तुगत विवरण	–कृषि सेवा तथा प्रविधी

नतिजा श्रृङखला	सूचक तथा पुष्ट्याईका आधारहरु							जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान
	सूचक		आधाररेखा (आ.व. ०७५/७६ सम्मको अवस्था)	लक्ष्य (सम्मको अवस्था)			पुष्ट्याईका आधारहरु	
	विवरण	इकाई		पहिलो वर्ष ०७६/७७	तेश्रो बर्ष ०७९/७९	पाँचौ बर्ष ०८१/८२		
बृद्धि भएको हुनेछ ।	साना किसान तथा उत्पादकको औषत वार्षिक आय बण्ेका	रु. हजारमा	९०	१००	११०	१२०	(Village Profile) – बार्षिक प्रगतिप्रतिवेदन – अनुगमन प्रतिवेदन	प्रवाहमा वैकल्पिक प्रणालीको प्रयोग भएको हुनेछ – कृषि वातावरणीय ह्रास कम भएको हुनेछ ।
	जमीनको उत्पादकत्व प्रति हेक्टर (वार्षिक औषत कुल कृषि उत्पादन) बण्ेका	रु. हजारमा	३६०	३८०	३९०	४००		
	सक्रिय व्यवसायिक कृषक सूमह	संख्या	२१	२५	३०	४०		
	व्यवसायिक उत्पादनमा संलग्न कृषक	संख्या	२२	४५	७५	१००		
	वार्षिक तरकारी उत्पादन	क्विन्टल	११८५०	१३०००	१७०००	२००००		
	वार्षिक फलफुल उत्पादन	क्विन्टल	३९९०	४२००	४५००	६०००		
	वार्षिक आलु उत्पादन	क्विन्टल	१८००००	१९००००	२०००००	२२००००		
	वार्षिक नगदे वाली उत्पादन	क्विन्टल	१०५२७	१३०००	१७०००	२००००		
	वार्षिक तेलहन उत्पादन	क्विन्टल	२०८०	२२००	२४००	२५००		
	वार्षिक मह उत्पादन	के.जि.	७०३९	८०००	१००००	१२०००		
प्रतिफल १.२: खेतीयोग्य भूमीमा भरपर्दो सिंचाई सुविधा पुगेको हुनेछ ।	१२ है महिना सिंचाई हुने क्षेत्र	रोपनी	७००	८००	९००	१०००	– गाउँ वस्तुगत विवरण – – गाउँपालिकाको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन	– कृषि सेवाप्रवाहमा नयाँ प्रविधीको प्रयोग हुनेछ – सिंचाई विकासको लागि लगानीमा बृद्धि भएको हुनेछ ।
	सुचारु नयाँ प्रविधिमा आधारित सिंचाई आयोजना (पोखरी, ड्रिप, लिफ्ट आदि)	संख्या	४	४	४	४		
प्रतिफल १.३पशुजन्य उत्पादनबाट आयमा बृद्धि भएको हुनेछ ।	कुखुरा तथा पन्छीको बार्षिक मासु उत्पादन	मे.टन	२२०	२५०	२८०	३००	– गाउँ वस्तुगत विवरण (प्रोफाइल) – सर्वेक्षण प्रतिवेदन – प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन	– संघ र प्रदेश सरकारले पशुपालन अभिबृद्धि नीति अवलम्वन गर्नेछन् । – पशु सेवा र प्रविधी प्रवाहमा वैकल्पिक प्रणालीको प्रयोग हुनेछ । – जलवायु परिवर्तन तथा विपद असर न्यून भएको छ।
	सुँगुर वा वंगुरको बार्षिक मासु उत्पादन	मे.टन	५५	६५	८५	१००		
	माछाको बार्षिक उत्पादन	मे.टन	०	०	०	२		
	खसी, वोका, भेडाको बार्षिक मासु उत्पादन	मे.टन	१२९	१५०	१८०	२२०		
	राँगाको बार्षिक मासु उत्पादन	मे.टन	८	१०	१२	१४		
	बार्षिक दूध उत्पादन	लिटर	५०९१७५	७०००००	९०००००	१३०००००		
	व्यवसायिक पशुपालन व्यावसायमा संलग्न परिवार	संख्या	४२	८०	१२५	२५०		

नतिजा श्रृङ्खला	सूचक तथा पुष्ट्याईका आधारहरु							जोखिम पक्ष तथा पूर्वानुमान
	सूचक		आधाररेखा (आ.व. ०७५/७६ सम्मको अवस्था)	लक्ष्य (सम्मको अवस्था)			पुष्ट्याईका आधारहरु	
	विवरण	इकाई		पहिलो वर्ष ०७६/७७	तेश्रो बर्ष ०७९/७९	पाँचौ बर्ष ०८१/८२		
	व्यवसायिक पशुपालन बाट रोजगार जनसंख्या	ज्ना	८९	१००	१५०	२५०		
	चरन क्षेत्र	रोपनी	१०००	१३००	१७००	२०००		
	पशुपालन सम्बन्धी प्रविधि (खोप, कृत्रिम प्रजनन्, क्यासट्रेसन आदि) उपयोग गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	२०	३०	४५	६०		
प्रतिफल १.४: उद्योगको स्थापना एवं प्रवर्द्धन भएको हुनेछ ।	उद्योग तथा व्यवसायमा (सेवामूलकसमेत) रोजगारी	संख्या	३५९	४४०	६००	७५०	– गाउँ वस्तुगत विवरण प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन	– उद्यम तथा व्यापार प्रवर्धन सम्बन्धी संघीय प्रदेश तथा स्थानीय कानून तथा नीति तत्काल तज''''मा भई कार्यान्वयन हुनेछ । – औद्योगिक विकास नीति तज मा हुनेछ ।
	सुचारु व्यापार व्यवसाय	संख्या	२२	५०	१५०	२५०		
	चालु लघु उद्योग	संख्या	१००	१५०	२५०	३५०		
	चालु घरेलु उद्योग	संख्या	४	१०	३०	५०		
	साना उद्योग	संख्या	२	५	१४	१७		
	कच्चा पदार्थको निकासी परिमाण	रु. हजारमा	३०००	४०००	८०००	१००००		
	उत्पादन र बजारीकरण सहकारी संस्था	संख्या	०	३	४	५		
प्रतिफल १.५: बैंक तथा वित्तीय सेवामा सवैको पहुँच भएको हुनेछ ।	सहकारी तथा वित्तीय संस्थामा आवद्ध घरपरिवार	प्रतिशत	५४	६०	७०	८०	– गाउँ वस्तुगत विवरण – प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन	– संघीय संरचना अनुसार वित्तीय सेवा प्रदायकको सेवा समायोजन भएको हुनेछ –
	सेवा सुचारु वैक शाखा र वित्तीय सेवा प्रदायक	संख्या	१६	१६	१६	१६		
	बैंक र वित्तीय संस्थाबाट औद्योगिक, व्यवसायिक तथा कृषि क्षेत्रमा लगानी रकम	रु. लाखमा	२८२	३००	४००	५००		
	बैकमा खाता हुने वा सेवा उपयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	७९.५९	८२	८५	९०		
प्रतिफल १.६: स्थानीय कला तथा संस्कृतिको संरक्षण तथा सम्बर्द्धन भएको हुनेछ ।	संरक्षित कला, सँस्कृति र सम्पदा	संख्या	१		१	१	– वस्तुस्थिति विवरण (प्रोफाइल) – सर्वेक्षण प्रतिवेदन	–
	स्थानीय कला, संस्कृति, सम्पदा, भाषा साहित्यमा आधारित प्रकाशन	संख्या	१			१		

नतिजा श्रृङ्खला	सूचक तथा पुष्ट्याईका आधारहरु							जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान
	सूचक		आधाररेखा (आ.व. ०७५/७६ सम्मको अवस्था)	लक्ष्य (सम्मको अवस्था)			पुष्ट्याईका आधारहरु	
	विवरण	इकाई		पहिलो वर्ष ०७६/७७	तेश्रो बर्ष ०७९/७९	पाँचौ बर्ष ०८१/८२		
प्रतिफल १.७:पर्यटकीय पूर्वाधारको विकास भएको हुनेछ ।	पर्यटन र व्यवसायमा संलग्न परिवार	ज्ना	९	२०	५०	१००	– वस्तुस्थिति विवरण (– प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन	– – संघ, प्रदेश तथा विकास साझेदार र निजी क्षेत्रबाट लगानी बृद्घि हुनेछ ।
	भमण गर्ने वार्षिक पर्यटक (बाह्य)	संख्या	२०००	४०००	६०००	१००००		
	भ्रमण गर्ने वार्षिक पर्यटक (आन्तरिक)	संख्या	२९५००	३५०००	४००००	५००००		
	व्यवस्थित पर्यटकीय स्थल	संख्या	१	३	६	९		
	व्यवस्थित होमस्टे र ग्रामीण पर्यटकीय गाउँ	संख्या	०	१	३	४		
	संचालित तथा व्यवस्थित पदमार्गको लम्बाई	कि.मि.	६७.५	७५	८०	९०		
	व्यवस्थित मेला वा जात्रा र सम्पदा	संख्या	७	८	९	१०		
उद्देश्य (असर) २: स्वस्थ, प्रतिस्पर्धी र सीपयुक्त मानव संशाधनको विकास हुनेछ।	स्नातक तह उतीर्ण अपाङ्ग	ज्ना	१२	१२	१५	१७	– गाउँ वस्तुगत विवरण (प्रोफाइल) – सर्वेक्षण प्रतिवेदन – प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन	– शिक्षा र स्वास्थ्य क्षेत्र सम्पूर्ण तवरले राज्यले जिम्मा लिएको हुनेछ ।
	महिला शिक्षकको अनुपात	संख्या	१:०.६५	१:०.६५	१:०.६५	१:०.६५		
	झाडापखालाको संक्रमण दर (प्रति हजारमा)	ज्ना	२७९	२५०	२२५	२००		
	स्वाशप्रश्वासको संक्रमण (ARI) दर	प्रति हजारमा	७७८	७००	६५०	५००		
	वैदेशिक रोजगारीमा गएका युवा	संख्या	५३३	५५०	५५०	५५०		
प्रतिफल २.१:पूर्व प्राथमिक तथा प्राविधिक शिक्षामा पहुँच तथा विद्यालय शिक्षाको गुणस्तरमा बृद्घि भएको हुनेछ ।	प्रौढ साक्षरता (१५-७०वर्ष)	प्रतिशत	७४.७०	८०	८५	९५	– गाउँ वस्तुस्थिति विवरण (प्रोफाइल) – सर्वेक्षण प्रतिवेदन – प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन – विद्यालय सुधार योजना प्रतिवेदन	– अभिभावक तथा स्थानीय सरोकारवालाको प्रतिबद्धता र सहभागितामा अभिबृद्धि हुनेछ । – गाउँपालिकाबाट सकारात्मक विभेद नीति र लक्षित वर्ग कार्यक्रम तज’’’मा र पालना हुनेछ । – स्थानीयस्तरमा सरकारी, नागरिक समाज र
	स्नातक तह उतीर्ण जनसंख्या	जना	६९९	७१५	७५०	७८०		
	प्राविधिक शिक्षामा अध्ययनरत विद्यार्थी	संख्या	१८	२५	३०	४०		
	कक्षा १० को जिपिए औसत	ग्रेड	C	B	B+	A		
	कक्षा १२ को जिपिए औसत	ग्रेड	B	B+	A	A		
	कक्षा ८ को निरन्तरता दर	प्रतिशत	४६.४४	५०	६०	६५		
	बालमैत्री सिकाइ विधि अवलम्बल गर्ने विद्यालय	प्रतिशत	८१.२५	८५	९०	९५		
	पानी तथा सरसफाइ सुविधासहित छात्र तथा छात्रा शौचालय निर्माण भएका विद्यालय	संख्या	१४	१९	२०	२१		

नतिजा श्रृङ्खला	सूचक तथा पुष्ट्याईका आधारहरु							जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान
	सूचक		आधाररेखा (आ.व. ०७५/७६ सम्मको अवस्था)	लक्ष्य (सम्मको अवस्था)			पुष्ट्याईका आधारहरु	
	विवरण	इकाई		पहिलो वर्ष ०७६/७७	तेश्रो बर्ष ०७९/७९	पाँचौ बर्ष ०८१/८२		
	विज्ञान रकम्प्युटर प्रयोगशाला र इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध विद्यालय	संख्या	२	६	८	१४		समुदायको सहकार्य र साझेदारीमा बृद्धि हुनेछ।
	अपांगमैत्री प्राविधिक विद्यालय	संख्या	१	०	१	०		
प्रतिफल २.२: आधारभूत तथा गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको पहुँचमा वृद्धि भएको हुनेछ।	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र/अस्पताल पुग्न लाग्ने औसत समय	मिनेट	४५	४५	४०	३०	– गाउँ वस्तुस्थिति विवरण (प्रोफाइल) – सर्वेक्षण प्रतिवेदन – प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन	– संघ, प्रदेश र स्थानीय नीति र कानून तज''मा हुनेछ। – संघ, प्रदेश र गैरसरकारी र निजी क्षेत्रको लगानी र कार्यक्रममा बृद्धि हुनेछ। – राजनीतिक प्रतिबद्धता तथा स्थानीय तहका सरोकारवाला बीच समन्वय, सहकार्य र साझेदारीमा बृद्धि हुनेछ।
	पूर्व प्रसूति सेवा ४ पटक प्राप्त गर्ने गर्भवती	प्रतिशत	४९	६०	७५	९०		
	विरामी पर्दा सर्वप्रथम स्वास्थ्य चौकी/प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र/अस्पताल जाने घरपरिवार	प्रतिशत	९६.७३	९६.७३	९६.७३	९६.७३		
	स्वास्थ्य संस्थामा प्रसुती गराउने गर्भवती महिला	प्रतिशत	७१.४२	७५	८०	८५		
	झाडापखालाको संक्रमण दर (प्रति हजारमा)	ज्ना	२७९	२५०	२२५	२००		
	स्वाशप्रश्वासको संक्रमण (ARI) दर	प्रति हजारमा	७७८	७००	६५०	५००		
	स्वास्थ्यकर्मी जनसंख्या अनुपात	संख्या	१:६३८	१:५७५	१:४७८	१:३८३		
	परिवार नियोजनका साधनको प्रयोग दर	प्रतिशत	४५.२२	४८	५५	६०		
	स्वास्थ्य विमा गर्ने व्यक्ति	जना	३	३	२०००	६०००		
	आधारभूत सुविधा (खानेपानी, शौचालय, वर्थिङ्ग वार्ड र परामर्श केन्द्र आदि) उपलब्ध स्वास्थ्य संस्था	संख्या	३	३	४	५		
प्रतिफल २.३: सुरक्षित खानेपानी सुविधामा बृद्धि र सरसफाइजन्य व्यवहारमा सुधार भएको हुनेछ।	पाइपलाइनबाट वितरित पानी प्रयोग गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	९२.४४	९३	९५	९७	– गाउँ वस्तुस्थिति विवरण (प्रोफाइल) – सर्वेक्षण प्रतिवेदन – प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन	– संघ, प्रदेश र गैरसरकारी र निजी क्षेत्रको लगानी र कार्यक्रममा बृद्धि हुनेछ। – स्थानीय सरोकारवालाको प्रतिवद्धता र सहभागिता र सहकार्यमा बृद्धि हुनेछ।
	स्वच्छ प्यान भएको शौचालय भएका घरधुरी	प्रतिशत	५८.५	६८	७८	८८		
	साधारण शौचालय भएका घरधुरी	प्रतिशत	३९.९	३०	२०	१०		
	सार्वजनिक शौचालय	संख्या	१	२	४	५		

नतिजा श्रृङ्खला	सूचक तथा पुष्ट्याईका आधारहरु							जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान
	सूचक		आधाररेखा (आ.व. ०७५/७६ सम्मको अवस्था)	लक्ष्य (सम्मको अवस्था)			पुष्ट्याईका आधारहरु	
	विवरण	इकाई		पहिलो वर्ष ०७६/७७	तेश्रो बर्ष ०७९/७९	पाँचौ बर्ष ०८१/८२		
प्रतिफल २.४: लक्षित वर्गको निर्णय प्रकृयामा सहभागिता, सामाजिक मर्यादा र आत्मनिर्भरतामा बृद्धि भएको हुनेछ ।	नेतृत्वदायी पदमा महिला र अन्य लक्षित वर्गको प्रतिनिधित्व भएका स्थानीय समिति/संरचना	संख्या	२०	२२	२५	३०	–गाउँ वस्तुस्थिति विवरण (प्रोफाइल) –सर्वेक्षण प्रतिवेदन –प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन	–संघीय प्रणाली अनुसार समावेशी कानून तज'''मा हुनेछ । –संघ, प्रदेश र गैरसरकारीले सामाजिक सशक्तिकरण क्षेत्रमा कार्यक्रममा बृद्धि गर्नेछन् । –सामाजिक सुरक्षा र सकारात्मक विभेद नीति र लक्षित वर्ग कार्यक्रमको निरन्तरता हुनेछ ।
	समावेशी (महिला, बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र अन्य पिछडिएको वर्ग) प्रतिनिधित्व भएका समिति, संयन्त्र तथा संजाल	संख्या	२५	२८	३०	३५		
	घर व्यवहार तथा कारोबार सम्बन्धी निर्णयमा महिला सहभागी हुने परिवार	प्रतिशत	५१.९	५३	५६	६०		
	व्यवसायिक सीपमूलक तालिम प्राप्त महिला	संख्या	६८०	८००	१५००	२०००		
	दिवा सेवा केन्द्रबाट लाभान्वित जेष्ठ नागरिक	संख्या	०	०	१	१		
	स्नातक तह पास गरेको महिला	जना	३३९	३७५	४३०	५००		
	स्नातक तह पास गरेको दलित महिला	जना	१४	१८	२५	३०		
तजचयगनज प्रतिफल २.५: युवाहरु आत्मनिर्भर हुनेछन् ।	वैदेशिक रोजगारीमा गएका युवा	संख्या	५३३	५५०	५५०	५५०	–सर्वेक्षण प्रतिवेदन –प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन	–स्थानीय तहमा युवा लक्षित कार्यक्रमले प्राथमिकता पाएको हुनेछ । –युवामैत्री वातावरण र लगानीमा बृद्धि हुनेछ ।
	युवाक्लब, संजाल तथा संस्थामा आबध युवा	संख्या	१०	१०	१०	१०		
	कभर्ड हल तथा खेलकुद मैदान	संख्या	२	३	४	६		
	जिल्ला, प्रदेश र राष्ट्रिय स्तरमा प्रतिनिधित्व गर्ने खेलाडी	संख्या	५	६	७	१०		
उद्देश्य (असर)३: गुणस्तरीय पूर्वाधार, व्यवस्थित बजार तथा अन्तरआवद्धतामा	सडक घनत्व (सडक लम्बाई/प्रति वर्ग कि.मी.)	कि.मि.	०.९९	१.०१	१.०६	१.०९	–गाउँ वस्तुस्थिति विवरण (प्रोफाइल) –सर्वेक्षण प्रतिवेदन –प्रगति प्रतिवेदन	–
	पक्की सडकमा पुग्न लाग्ने औषत समय	मिनेट	१८०	१८०	९०	६०		
	१२ है महिना यातायात सुचारु सडक लम्बाई	कि.मि.	१५	३५	४९	६०		
	आधारभूत पूर्वाधारयुक्त तथा व्यवस्थित	स्थान	०	०	२	५		

नतिजा श्रृङ्खला	सूचक तथा पुष्ट्याईका आधारहरु							जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान
	सूचक		आधाररेखा (आ.व. ०७५/७६ सम्मको अवस्था)	लक्ष्य (सम्मको अवस्था)			पुष्ट्याईका आधारहरु	
	विवरण	इकाई		पहिलो वर्ष ०७६/७७	तेश्रो बर्ष ०७९/७९	पाँचौ बर्ष ०८१/८२		
बृद्धि गर्नु	बजार							
	सुरक्षित वस्तीमा बसोबास गर्ने परिवार	प्रतिशत	८४.८०	८४.८०	९२.४०	१००.००		
प्रतिफल ३.१: यातायातका साधनहरुको नियमितताले आवागमन सहज भएको हुनेछ।	कालोपत्रे सडक	कि.मि.	६.५	६.५	३०	४५	–गाउँ वस्तुस्थिति विवरण (प्रोफाइल) –सर्वेक्षण प्रतिवेदन –प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन	–स्थानीय सरोकारवालाको प्रतिवद्धता र सहभागिता समन्वय, सहकार्य एवं साझेदारीमा बृद्धि हुनेछ। –संघ, प्रदेश र गैरसरकारी र निजी क्षेत्रको लगानी र कार्यक्रममा बृद्धि हुनेछ।
	ग्राभेल सडक	कि.मि.	५	८	१३	१६		
	धुले सडक	कि.मि.	९८	१००	१०५	११०		
	पक्की पुल (वेली ब्रिज समेत)	वटा	३	३	३	५		
	गापामा सूचारु ४ पाँग्रे सार्वजनिक सवारी साधन	संख्या	७२	९०	१००	११०		
	नियमित मर्मत संभार भएको सडकको लम्बाई	कि.मी.	१४.५	१४.५	३५	५५		
	वायोइञ्जिनिरिङ्ग प्रविधी र सडक किनार वृक्षारोपण सडक लम्बाई	कि.मि.	०	१	३	५		
प्रतिफल ३.२ आवास र वस्ती विकास व्यवस्थित र सुरक्षित भएको हुनेछ।	आधारभूत पूर्वाधारयुक्त तथा व्यवस्थित बजार	स्थान	०	०	२	५	–गाउँ वस्तुस्थिति विवरण (प्रोफाइल) –सर्वेक्षण प्रतिवेदन –प्रगति प्रतिवेदन	–संघीय प्रणाली अनुसार संघ, प्रदेश र स्थानीय नीति र कानून तज""मा हुनेछ। –स्थानीय सरोकारवालाको प्रतिवद्धता र सहभागिता समन्वय, सहकार्य एवं साझेदारीमा बृद्धि हुनेछ।
	सुरक्षित वस्तीमा बसोबास गर्ने परिवार	प्रतिशत	८४.८०	८४.८०	९२.४०	१००.००		
	मापदण्डअनुसार बनेका आवास घर	प्रतिशत	७६.५५	८०	८५	९०		
	प्रवर्द्धित तथा सुरक्षित आवास क्षेत्र	रोपनी	१७०	१८०	१९०	२००		
	भूकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माण सम्बन्धी दक्ष व्यक्ति	जना	११७	११७	११७	११७		
	विद्युत् सेवा उपलब्ध घरधुरी	प्रतिशत	६७.१	८०	९०	९५		
	सुधारिएको ऊर्जा प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	३७.५८	४०	५०	५५		
	घरायासी बायोग्याँस प्लान्ट	संख्या	२३	५००	१२००	१५००		
	निजी,, समुदाय तथा संस्थागत साझेदेरीमा जलस्रोत बहुउद्देशीय आयोजना	संख्या	०	०	१	२		
प्रतिफल ३.३: सूचना तथा संचार प्रविधिको	टेलिभिजन र कम्प्युटर उपलब्ध परिवार	प्रतिशत	२८.६१	४०	५०	६०	–गाउँ वस्तुस्थिति विवरण (प्रोफाइल)	–संघीय प्रणाली अनुसार संघ, प्रदेश र स्थानीय नीति र
	इन्टरनेट सेवा प्रयोग गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	१.५२	५	८	१०		
	टेलिफोन/मोबाइल उपलव्ध	घरधुरी	२२९८	२४००	२५००	२६३२		

नतिजा श्रृङ्खला	सूचक तथा पुष्ट्याईका आधारहरु							जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान
	सूचक		आधाररेखा (आ.व. ०७५/७६ सम्मको अवस्था)	लक्ष्य (सम्मको अवस्था)			पुष्ट्याईका आधारहरु	
	विवरण	इकाई		पहिलो वर्ष ०७६/७७	तेश्रो वर्ष ०७९/७९	पाँचौ वर्ष ०८१/८२		
पहुँचमा बृद्धि भएको हुनेछ।	नियमित पत्रपत्रिका प्रयोग परिवार	प्रतिशत	१	२	३	५	–सर्वेक्षण प्रतिवेदन –प्रगति प्रतिवेदन	कानून तज”’मा हुनेछ। – संघ, प्रदेश र गैरसरकारी र निजी क्षेत्रको लगानी र कार्यक्रममा बृद्धि हुनेछ।
	स्थानीय स्तरमा भएका प्रकाशन र प्रसारण	संख्या	१	१	१	१		
प्रतिफल ३.४: विद्युतको उत्पादन र उपलब्धतमा बृद्धि भएको हुनेछ।	स्थानीय विद्युत् उत्पादन	कि.वा.	२५६	३००	१०००	४०००	–गाउँ वस्तुस्थिति विवरण (प्रोफाइल) –सर्वेक्षण प्रतिवेदन –प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन	–स्थानीय सरोकारवालाको प्रतिवद्धता र सहभागिता समन्वय, सहकार्य एवं साझेदारीमा बृद्धि हुनेछ।
	विद्युत् सेवा उपलब्ध घरधुरी	प्रतिशत	६७.१	८०	९५	१००		
	विद्यूत लाइन विस्तार	कि.मि.	४५	६०	७०	९०		
	संचालित जलविद्युत आयोजना (मझौला)	संख्या	०	०	०	१		
प्रतिफल ३.५: वैकल्पिक उर्जाको प्रवर्धन र विस्तार भएको हुनेछ।	सुधारिएको ऊर्जा प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	४३.७३	४५	५५	६५	– गाउँ वस्तुगत विवरण (प्रोफाइल) –सर्वेक्षण प्रतिवेदन –प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन	–वैकल्पिक उर्जा प्रवर्धन केन्द्रको ध्यान आकर्षण हुनेछ। –गाउँपालिकाबाट जोखिम रहेका वर्गका लागि प्रोत्साहन उपलब्ध हुनेछ
	घरयासी बायोग्याँस प्लान्ट	संख्या	१६३	१६३	१६३	१६३		
	धुवारहित चुल्हो जडान भएका परिवार	संख्या	३००	५००	२०००	३०००		
	संचालित जलविद्युत आयोजना (लघु र साना)	संख्या	१०	१२	१३	१५		
	सोलार प्रणाली भएका घरपरिवार	प्रतिशत	३०	३२	३४	३६		
उद्देश्य (असर) ४: वन, जैविक विविधता, जमीन र जलश्रोतको दीगो उपयोग गर्नु	वनपैदावरको बिक्रीबाट प्राप्त आय	रु. हजारमा	०	५०	१५०	३१०	–गाउँ वस्तुगत विवरण (प्रोफाइल) –सर्वेक्षण प्रतिवेदन –प्रगति प्रतिवेदन	–संघीय व्यवस्था अनुसार संघ र प्रदेश तहमा वन तथा वातावरण सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र योजना तज”’माा र कार्यान्वयन हुनेछ।
	जैविक विविधतायुक्त (संरक्षित)क्षेत्र	हेक्टर	२००००	२००००	२००२०	२००२०		
	वनमा आधारित उद्योग तथा व्यवसाय	संख्या	१२	१५	२५	३५		
	संरक्षित खेतबारीको क्षेत्रफल	हेक्टर	२५.९४	३०	५०	७०		
	विपद्बाट भएको मानवीय क्षति मा कमि भएको (बार्षिक)	संख्या	५४	५०	३५	२५		
	विपद्बाट भएको वार्षिक क्षतीमा कमि भएको (बार्षिक) (जग्गा, संरचना, बाली नाली र पशु)	रु. लाखमा	२८८	२५०	२००	१५०		
प्रतिफल ४.१: वन क्षेत्रको वैज्ञानिक व्यवस्थापन र उत्पादन वृद्धि भएको हुनेछ।	संरक्षित चरन क्षेत्र	हेक्टर	९०००	९०००	९०००	९०००	–गाउँ वस्तुस्थिति विवरण (प्रोफाइल) –सर्वेक्षण प्रतिवेदन –प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन	–संघीय प्रणाली अनुसार संघ, प्रदेश र स्थानीय नीति र कानून तज”’मा हुनेछ।
	काठउत्पादित	क्यूफिट	२४३९०	३५०००	४५०००	५००००		
	दाउरा उत्पादित	भारी	३२,०००	३४०००	३६०००			
	गैह्रकाष्ठ वन पैदावर उत्पादन (	अर्गेली के.जि.	५०००	८०००	१४०००	२००००		

नतिजा श्रृङ्खला	सूचक तथा पुष्ट्याईका आधारहरु							जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान
	सूचक		आधाररेखा (आ.व. ०७५/७६ सम्मको अवस्था)	लक्ष्य (सम्मको अवस्था)			पुष्ट्याईका आधारहरु	
	विवरण	इकाई		पहिलो वर्ष ०७६/७७	तेश्रो बर्ष ०७९/७९	पाँचौ बर्ष ०८१/८२		
	जडिबुटी)उत्पादित	लोक्ताके.जि.	५०००	८०००	१४०००	२००००	–जि.व.का.को प्रगति प्रतिवेदन	–संघ, प्रदेश र गैरसरकारी र निजी क्षेत्रको लगानी र कार्यक्रममा बृद्धि हुनेछ। –वन, वातावरण नीतिको पालना हुनेछ।
		चिराइतो के.जि.	३०००	५०००	८०००	१००००		
		अलैंची के.जि	५००	१०००	३०००	५०००		
	व्यवस्थित सामुदायिक र कबुलियती वन क्षेत्र	हेक्टर	९२७	१०००	११००	१२००		
	दर्ता निजी वन क्षेत्र	हेक्टर	७०	८०	९०	१००		
	आयमूलक कार्य संचालित वन क्षेत्र	हेक्टर	२	१०	२५	५०		
	बिरुवा उत्पादन र वितरण	हजारमा	२०	३०	४०	५०		
	गैरकाष्ठ वन पैदावारहरुको व्यवसायिक खेती क्षेत्र	हेक्टर	५	१०	२०	३०		
प्रतिफल ४.२: भू तथा जलाधार क्षेत्रको संरक्षण र भूक्षयमा न्यूनीकरण भएको हुनेछ।	संरक्षित पहिरो	संख्या	१	१०	२०	३२	–गाउँ वस्तुगत विवरण (प्रोफाइल) –जि.व.का.को प्रगति प्रतिवेदन –प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन	–संघ, प्रदेश र गैरसरकारी र निजी क्षेत्रको लगानी र कार्यक्रममा बृद्धि हुनेछ –स्थानीय सरोकारवालाको प्रतिवद्धता र सहभागिता समन्वय, सहकार्य एवं साझेदारीमा बृद्धि हुनेछ
	वायो इञ्जिनियरिङ प्रविधि प्रयोग संरचनाको लम्बाई	किमी	१	२	४	६		
	नदी कटान संरक्षित क्षेत्र	हेक्टर	९९	१२०	१३५	१५०		
	नदी नियन्त्रण सम्बन्धी संरचनाको लम्बाई	कि.मि.	२	२.७	३.४	४.१		
	पहिरो वा नदि कटानबाट प्रभावित क्षेत्र	हेक्टर	५०	४५	३५	२५		
	संरक्षित पोखरी	संख्या	२	१	३	५		
	मनोरञ्जन स्थल, पार्क र हरित क्षेत्र	हेक्टर	०.१५			५		
प्रतिफल ४.३ जलवायु परिवर्तनको प्रभाव न्यून भएको हुनेछ।	प्रयोगमा भएका फोहोरमैला व्यवस्थापन प्रणाली	संख्या	०	१		१	–गाउँ वस्तुगत विवरण (प्रोफाइल) –जि.व.का.को प्रगति प्रतिवेदन –प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन	–संघीय प्रणाली अनुसार संघ, प्रदेश र स्थानीय नीति र कानून तज'''मा हुनेछ। –जनस्तरमा जलवायु परिवर्तनको प्रभाव सम्बन्धी जनचेतना वृद्धि हुनेछ।
	कम्पोष्ट-विन र गार्वेज-पिट प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	२५	३०	४५	६०		
	परम्परागत ऊर्जा (दाउरा) प्रयोग गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	५६.२३	५४	५०	४५		
	नियमित पूर्ण सरसफाइको अभ्यास गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	२५	३५	५०	६६		
	घरभित्रको धुवाँमुक्त घरधुरी	प्रतिशत	४०	५०	५५	६०		
प्रतिफल ४.४:	विपद्बाट प्रभावित र विस्थापित	संख्या	७००	५५०	३५०	२५०	–गाउँ वस्तुगत विवरण (	–स्थानीय नीति र कानून

नतिजा श्रृङ्खला	सूचक तथा पुष्ट्याईका आधारहरु							जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान
	सूचक		आधाररेखा (आ.व. ०७५/७६ सम्मको अवस्था)	लक्ष्य (सम्मको अवस्था)			पुष्ट्याईका आधारहरु	
	विवरण	इकाई		पहिलो वर्ष ०७६/७७	तेश्रो बर्ष ०७९/७९	पाँचौ बर्ष ०८१/८२		
विपद् जोखिम तथा विपद्जन्य क्षति न्यूनीकरण भएको हुनेछ ।	घरपरिवार (विगत ३ वर्षको)						प्रोफाइल) – सर्वेक्षण प्रतिवेदन – प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन	तज'''मा हुनेछ । – संघ, प्रदेश र गैरसरकारी र निजी क्षेत्रको लगानी र कार्यक्रममा बृद्धि हुनेछ । – जलवायु परिवर्तनको असरमा कमी हुनेछ ।
	तालिम प्राप्त स्थानीय खोज उद्दार कार्यकर्ता	संख्या	२४	५०	७५	१००		
	प्राथमिक उपचार तालिम प्राप्त जनशक्ति	संख्या	२४	५०	७५	१००		
	न्यूनतम पूर्वाधारसहितको आपत्कालीन सामुहिक आश्रयस्थल	संख्या	०	२	३	५		
	विपद् व्यवस्थापन स्थानीय कोष रकम (वार्षिक)	लाखमा	०	१५	३५	५०		
	सुरक्षित, एकीकृत र व्यवस्थित आवास क्षेत्र/वस्ती	संख्या	०	२	३	४		
उद्देश्य (असर) ५: स्थानीय सेवा सुविधा, कार्य सम्पादन र जवाफदेहिताको स्तरमा बृद्धि गर्नु	गाउँपालिकाको नीति, कानून, निर्णय र सेवा प्रवाह बाट सन्तुष्ट सेवाग्राही	प्रतिशत	६०	७०	८०	९०	– सर्वेक्षण प्रतिवेदन – प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन	– संगठन संरचना र कर्मचारी दरबन्दी स्वीकृत भई कर्मचारीको पदपूर्ती हुनेछ ।
	बार्षिक आन्तरिक आय (लाख)	रु.	१५	२०	२५	३०		
	कूल बजेटमा आन्तरिक आयको योगदान	प्रतिशत	०.७	०.३	०.४	०.५		
	विभिन्न सेवा प्राप्त गर्ने सेवाग्राही (बार्षिक)	संख्या	२३७६०	२५०००	३०००	३२०००		
	गाउँपालिकाबाट संचालित आयोजनाबाट लाभान्वित जनसंख्या (बार्षिक)	संख्या	९६००	१००००	११०००	१२०००		
	प्रतिव्यक्ति बार्षिक बजेट लगानी (हजार)	रु.	८	३९	१५०	२६०		
प्रतिफल ५.१ (कानून तथा नीति नियम निर्माण र पालना) कार्य सम्पादन, तथा संचालन प्रक्रिया सरल, स्पष्ट र पारदर्शी भएको हुनेछ ।	गाउँपालिकाले स्वीकृत गरेका कानून तथा नीति • ऐन • नीति (लैंगिक हिंसा विरुद्ध) • नियम तथा विनियम • कार्यविधि, निर्देशिका, आदेश, दिग्दर्शन	संख्या	 ६ ० २ १४	 ६ १ ३ १५	 १२ २ ३ १८	 १६ ३ ३ २०	– सर्वेक्षण प्रतिवेदन – प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन	– संघीय प्रणाली अनुसार संघ, प्रदेश र स्थानीय नीति र कानून तज'''मा हुनेछ । – संघ, प्रदेश र गैरसरकारी र निजी क्षेत्रको लगानी र कार्यक्रममा बृद्धि हुनेछ – स्थानीय सरोकारवालाको प्रतिवद्धता र सहभागिता समन्वय, सहकार्य एवं
	क्रियाशिल नीतिगत समिति तथा संयन्त्र (विधायन, सुशासन, न्यायिक, लेखा, राजस्व, श्रोत अनुमान तथा बजेट सिमा निर्धारण समिति, शिक्षा, विपद, योजना तथा बजेट	संख्या	९	१६	१८	२०		

नतिजा श्रृङ्खला	सूचक तथा पुष्ट्याईका आधारहरु							जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान
	सूचक		आधाररेखा (आ.व. ०७५/७६ सम्मको अवस्था)	लक्ष्य (सम्मको अवस्था)			पुष्ट्याईका आधारहरु	
	विवरण	इकाई		पहिलो वर्ष ०७६/७७	तेश्रो बर्ष ०७९/७९	पाँचौ बर्ष ०८१/८२		
	तर्जुमा, अनुगमन आदि)							साझेदारीमा बृद्धि हुनेछ।
	अभ्यास गरिएका सामाजिक जवाफदेहिताका औजार (क्षतिपूर्ति सहिको नागरिक वडापत्र, सार्वजनिक सुनुवाई, सार्वजनिक परीक्षण, सामाजिक परीक्षण, समुदाय स्कोर कार्ड आदी)	संख्या	३	३	४	५		
	स्थानीय नीति, ऐन तथा योजना तर्जुमा प्रक्रिया नागरिक पृष्ठपोषण तथा सुझाव लिने माध्यमहरु (संचार माध्यम, सूचना पाटी, अन्तरक्रिया, लिखित प्रतिक्रिया, सुझाव पेटिका, सामाजिक सञ्जाल आदी)	संख्या	४	५	६	७		
	गाउँपालिकामा पेश भई सम्बोधन भएका सेवा प्रवाह र विकास निर्माण सम्बन्धी गुनासो	प्रतिशत	७०	८०	८५	९५		
प्रतिफल ५.२ (संस्थागत विकास): स्थानीय सेवाको व्यवस्थापन क्षमता, मानव संशाधन र कार्य दक्षतामा अभिवृद्धि भएको हुनेछ।	गाउँपालिकामा कार्यरत जम्मा कर्मचारी	संख्या	४५	५५	६५	७५	–गाउँ वस्तुगत विवरण (प्रोफाइल) –सर्वेक्षण प्रतिवेदन –प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन	–संघीय प्रणाली अनुसार संघ, प्रदेश र स्थानीय नीति र कानून तर्जुमा हुनेछ। –संघ, प्रदेश र गैरसरकारी र निजी क्षेत्रको लगानी र कार्यक्रममा बृद्धि हुनेछ। –स्थानीय सरोकारवालाको प्रतिवद्धता र सहभागिता समन्वय, सहकार्य एवं साझेदारीमा बृद्धि हुनेछ।
	गाउँपालिकामा कार्यरत प्राविधिक कर्मचारी	संख्या	३१	३६	४०	४५		
	उपलब्ध कार्यालय भवन (केन्द्र, वडा, शाखा, श्रोत तथा सेवा केन्द्र अन्य आदी)	संख्या	१	२	४	५		
	क्षमता विकास कार्यक्रमबाट लाभन्वित जनप्रतिनिधी, कर्मचारी र नागरिक समाज	जना	४५०	६००	८००	१०००		
	संगठन विकास सम्बन्धी अनुसन्धान/सर्भेक्षण	पटक	०	२	४	५		
	सशक्तिकरण र क्षमता विकास कार्यक्रमबाट लाभन्वित विपन्न र पिछडिएको वर्ग (बार्षिक)	संख्या	१५०	२००	३००	४००		
	गाउँपालिकाबाट संचालित स्थानीय	पटक	४	६	८	१०		

नतिजा श्रृङ्खला	सूचक तथा पुष्ट्याईका आधारहरु							जोखिम पक्ष तथा पूर्वानुमान
	सूचक		आधाररेखा (आ.व. ०७५/७६ सम्मको अवस्था)	लक्ष्य (सम्मको अवस्था)			पुष्ट्याईका आधारहरु	
	विवरण	इकाई		पहिलो वर्ष ०७६/७७	तेश्रो वर्ष ०७९/७९	पाँचौ वर्ष ०८१/८२		
	शासन, योजना तर्जुमा तथा सेवाप्रवाह सम्बन्धी क्षमता विकास कार्यक्रम (बार्षिक)							
प्रतिफल ५.३ गाउँपालिकाको आन्तरिक तथा वाह्य श्रोतमा बृद्धि भएको हुनेछ ।	आन्तरिक आय रकम	रु. हजारमा	५८९	१५००	२१६०	३११०	– गाउँ वस्तुस्थिति विवरण (प्रोफाइल) – सर्वेक्षण प्रतिवेदन – प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन – वित्तीय प्रतिवेदन	– संघीय तथा प्रदेश राजस्व कानून उपलब्ध हुने तथा स्थानीय कानून तज'''मा हुनेछ । – संघ, प्रदेश, विकास साझेदार, गैसस र समुदायको लगानी आकर्षण हुनेछ ।
	संघ सरकारको राजस्व बाँडबाँड प्राप्त कुल रकम	रु. हजारमा	३३१२०	४०७००	५५०००	७११८५		
	प्रदेश सरकारको राजस्व बाँडबाँड प्राप्त कुल रकम	रु. हजारमा	५३७३	६६१२	८०००	११५६४		
	रोयल्टीबाट प्राप्त रकम	रु. हजारमा	१००००	६७५००	१०००००	१३९९६८		
	संघ सरकारबाट प्राप्त वित्तीय समानीकरण अनुदान	रु. हजारमा	६६५६२	७४४००	१०००००	१३०१२६		
	संघ सरकारबाट प्राप्त सशर्त अनुदान	रु. हजारमा	१०५५२१	१०१०००	१३५०००	१७६६५०		
	संघ सरकारबाट प्राप्त विशेष अनुदान रकम	रु. हजारमा	०	१७६२१	२५०००	३०८१९		
	प्रदेश सरकारबाट प्राप्त वित्तीय समानीकरण अनुदान	रु. हजारमा	७७२६	९८९६	१२०००	१७३०८		
	प्रदेश सरकारबाट प्राप्त ससर्त अनुदान	रु. हजारमा	१७६२१	२५०९	३५००	४३८८		
	गैसस, अगैसस, विकास साझेदारबाट संचालित आयोजना/कार्यक्रममा लगानी रकम	रु. हजारमा	६००००	१०३२००	१२००००	१५१०९५		
	समुदायको लगानी तथा योगदान रकम	रु. हजारमा	६०००	१०११५	१२०००	१४८०९		
	निजी क्षेत्रको लगानी रकम	रु. हजारमा	३१९२७८	२८२१८	३५०००	४१३१३		
	कूल बार्षिक बजेट	रु. हजारमा	२६४५००	४६८२७१	६०००००	७९२३३७		
	बार्षिक वास्तविक खर्च रकम (प्रतिशत)	प्रतिशत	८५	९०	९५	१००		
	औषत वार्षिक वेरुजु रकम	रु. हजारमा	५०४०	४०००	३०००	२०००		
५.४ विकास व्यवस्थापन स्थानीय विकास व्यवस्थापन	गाउँपालिकामा क्रियाशिल गैसस, अगैसस, विकास साझेदार संस्था	संख्या	५	६	८	१०	– गाउँ वस्तुस्थिति विवरण (प्रोफाइल) – सर्वेक्षण प्रतिवेदन – प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन	– संघीय प्रणाली अनुसार संघ, प्रदेश र स्थानीय नीति र कानून तज'''मा हुनेछ ।
	स्थानीय गौरवका आयोजनाको सूची	संख्या	२	५	८	१२		
	तर्जुमा भएका रणनीतिक योजनाको विषय क्षेत्र (पर्यटन, यातायात, भूउपयोग,	विषय क्षेत्र संख्या	१	२	३	४		

नतिजा श्रृङ्खला	सूचक तथा पुष्ट्याईका आधारहरु							जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान
	सूचक		आधाररेखा (आ.व. ०७५/७६ सम्मको अवस्था)	लक्ष्य (सम्मको अवस्था)			पुष्ट्याईका आधारहरु	
	विवरण	इकाई		पहिलो वर्ष ०७६/७७	तेश्रो बर्ष ०७९/७९	पाँचौ बर्ष ०८१/८२		
प्रणाली सूचना प्रविधिमा आधारित, सहभागितामूलक तथा नतिजामूलक भएको हुनेछ ।	जलश्रोत, कृषि आदी)						–वित्तीय प्रतिवेदन	–संघ, प्रदेश र गैरसरकारी र निजी क्षेत्रको लगानी र कार्यक्रममा बृद्धि हुनेछ । –स्थानीय सरोकारवालाको प्रतिवद्धता र सहभागिता समन्वय, सहकार्य एवं साझेदारीमा बृद्धि हुनेछ ।
	कूल मध्ये उपभोक्ता समितिबाट कार्यान्वयन भएका आयोजनाको अनुपात	प्रतिशत	८५	८०	७५	६०		
	आयोजना/कार्यक्रम अनुगमनमा अभ्यास गरिएका विधि (स्थलगत अवलोकन, प्रगति विवरण समीक्षा, नतिजा अनुगमन, प्रभाव मूल्याङ्कन, सामाजिक परीक्षण आदी)	संख्या	२	३	४	५		
क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख आयोजना र कार्यक्रम	संख्या						
१.१.१	दस्तावेजको परिच्छेद ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९ र १० को कार्यान्वयन योजनामा प्रस्तुत छ ।	बजेट (रु. हजारमा)					प्रगति तथा अनुगमन प्रतिवेदन	स्थानीय सरोकारवालाको प्रतिवद्धता र सहभागिता समन्वय, सहकार्य एवं साझेदारीमा बृद्धि हुनेछ ।

अनुसूची २: प्रति एकाई लागत अनुमान

प्रतिफल	एकाई	प्रति एकाई लागत (रु. हजारमा)	कैफियत
कृषि वन तथा भुमि सुधार			
रासायनिक मल			अन्तराष्ट्रिय मुल्य, र विनिमय दर ओभरहेड खर्चको आधारमा औषत लागत
युरिया	मे.टन	४२	
डी.ए.पी.	मे.टन	५८.१२	
पोटास	मे.टन	४१.३५	
प्राङगारिक मल			
कम्पोष्ट (धुलो)	क्विन्टल	१.५ देखि २	बजारमा उपलव्ध विभिन्न ब्रान्ड तथा गुणको प्रांगारिक मलको औषत मुल्यको आधारमा
कम्पोष्ट (दानादर)	क्विन्टल	२ देखि २.५	
भर्मी कम्पोस्ट	क्विन्टल	२.५ देखि ३	
बीउ			
धान	क्विन्टल	२.१	विभिन्न खाद्यन्न बिउहरुको उत्पादन लागत औषतको आधारमा
गहुँ	क्विन्टल	३.१	
मकै	क्विन्टल	२.४	
तरकारीको उन्नत बीउ	के.जी	२.८६	विभिन्न तरकारीको बिउहरुको उत्पादन लागत औषतको आधारमा
तरकारीको मुल बीउ	के.जी	१.९७	
दलहन बीउ	क्विन्टल	८.१	
तेलहन बीउ	क्विन्टल	९	
फलफुल तथा तरकारी बिरुवा			
कलमी बिरुवा	गोटा	०.०४१	विभिन्न फलफुल बिरुवाहरुको सरकारी मूल्यको औषतको आधारमा
बिजु विरुवा	गोटा	०.०२२	
फलफुल कटिग विरुवा	गोटा	०.०१९	
जमिनको तरकारी विरुवा	गोटा	०.००१	
साना कृषि यन्त्रहरु			
मिनि लिटर	गोटा	४० देखि १५०	
पावर लिटर	गोटा	१५० देखि १८०	
रिपर	गोटा	१५० देखि माथि	
पशुपन्छी			
चिलिंग भ्याट ३००० लिटर	संख्या	४००	
चिलिंग भ्याट २००० लिटर	संख्या	३००	
चिलिंग भ्याट १००० लिटर	संख्या	२००	
बाख्राको वितरण	गोटा	७	
बाख्राको खोर निर्माण	गोटा	६	
ड्युल प्रपोजका कुखुराका चल्ला	गोटा	०.०६	
कुखुराको खोर निर्माण	संख्या	६	
बंगुरको पाठा पाठी वितरण	संख्या	५	
बंगुरका खोर निर्माण	संख्या	१०	
गाई भैसीलाई सुत्केरी भत्ता	संख्या	२.५	
सहकारी तथा गरिबी निवारण			
सहकरी शिक्षा र प्रशिक्षण	वटा	७५००	

प्रतिफल	एकाई	प्रति एकाई लागत (रु. हजारमा)	कैफियत
सहकारी प्रशिक्षक प्रशिक्षण	वटा	७५००	
सहकारी संघ संस्थाको रणनीतिक योजना तर्जुमा (१५ दिने)	वटा	७५००	
कृषि वन तथा भुमि सुधार			
सहकारी व्यवसाय प्रवर्धन तालिम (१५ दिने)	वटा	७५००	
सहकारी नेतृत्व तथा व्यवस्थापन विकास तालिम (१५ दिने)	वटा	७५००	
शिक्षा तथा बिज्ञान प्रबिधि			
कक्षा कोठा निर्माण	वटा	८००	
कक्षा कोठाको सवलीकरण	प्रति व्लक	१५००	
पाठयपुस्तक विकास	प्रति विषय	३००	
कार्यशाला (३ देखि ५ दिने)	प्रति सहभागी	१५	
शिक्षक तालिम (१० दिने)	प्रति सहभागी	२०	
छोटा अवधिको तालिम (३९० घन्टे)	प्रति सहभागी	२१	
सन्दर्भ सामाग्री विकास	प्रति विषय	२५०	
सेवाकालिन तालिम (३० दिने)	प्रति सहभागी	५५	
स्वास्थ्य तथा जनसंख्या			
१५ शैया अस्पताल	वटा	१५००००	
जिल्ला अस्पताल	वटा	३०००००	
एक्सरे मेशन (साधारण)	वटा	५००	
एक्सरे मेशिन (डिजिटल)	वटा	२०००-१०००	
सिटी स्क्यान मेशन	वटा	३०००	
एम आर आई मेशिन	वटा	५०००	
खानेपानी			
प्रति आयोजना (विकास चरण)		१०००	
प्रति आयोजना (कार्यान्वयन चरण)		५५००	
खानेपानी उत्पादन वृद्धि	प्रति एमएलडि	३२६००	
ढल प्रशोधन केन्द्रको लागि जग्गा अधिग्रहण	रोपनी	६१००	
युवा तथा खेलकुद			
युवा प्रतिभा सम्मान	जना	१००	
स्वरोजगार व्यवसायको विमा	वटा	३.२५	
खेलकुदका प्रदेश प्रतिभा सम्मान	जना	१००	
स्काउट र विपद् व्यवस्थापन तालिम संचालन	जना	१२.५	
प्रदेशमा रंगशाला निर्माण	वटा	२००००००	
कवड हल निर्माण	वटा	६००००	
पौडी पोखरी निर्माण	वटा	२३००००	
महिला बालवालिका र जेष्ठ नागरिक			
वृद्धबृद्धालाई आश्रय प्रदान	जना	१९	
लैगिक सम्पर्क व्यक्तिहरुलाई तालिम	पटक	१००	
प्रदेशस्तरीय अपाङ्ग स्याहार केन्द्र स्थापना	जिल्ला	३००	

प्रतिफल	एकाई	प्रति एकाई लागत (रु. हजारमा)	कैफियत
जेष्ठ नागरीक मैत्री आश्रम	जना	२७७	
सिमान्तकृत महिला उद्यमशिलता कार्यक्रम	जना	४६.६६	
श्रम तथा रोजगार			
व्यवसायीक तथा सीप विकास तालिम	पटक	६००	
वालश्रम उन्मुलन चेतनामुलक कार्यक्रम	पटक	१२००	
कृषि वन तथा भुमि सुधार			
भौतिक पुर्वाधार तथा यातायत			
पिच सडक	कि.मि	३००००-५००००	डबल लेन
ग्रावेल सडक	कि.मि	१००००-२००००	डबल लेन
पुल	प्रति मि.	१०००-२०००	डबल लेन
उर्जा जलश्रोत तथा सिंचाई			
मुल नहर तथा संरचना निर्माण कार्य	कि.मि	१७२५	
सर्भिस सडक निर्माण	कि.मि	२०००	
मुल नहर निर्माण कार्य	कि.मि	४२०००	
नहर प्रणाली रिमोडलिंग गर्ने कार्य	कि.मि	८२५००	
शखा उपशाखा नहर निमाण कार्य	कि.मि	२०००	
सिंचित क्षेत्र वचावट कार्य	कि.मि	४००००	
सिंचित क्षेत्र विकास कार्य	कि.मि	३००	
नहर संचालन तथा मंमत	प्र.श	१५००	
सार्भिस रोद मर्मत तथा बचावट कार्य अन्वेषण डिप टयुवेल निर्माण तथा पम्प टेस्ट	कि.मि	५००	
ग्राउन्ड वाटर मनिटरिङ्ग	संख्या	०.९७	
वाटर क्वालिटी अध्ययन	वटा	३००	
जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी अध्ययन	वटा	३००	
तटवन्ध निर्माण	कि.मि	१५००००	

(यस अनुसुचीमा भएको विवरण प्रदेश ३ सरकारले प्रकाशित गरेको मध्यमकालिन खर्च संरचना (आ.ब.२०७६/७७-२०७८/७९) बाट साभार गरिएको हो)

अनुसूची ३:विषयगत समितिहरूको छलफलमा सहभागीहरूको नामावली

१. आर्थिक विकास समिति

संयोजकः चमेली गुरुङ, गाउँपालिका उपाध्यक्ष

- सहभागी:सन्तोषी आचार्य
- सहभागी:दिल कुमारी पौडेल
- सहभागी:केदार प्रसाद अधिकारी
- सहभागी:टुकु प्र. सुवेदी
- सहभागी:राजु विश्वकर्म
- सहभागी:ईश्वर कुमार आचार्य
- सहभागी:उद्धव पौडेल

२. सामाजिक विकास समिति

संयोजकः खुवा बहादुर गुरुङ, वडाध्यक्ष

- सहभागी:विष्णु प्रसाद आचार्य
- सहभागी:रबिन्द्र ठकुरी
- सहभागी:बावुराम खनाल
- सहभागी:रमेश कुमार लामिछाने
- सहभागी:ईश्वर लामिछाने
- सहभागी:केशव प्रसाद आचार्य
- सहभागी:सुभद्रा भट्ट
- सहभागी:सुष्मा घले
- सितादेवी न्यौपाने
- सहभागी:एकराज पौडेल
- सहभागी:कृष्ण ब. बि.क.

३. पूर्वाधार विकास समिति

संयोजक : ईश्वर थापा, वडाध्यक्ष

- सहभागी:कृष्ण कुमारी नेपाली, कार्यपालिका सदस्य
- सहभागी:दिल्ली प्रसाद सुवेदी, निर्माण व्यवसायी
- सहभागी:रामबाबु यादव, इन्जिनीयर
- सहभागी:जनक आचार्य,सूचना प्रविधि अधिकृत
- सहभागी:राम कृष्ण न्यौपाने
- सहभागी:रश्मी मल्ली इन्जिनियर, पूर्णिमा

४. वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन समिति

संयोजक : लाल बहादुर लामा, वडाध्यक्ष

- सहभागी: मिरा तामाङ (सिड्स),
- सहभागी:विश्वास नेपाली (सीएसआरसी),
- सहभागी:शान्ता गलान (का.पा.स.),
- सहभागी:ज्ञानु वि.क. (का.पा.स.),
- सहभागी:पूर्णबहादुर घले (वडा सदस्य वडा नं. १,
- सहभागी:मूनकुमार सापकोटा (वेत्रावती चौकी),

- सहभागीःअर्जुन लामिछाने (वेत्रावती चौकी),
- सहभागीःकुमार केसी (पूर्णिमा परियोजना)

५. संस्थागत विका तथा सुशासन समिति

संयोजक : केशर बुलन, वडाध्यक्ष

- सहभागीःबसन्त बहादुर खत्री, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
- सहभागीःरामहरी आचार्य
- सहभागीःनिर्मला पन्थी
- सहभागीःउत्सब पौडेल

अनुसूची ४: विज्ञ टोली सदस्यहरूको विवरण

१. प्रकाश राई (टोली प्रमुख)
२. प्रेम प्रसाद दवाडी, संस्थागत विकास तथा सुशासन विज्ञ
३. गोकर्ण शर्मा, लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण विज्ञ
४. दिपेन्द्रश्याम घिमिरे, आर्थिक क्षेत्र विकास विज्ञ
५. बसन्त भट्टराई, वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन विज्ञ
६. सुरेन्द्र वाग्ले, पूर्वाधार तथा उर्जा विकास विज्ञ
७. डिल्लीराम भट्ट, पूर्वाधार विकास विज्ञ
८. रेवत गौतम, सवारी चालक

अनुसूची ५: २०७६ बैशाख ५ गते सम्पन्न भएको योजना तर्जूमा अभिमुखीकरण तथा पुर्व योजना तर्जूमा कार्यशालाको उपस्थिति

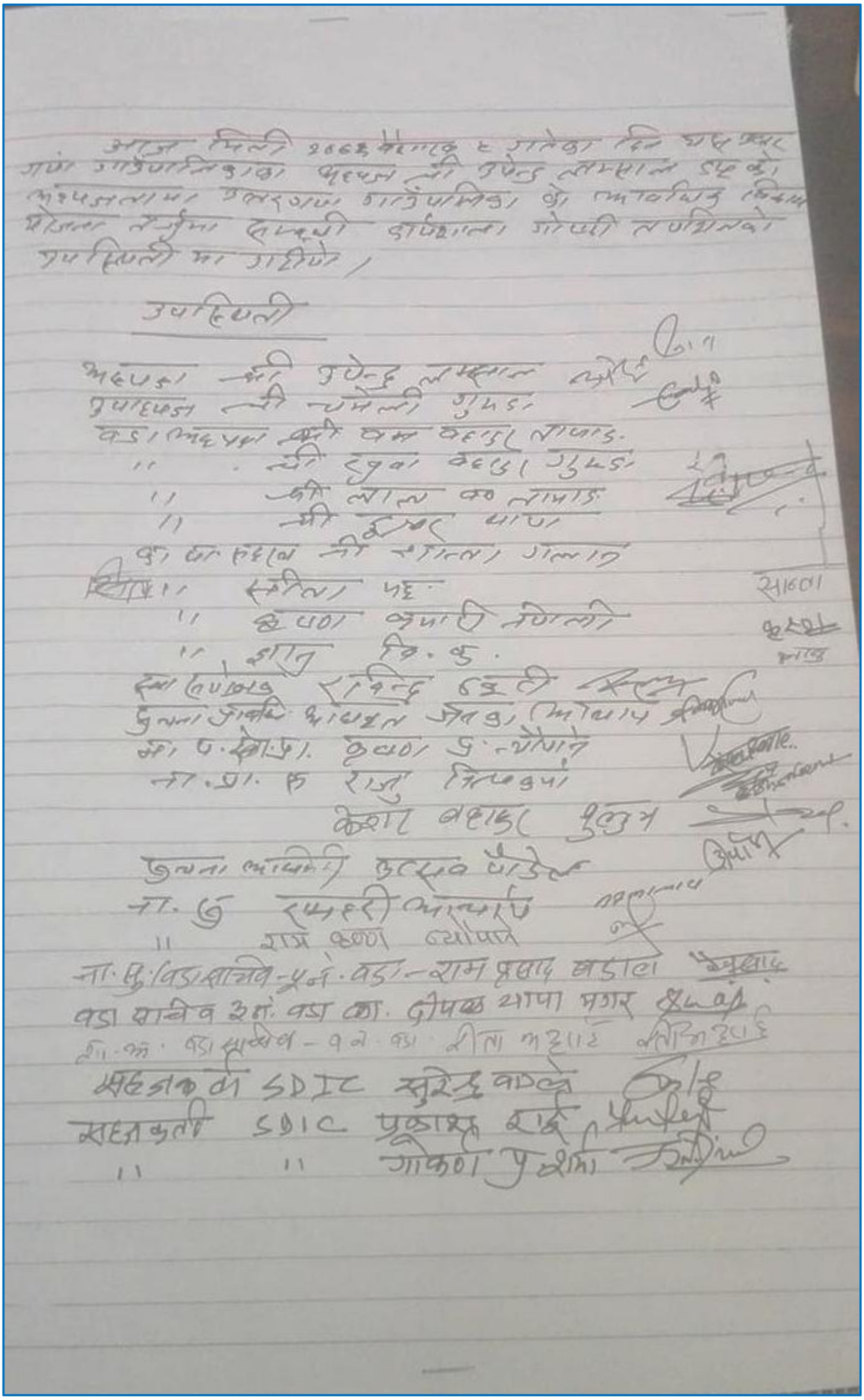
आज मिति २०७६ बैशाख ५ गतेका दिन यस उत्तर गया गाउँपालिकाका अध्यक्ष श्री उपेन्द्र लामा ज्यूको अध्यक्षतामा उत्तरगया गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजना तर्जुमा सम्बन्धी कार्यशाला गोष्ठी तपसिलको उपस्थितिमा गरियो ।

उपस्थिति

अध्यक्ष श्री उपेन्द्र लामा
उपाध्यक्ष श्री चमेली गुरुङ
वडा अध्यक्ष श्री [illegible] बहादुर तामाङ
" श्री [illegible] बहादुर गुरुङ
" श्री लाल ब. तामाङ
" श्री [illegible] थापा
[illegible] श्री [illegible]
" [illegible]
" [illegible]
" [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
केशर बहादुर [illegible]
[illegible]
[illegible]
" राम कृष्ण [illegible]
ना.सु./वडा सचिव-४ नं. वडा - राम प्रसाद बडाल
वडा सचिव ३ नं. वडा का. दीपक थापा मगर
[illegible] वडा सचिव - १ नं. वडा [illegible]
सहजकर्ता SDIC सुरेन्द्र [illegible]
सहजकर्ता SDIC प्रकाश राई
" " गोकर्ण [illegible]

अनुसूची ६: २०७६ असार १ र २ गते सम्पन्न भएको योजना तर्जुमा गोष्ठीका सभागिहरूको उपस्थिती

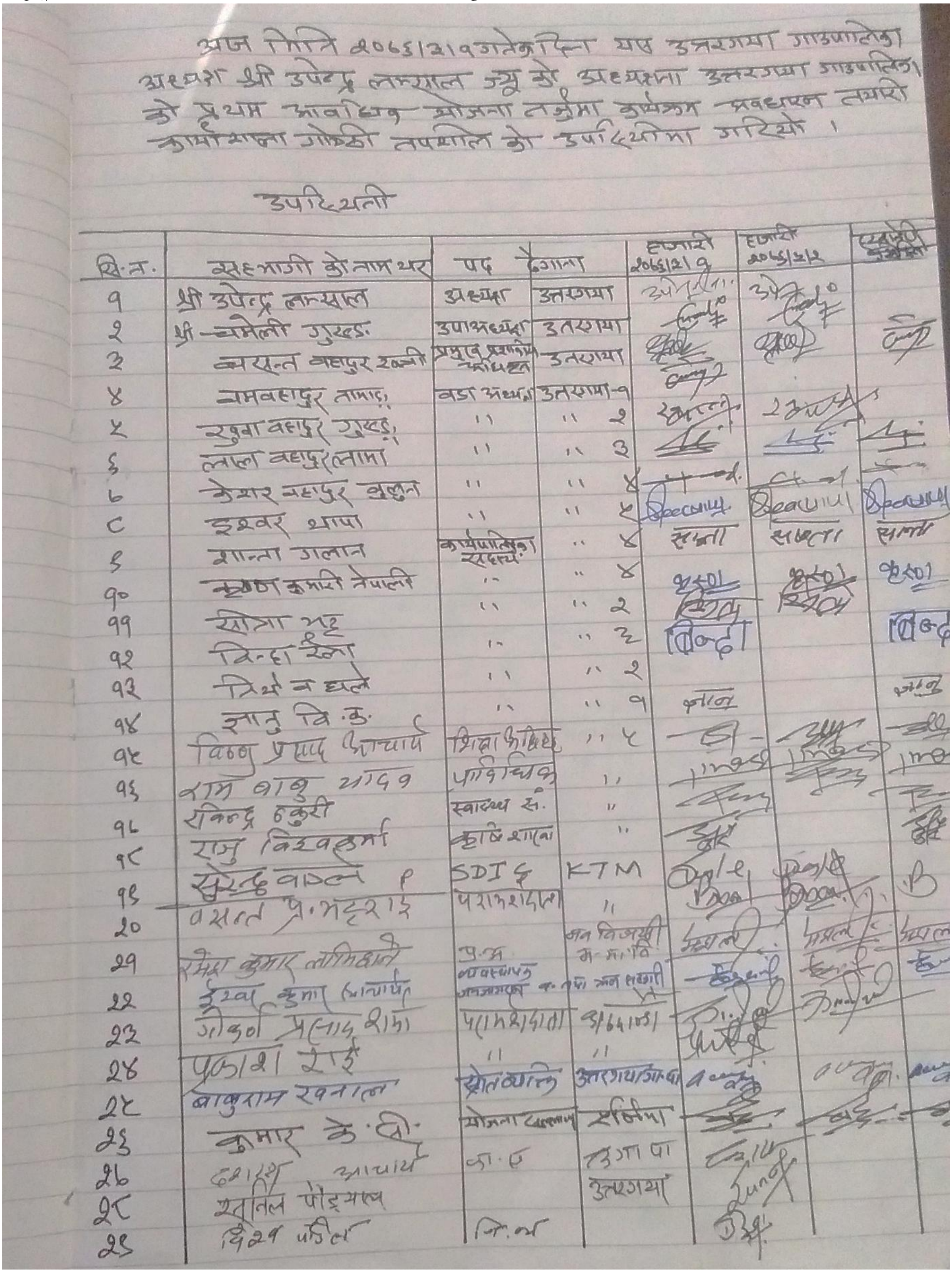

आज मिति २०७६।३।१ गतेका दिन यस उत्तरगया गाउँपालिका अध्यक्ष श्री उपेन्द्र लम्साल ज्यू को अध्यक्षता उत्तरगया गाउँपालिका को प्रथम आवधिक योजना तर्जुमा कार्यक्रम प्रवर्धन तयारी कार्यशाला गोष्ठी तपसिल को उपस्थितीमा गरियो ।

उपस्थिती

सि.न.	सहभागी को नाम थर	पद	ठेगाना	हाजिरी २०७६।३।१	हाजिरी २०७६।३।२	[illegible]
१	श्री उपेन्द्र लम्साल	अध्यक्ष	उत्तरगया	[illegible]	[illegible]	
२	श्री चमेली गुरुङ	उपाध्यक्ष	उत्तरगया	[illegible]	[illegible]	[illegible]
३	बसन्त बहादुर खत्री	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	उत्तरगया	[illegible]		
४	नमबहादुर तामाङ	वडा अध्यक्ष	उत्तरगया-१	[illegible]	[illegible]	
५	खुवा बहादुर गुरुङ	,,	,, २	[illegible]	[illegible]	[illegible]
६	लाला बहादुर लामा	,,	,, ३	[illegible]	[illegible]	[illegible]
७	केशर बहादुर घलान	,,	,, ४	[illegible]	[illegible]	[illegible]
८	इश्वर थापा	,,	,, ५	[illegible]	[illegible]	[illegible]
९	शान्ता गलान	कार्यपालिका सदस्य	,, ४	[illegible]	[illegible]	[illegible]
१०	कृष्ण कुमारी नेपाली	,,	,, ४	[illegible]	[illegible]	[illegible]
११	सोमा भट्ट	,,	,, २	[illegible]		[illegible]
१२	बिन्दा रेग्मी	,,	,, ३	[illegible]		
१३	त्रिर्थ न घले	,,	,, २			[illegible]
१४	ज्ञानु वि.क.	,,	,, १	[illegible]		[illegible]
१५	विष्णु प्रसाद आचार्य	शिक्षा अधिकृत	,, ५	[illegible]	[illegible]	[illegible]
१६	राम बाबु यादव	प्राविधिक	,,	[illegible]	[illegible]	[illegible]
१७	रविन्द्र ठकुरी	स्वास्थ्य सं.	,,	[illegible]		[illegible]
१८	राजु विश्वकर्मा	कृषि शाखा	,,	[illegible]		[illegible]
१९	सुरेन्द्र वाग्ले	SDIS	KTM	[illegible]	[illegible]	[illegible]
२०	वसन्त प्र. भट्टराई	परामर्शदाता	,,	[illegible]	[illegible]	[illegible]
२१	रमेश कुमार लामिछाने	प्र.अ.	जन विजयी म.मा.वि.	[illegible]	[illegible]	[illegible]
२२	ईश्वर कुमार आचार्य	व्यवस्थापक जनजागरण	व. प्रा. जन लक्ष्मी	[illegible]	[illegible]	
२३	गोकर्ण प्रसाद शर्मा	परामर्शदाता	अरण्य	[illegible]		
२४	प्रकाश राई	,,	,,	[illegible]	[illegible]	[illegible]
२५	बाबुराम खनाल	स्रोत व्यक्ति	उत्तरगया गा.पा.	[illegible]	[illegible]	[illegible]
२६	कुमार के.सी.	योजना [illegible]	रसुवा	[illegible]	[illegible]	
२७	[illegible] आचार्य	का.स.	उगापा	[illegible]		
२८	सुनिल पौड्याल		उत्तरगया	[illegible]		
२९	दिनेश पडेल	नि.स.		[illegible]		

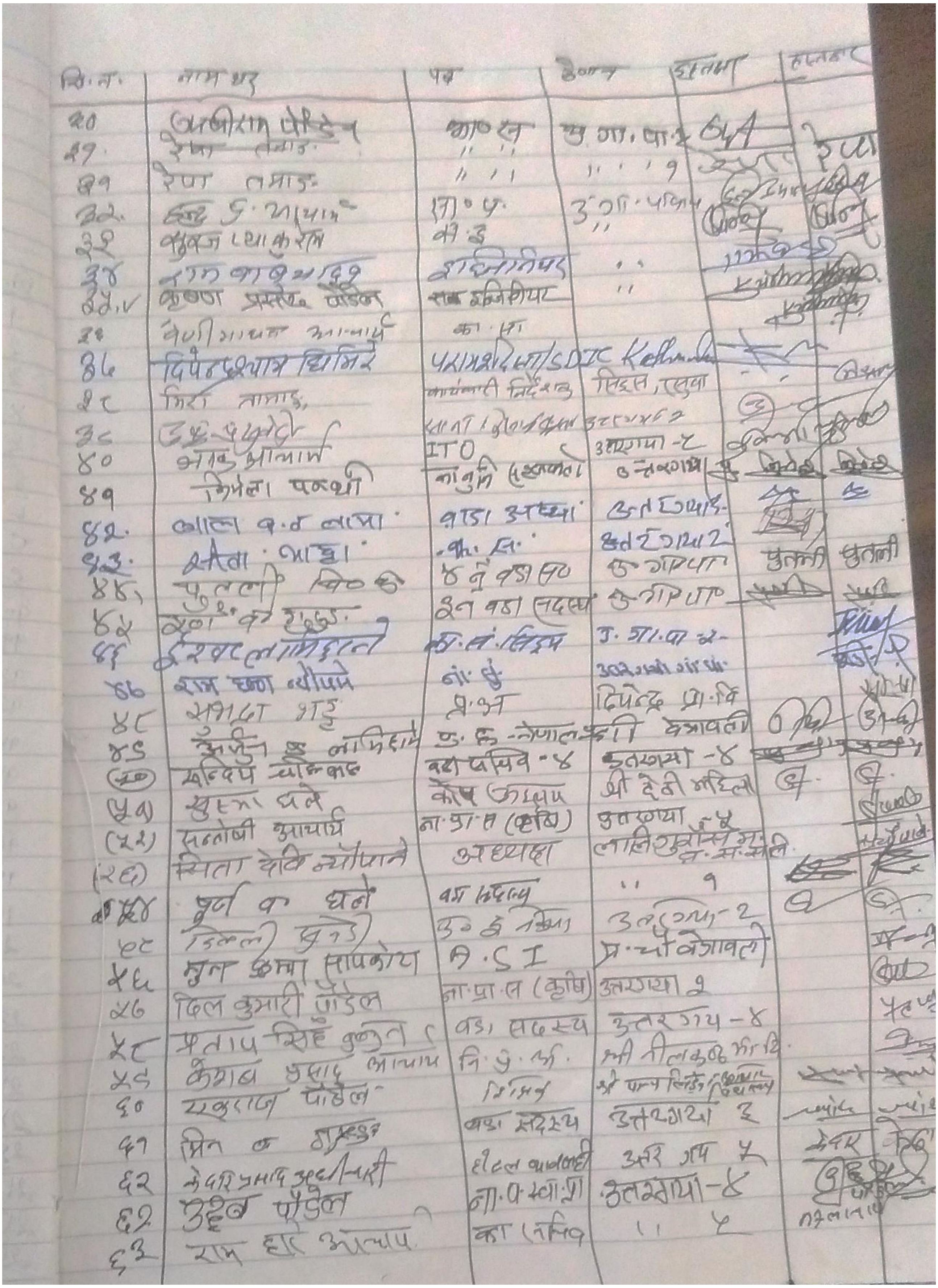

सि.नं.	नाम थर	पद	ठेगाना	दस्तखत	हस्ताक्षर
३०	अभिराम पौडेल	क्याo रा	उ.गा.पा.२	[illegible]	
३१	रेजा तामाङ	,, ,,		[illegible]	[illegible]
३१	रेपा तमाङ	,, ,,	,, ,, १	[illegible]	[illegible]
३२	[illegible] प्र. आचार्य	प्रा.अ.	उ.गा.पा.	[illegible]	[illegible]
३३	युवराज ल्याकुरेल	सी.डे	,,	[illegible]	
३४	[illegible]	इन्जिनियर	,,	[illegible]	
३५	कृष्ण प्रसाद पौडेल	सब इन्जिनियर	,,	[illegible]	
३६	वेणीमाधव आचार्य	का.स.		[illegible]	
३७	दिपेन्द्रप्रसाद घिमिरे	परामर्शदाता/SDIC Kathmandu		[illegible]	[illegible]
३८	मिरा तामाङ	कार्यकारी निर्देशक	सिड्स, रसुवा	[illegible]	[illegible]
३९	[illegible]	[illegible]	उत्तरगया-२	[illegible]	[illegible]
४०	[illegible] आचार्य	ITO	उत्तरगया-२	[illegible]	[illegible]
४१	निर्मला पन्थी	कानुनी सहजकर्ता	उत्तरगया	[illegible]	[illegible]
४२	[illegible] लामा	वडा अध्यक्ष	उत्तरगया-२	[illegible]	
४३	[illegible]	[illegible]	उत्तरगया २	पुतली	पुतली
४४	पुतली [illegible]	४ नं वडा [illegible]	उ. गापा	[illegible]	[illegible]
४५	[illegible]	३ नं वडा सदस्य	उ. गापा		[illegible]
४६	ईश्वरलाल [illegible]	[illegible]	उ. गा.पा २-		[illegible]
४७	राम [illegible] ढ्योपचे	[illegible]	उत्तरगया गा.पा.		[illegible]
४८	सम्झना भट्ट	प्र.अ.	दिपेन्द्र प्रा.वि.	[illegible]	[illegible]
४९	अर्जुन [illegible]	[illegible] -नेपाल	श्री वेत्रावती	[illegible]	[illegible]
५०	सन्दिप [illegible]	वडा सचिव -४	उत्तरगया -४	[illegible]	[illegible]
५१	सुस्मा घले	कोष [illegible]	श्री देवी महिला		[illegible]
५२	सन्तोषी आचार्य	ना.प्रा.स (कृषि)	उत्तरगया -४		[illegible]
५३	सिता देवि न्यौपाने	अध्यक्ष	लालीगुराँस म. बचत सं.समिती	[illegible]	[illegible]
५४	पूर्ण व. घले	वडा [illegible]	,, १	[illegible]	[illegible]
५५	[illegible]	[illegible]	उत्तरगया-२		[illegible]
५६	मुन [illegible]	A.S.I	प्र. चौ. वेत्रावती		[illegible]
५७	दिल कुमारी पौडेल	ना.प्रा.स (कृषि)	उत्तरगया २		[illegible]
५८	प्रताप सिंह कुँवर	वडा सदस्य	उत्तरगया-४		[illegible]
५९	केशव प्रसाद आचार्य	नि.प्र.अ.	श्री नीलकण्ठ मा.वि.	[illegible]	[illegible]
६०	रघुराज पौडेल	[illegible]	श्री पल्प सिर्डिङ [illegible]	[illegible]	[illegible]
६१	मिन ब. [illegible]	वडा सदस्य	उत्तरगया ३	[illegible]	[illegible]
६२	केदारप्रसाद अधिकारी	होटल व्यवसायी	उत्तरगया ५	[illegible]	[illegible]
६२	उद्दव पौडेल	ना.प.स्वा.प्रा	उत्तरगया-४	[illegible]	
६३	राम हरि आचार्य	का.स.	,, ५		

६४	कृष्ण ब. वि. न्ते.	दलित स.जे.उ.
६५	निशा निरौला	PIN-DS-PC
६६.	विश्वास नेपाली	CSRC-DS-DAC
६७.	कृष्ण प्रसाद पौडेल	
६८.	श्यामराम आचार्य	उपाध्यक्ष ५
६९	रेवता गौतम	SDIC' driving
७०	अर्जुन लामीछाने	policepost
७१	राकेश मल्लिक	Purnima Engineer
७२	रामहरी आचार्य	र. नं. कक्षा समिति

अनुसूची ७: २०७६ असार २५ र २६ गते सम्पन्न भएको योजना तर्जुमा गोष्ठीका सभागिहरूको उपस्थिती

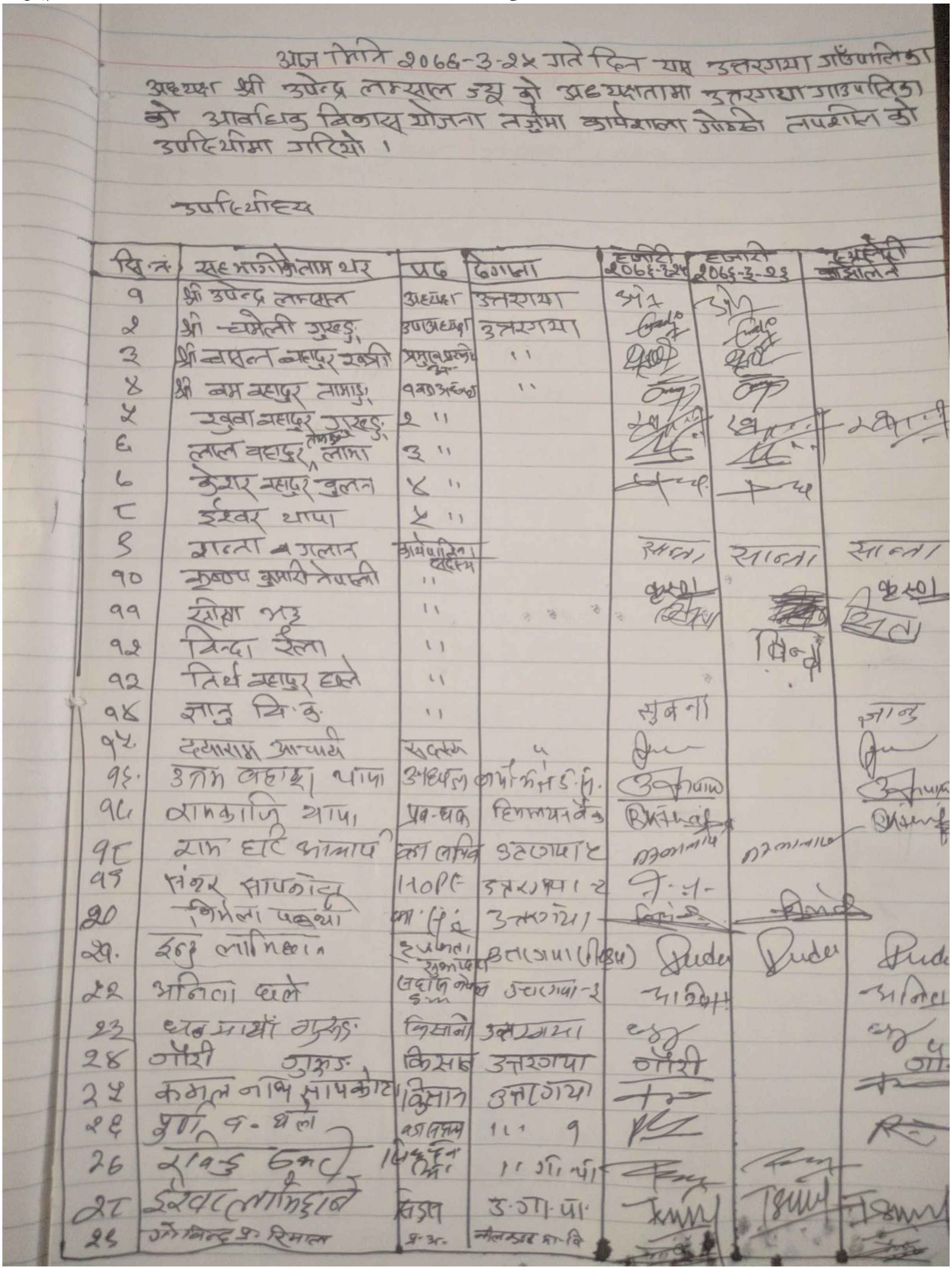

आज मिति २०७६-३-२५ गते दिन यस उत्तरगया गाउँपालिका अध्यक्ष श्री उपेन्द्र लम्साल ज्यू को अध्यक्षतामा उत्तरगया गाउँपालिका को आवधिक विकास योजना तर्जुमा कार्यशाला गोष्ठी तपसिल को उपस्थितिमा गरियो ।

उपस्थितिहरु

सि.नं.	सहभागीको नाम थर	पद	निकाय	हस्ताक्षर २०७६-३-२५	हस्ताक्षर २०७६-३-२६	हस्ताक्षर [illegible]
१	श्री उपेन्द्र लम्साल	अध्यक्ष	उत्तरगया			
२	श्री चमेली गुरुङ	उपाध्यक्ष	उत्तरगया			
३	श्री बखत बहादुर खत्री	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	''			
४	श्री बम बहादुर तामाङ	१ नं वडा अध्यक्ष	''			
५	खुवा बहादुर गुरुङ	२ ''				
६	लाल बहादुर तामाङ लामा	३ ''				
७	केशर बहादुर बुलन	४ ''				
८	ईश्वर थापा	५ ''				
९	सान्ता गलान	कार्यपालिका सदस्य		सान्ता	सान्ता	सान्ता
१०	कृष्ण कुमारी नेपाली	''				
११	सीता भट्ट	''				
१२	बिन्दा रेला	''				
१३	तिर्थ बहादुर घले	''				
१४	ज्ञानु चि.के.	''		सुजना		ज्ञानु
१५	दयाराम आचार्य	सूचना				
१६	उत्तम बहादुर थापा	अधिकृत	कार्यक्रम सं.मि.			
१७	रामकाजि थापा	प्रबन्धक	हिमालयन बैंक			
१८	राम हरि आचार्य	का.लेखा	उत्तरगया			
१९	शंकर सापकोटा	HOPE	उत्तरगया २			
२०	निर्मला पकुवाँ	का.पा.	उत्तरगया			
२१	देव लामिछाने	सूचना अधिकारी	उत्तरगया (शिक्षा)			
२२	अनिता घले	[illegible]	उत्तरगया-२	अनिता		अनिता
२३	धन माया गुरुङ	किसान	उत्तरगया			
२४	गौरी गुरुङ	किसान	उत्तरगया	गौरी		गौ
२५	कमल नाथ सापकोटा	किसान	उत्तरगया			
२६	पूर्ण प्र. घले	अध्यक्ष	'' ९			
२७	राजेश घले	[illegible]	'' गा.पा.			
२८	ईश्वर लामिछाने	शिक्षक	उ.गा.पा.			
२९	जोगिन्द्र प्र. रिमाल	प्र.अ.	नीलकण्ठ मा.वि.			

सि.नं.	सहभागीको नाम थर	पद	ठेगाना	हाजिरी २०७६-३-२८	हाजिरी २०७६-३-२९	हाजिरी
३०	चुडामणि अधिकारी	प्र.अ.	सिम्ले प्रा.वि. उत्तरगया-२	[signature]		[signature]
३१	कृष्ण प्रसाद न्यौपाने	ना.प्र.स्वा.प्र	उत्तरगया-४	[signature]	[signature]	[signature]
३२	गणेश कोइँठ	शिक्षक	उत्तरगया-२	[signature]	[signature]	[signature]
३३	रजु विश्वकर्मा	सि.प्रि.सि.	कालिका (बि.उ.अ.)	[signature]	[signature]	[signature]
३४	अलककुमार आचार्य	प्र.प्र.अ.	श्री प्र.शाखा	[signature]		[signature]
३५	भगवती गुरुङ	थि. व्या	उत्तरगया-२	[signature]		[signature]
३६	कुमारी तमाङ	दुग्धाहार	उत्तरगया-४	[signature]	[signature]	[signature]
३७	गौरव सापकोटा	कृषि विज्ञ	उत्तरगया गाउँपालिका	[signature]	[signature]	[signature]
३८	पित्तल स्वरुप श्रेष्ठ	ब्रेमान	८	[signature]		[signature]
३९	श्याम पौडेल	डि. ले	बि.गया ६	[signature]	[signature]	
४०	लक्ष्मी थिङ	कृषक	उत्तरगया-४	लक्ष्मी		
४१	प्रेम दवाडी	S.D.I.C	काठमाडौं	[signature]	[signature]	[signature]
४२	बसन्त खराई	S.D.I.C	काठमाडौं	[signature]	[signature]	
४३	गोकर्ण प्र. शर्मा	,,	काठमाडौं	[signature]	[signature]	
४४	प्रकाश राई	,,	,,	[signature]	[signature]	
४५	रमेश कुमार लामिछाने	प्र.अ.	नवविकास माध्यमिक विद्यालय	[signature]	[signature]	
४६	कुमार के.सी.	योजना सल्लाहकार	प्रतिभा	[signature]	[signature]	
४७	रामा कृष्ण रेग्मी	वा.पा. प्रमुख	उ.गा.पा.	[signature]	[signature]	
४९	सन्तोषी आचार्य	ना.प्रा.स.	उ.गा.पा.	[signature]	[signature]	
५०	ईश्वर कुमार आचार्य	[illegible]	श्री [illegible]	[signature]	[signature]	
५१	दिपेन्द्र प्रसाद घिमिरे	अनुसन्धानकर्ता	SDIC	[signature]	[signature]	
५२	सुरेश वाग्ले	,,	SDIC	[signature]	[signature]	
५३	डिल्लीराम भट्ट	इन्जिनियर	SDIC	[signature]	[signature]	
५४	दिपा भट्ट (वानिया)	इन्जिनियर	SDIC	[signature]	[signature]	
५५	केशवराज भेटवाल	सिनियर जी.वा	लामचाई रि.वि. कार्यालय	[signature]	[signature]	[signature]
५६	सन्तोष रिजाल	सुरक्षाकर्मी	उ.गा. केन्द्र	[signature]	[signature]	
५७	रामकृष्ण न्यौपाने	सं.प्र.	उत्तरगया	[signature]	[signature]	
५८	कुवर खाकरेल	सं.क	उ.गा.पा	[signature]	[signature]	
५९	कृष्ण प्रसाद पौडेल	स.ई	उ.गा.पा.	[signature]	[signature]	
६०	राम बाबु यादव	इन्जिनियर	,,	[signature]	[signature]	

अनुसूची ८: २०७६ भादौ१२ गते सम्पन्न भएको योजना प्रमाणीकरण गोष्ठीका सभागिहरूको उपस्थिती